

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2010

Bc. Radka Nováčková, DiS.

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Právo dítěte na soukromí a školní řády

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

prof. JUDr. PhDr. Dalibor Jílek, CSc.

Vypracovala:

Bc. Radka Nováčková, DiS.

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Právo dítěte na soukromí a školní řády“ zpracovala samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

Brno 1. 3. 2010

.....

Bc. Radka Nováčková, Dis.

Poděkování

Děkuji panu doc. JUDr. Daliboru Jílkovi, CSc. za odborné vedení, velmi užitečnou metodickou pomoc, poskytování rad a připomínek, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěl poděkovat své matce za morální podporu, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

Úvod	5
1. Vývoj práv dítěte	8
1.1 Geneze mezinárodněprávní úpravy práv dítěte.....	8
1.2 Právní úprava práv dítěte v současnosti	11
1.3 Dílčí závěr	13
2. Právo na soukromí v kontextu práv dítěte	14
2.1 Obecné zásady práv dítěte.....	14
2.2 Školní realita dětských práv	16
2.3 Právo na soukromí.....	19
2.3.1 Soukromí a právo na svobodu projevu	21
2.3.2 Soukromí a osobní údaje	21
2.3.3 Soukromí a školní internet.....	24
2.4 Dílčí závěr	25
3. Povinnosti učitelů ve vztahu k dětem a jejich právům	27
4. Školní řády	31
4.1 Vývoj školních řádů	31
4.2 Školní řád základních škol v ČR.....	34
4.3 Práva a povinnosti žáků	37
4.3.1 Práva žáků	37
4.3.2 Povinnosti žáků	38
4.4 Dílčí závěr	39
5. Praktická část	41
5.1 Práva dítěte a školní řád – Žáci	41
5.1.1 Výběr žáků základních škol.....	41
5.1.2 Výzkumné metody.....	42
5.1.3 Výzkumné předpoklady a výsledky	43
5.1.4 Diskuze a shrnutí	68
5.2 Práva dětí a školní řády – Učitelé	72
5.2.1 Výběr učitelů základních škol	72
5.2.2 Výzkumné metody.....	72
5.2.3 Výzkumné předpoklady a výsledky	73
5.2.4 Diskuze a shrnutí	75
5.3 Školní řády	76
5.3.1 Výběr školních řádů základních škol	76
5.3.2 Výzkumné metody.....	76
5.3.3 Výzkumné předpoklady a výsledky	77
5.3.4 Diskuze a shrnutí	84
5.3.5 Všeobecná pravidla návrhu školního řádu	85
6. Závěr	87
Resumé	89
Anotace	90
Literatura a prameny	91
Přílohy	96

Úvod

S nástupem dítěte do školy začíná mnoho změn v jeho životě. Je třeba si přivyknout na nový režim, který s sebou nese celou řadu nových situací. Je to např. ranní vstávání, včasný příchod do školy, každodenní příprava na vyučování, plnění domácích úkolů, procvičování učiva atd. Dítě se seznamuje se školními povinnostmi pomocí učitelů, svých rodičů, někdy i starších sourozenců. Vedle povinností má žák ve škole i svá nepominutelná práva, k jejichž uvědomování je také třeba děti vést. Všichni by měli věnovat maximální úsilí tomu, aby se žáková osobnost rozvíjela co nejvíce a nejlépe.

Obor sociální pedagogika, který na vysoké škole studuji má v obsahu studia kromě pedagogických a sociálně - pedagogických předmětů zařazené další příbuzné disciplíny jako jsou sociologie, psychologie, sociální práce a filozofie. B. Kraus definuje sociální pedagogiku jako disciplínu, která se zaměřuje na „...problémy patologického charakteru, marginálních skupin, části populace ohrožených ve svém rozvoji a potencionálně deviantně jednajících, ale především na celou populaci ve smyslu vytváření souladu mezi potřebami jedince a společností, na utváření optimálního způsobu života v dané společnosti“.¹ Stěžejní tedy je, že se zabývá potřebami všech jedinců, každý člověk tedy je potenciálním objektem sociální pedagogiky. Vzhledem tomu je náplní sociální pedagogiky široké spektrum aktivit. Řádný absolvent pak může pracovat s dětmi a jejich rodiči jako výchovný poradce, je přichystán být nápomocen dalšímu vzdělávání učitelů a připraven je i na tvorbu školních dokumentů apod. Pro svoji diplomovou práci jsem si zvolila téma „Právo dítěte na soukromí a školní řády“, které pro mě může být podnětem pro následnou pedagogickou praxi. Právo na soukromí je v dnešní době hodně diskutované téma zejména s ohledem na ochranu osobních údajů ve spojitosti s internetem, různými identifikačními kartami, např. občanské a řidičské průkazy, bankovní karty, vstupy do škol, registrace do knihoven. Dále ve spojitosti s kamerovými systémy zaznamenávající náš pohyb v odchodech, na veřejných prostranstvích, na pracovištích a také ve školách. Domnívala jsem se, že právo dětí na soukromí je jednoznačně popsáno a u žáků základních škol upraveno školním řádem, a že rozbor souvislostí nebude obtížný.

Již při zpracování projektu diplomové práce jsem si v rovině teoretické na základě uvedených předpokladů sestavila kostru práce. Při hledání podkladů a literatury jsem narazila na první problém, definici práva na soukromí. Vymezení obsah tohoto práva znamená popsat

¹ Kraus, 2001, str. 12

komplex práv sjednocený právní ochranou osobního nebo rodinného soukromí člověka. V souvislosti se školním řádem jsem nevěděla jak dál. Po poradě s vedoucím diplomové práce jsem se proto zaměřila na vznik práv dětí od historie, přes jejich mezinárodní vývoj, po jejich definici v Úmluvě o dětských právech a v právních předpisech České republiky, s vyzvednutím práva na soukromí.

Právo na soukromí v kontextu práv dítěte jsem v teoretické části rozložila na kapitoly pojednávající o obecných zásadách práv dítěte, školní realitě dětských práv a právo na soukromí. Pro dětská práva platí stejné principy jako pro práva dospělých. Všechny děti mají stejná práva, která jsou nepřenositelná a mají stejnou důležitost. V základní škole má realita dětských práv dvě roviny. Teoretickou, kdy je učební látka přednášena ve vyučovacích hodinách a praktickou, kdy se děti denně setkávají ve škole s učiteli a vzájemně konfrontují svoje názory. Dále jsem rozebrala právo dítěte na soukromí v souvislosti se školním životem. Vybrala jsem vztahy, které nejvíce děti zajímají – soukromí a právo na svobodu projevu a dále ty, které jsou v současné době hodně diskutované – soukromí osobní údaje (školní matrika, elektronický docházkový a kamerový systém), soukromí a internet.

Další oddíl teoretické části jsem věnovala povinnostem učitelů ve vztahu k dětem a jejich právům. Formulovat všechny povinnosti učitele není jednoduché, neboť učitelé by měli pochopit těžkosti i radosti dětí, rozvíjet jejich poznání a osobnost. Základní povinností učitelů je vstřícný a citlivý přístup k žákům bez jakéhokoliv náznaku psychického či fyzického násilí.

V poslední části teorie jsem popsala vývoj školních řádů od zavedení povinné školní docházky po současnost. Historické školní řády uváděly ve svoje ustanoveních pouze povinnosti žáků, žádné z práv dětí v nich nebylo zmíněno. Dnes jsou sestavení a prezentace školního řádu upraveny Školským zákonem, ve kterém jsou zakotveny povinnosti žáků, jejich zákonných zástupců a také práva dětí, jak vyplývají z Úmluvy o právech dítěte a dalších zákonných norem. Školní řády jsou jedním z nejdůležitějších dokumentů školy, proto je potřebné, aby se s jejich obsahem náležitě seznámili všichni účastníci školního života.

Praktickou část diplomové práce jsem dělila shodně s členěním části teoretické a na základě stanovených hypotéz jsem zpracovala v oblasti dětských práv informace z dotazníků vyplněných dětmi, žáky VII. až IX. tříd a jejich učiteli. U školních řádů jsem pak podrobil výzkumu vzorek 20-ti náhodně vybraných školních řádů základních škol.

Rozsah praktické části je rozsáhlý z toho důvodu, že kromě výzkumu, zda školní řády obsahují ustanovení o právu dítěte na soukromí, jsem se zaměřila i na rozbor školních řádů. Okruh otázek pro žáky, zjišťující jejich znalosti, jsem rozšířila na znalost veškerých práv dítěte, vzhledem k výsledku pilotáže, při které jsem zjistila, že děti na otázky o svém soukromí ve vztahu ke škole nedovedou odpovědět. Rozšířením otázek jsem chtěla docílit, aby si děti uvědomily svá práva a rovněž povinnosti a abych tak získala poznatky pro vyhodnocení stanovených hypotéz. Z téhož důvodu jsem do výzkumu zahrнула i pedagogické pracovníky, kteří by mě informace o naplňování dětských práv mohli zprostředkovat z druhé strany. V tomto případě jsem se setkala s neochotou ke spolupráci, neboť dodržování práv dětí se vzrůstající dětskou agresivitou je otázka citlivá. Rozborem školních řádů jsem chtěla potvrdit další stanovené hypotézy, které se týkaly obsahu školního řádu v souvislosti Školským zákonem a právy dítěte.

Stanovené závěry práce týkající se práv dítěte, reprezentované hodnocením znalostí žáků a jejich přístupu ke svým právům a povinnostem mohou být námětem pro učitele základních škol pro práci s dětmi. Vytkla jsem oblasti, ve kterých je třeba právní povědomí dětí posílit. Výsledkem analýzy školních řádů by mělo být doplnění všeobecných pravidel návrhu školního řádu. Pro jejich další využití by bylo třeba je prověřit dalším výzkumem z důvodu možné subjektivity posouzení.

1. Vývoj práv dítěte

1.1 Geneze mezinárodněprávní úpravy práv dítěte

V rámci řešení ochrany lidských práv se z problematiky lidských práv postupně vyčlenila problematika práv dětí a mládeže. Do 20. století se na děti a mládež pohlíželo jako na osoby podřízené dospělým s minimem práv. Dětství bylo chápáno jako krátká vývojová etapa před dospělostí. S vývojem a rozšiřováním lidských práv ve vyspělých zemích světa se tento stav v průběhu 20. století postupně změnil. Vznikaly mezivládní mezinárodní organizace a společenství, která získávala mezinárodně právní postavení a u nichž byla posílena normotvorná funkce mezinárodní ochrany dětských práv. Postupně bylo uzavřeno přibližně 80 různých smluv, které se nějakým způsobem týkaly ochrany dětí. Z tohoto důvodu bývá 20. století odborníky na práva označováno jako století „práv dítěte“ (E. Keyová 1849 - 1936)². Díky těmto změnám v nahlížení na práva dětí je dnes v některých částech světa dětství považováno za významnou část období života člověka a dítěti je přiznána vlastní důstojnost a veškerá práva jako dospělému jedinci. V celosvětovém měřítku je třeba tento pohled na dítě dále rozšiřovat a provádět osvětu zejména v rozvojových zemích.³

První smlouvy v oblasti práv dítěte na mezinárodní úrovni se týkaly potlačení obchodu s děvčaty (r. 1910) a se ženami a dětmi (r. 1921). Další aspekty ochrany dítěte byly podchyceny mezinárodními smlouvami, které předepisovaly nejnižší věk přijetí dítěte do práce. Tyto smlouvy byly sjednány za přispění Mezinárodní organizace práce v roce 1919. Další smlouvy se zabývaly omezením noční dětské práce a povinným lékařským vyšetřením dětí. Hodnocení těchto smluv je rozporuplné, protože připustily možnost práce dětí nejnižších věkových skupin, přestože přispěly k omezení vykořisťování dětí v tehdejších rozvíjejícím se kapitalistickém světě. Tím vyhověly požadavkům zaměstnavatelů, ale neodstranily využívání námezdní práce dětí.

Jednotlivé státy se sdružovaly do dalších mezinárodních organizací a usilovaly o pomoc dětem a zlepšení jejich životní situace. V roce 1919 byl v USA založen Americký ústav pro ochranu dětí, který pod změněným názvem (Istituto Interamericano del Niño – IIN)

² <http://cs.wikipedia.org>

³ Bůžek, 2000, str.7

působí do dnešní doby jako specializovaná instituce Organizace amerických států. Po 1. světové válce byla i v Evropě založena organizace na pomoc dětem postiženým válkou pod názvem Mezinárodní unie pomoci dětem (UISE).⁴

Prvním uceleným dokumentem UISE byla v roce 1923 vydaná Ženevská deklarace práv dítěte, která byla přijata Společenstvím národů⁵ v roce 1924, a jež vytyčila cíl, ke kterému by ochrana dětí měla směřovat. Hlavní zásadou této deklarace je myšlenka, že lidstvo je povinno dát dětem to nejlepší, aby mohly být zabezpečeny jejich základní potřeby. Dokument sice postrádal mezinárodně právní závaznost, ale stal se osnovou a prvním právním programem vznikajícího systému mezinárodní ochrany dítěte. Obsah tohoto dokumentu reflektuje na základní potřeby dítěte. Ženevská deklarace v sobě zahrnuje pět požadavků uvedených ve formě závazku. Prvním principem je požadavek na poskytnutí dítěti možnost tělesného a duševního rozvoje. Druhá a třetí zákonitost zajišťuje pomoc dětem, které se nachází v tíživých sociálních situacích. Čtvrtá zásada upravuje přípravu dítěte k samostatnému životu a nutnost jeho ochrany před hospodářským a jiným vykořisťováním. Poslední pátý požadavek se zabývá některými aspekty výchovy dítěte, k nimž má výchova směřovat, např. porozumění, snášenlivost nebo služba bližnímu. Ženevská deklarace byla podkladem pro regulaci práv dítěte i dalších odvětví v oblasti trestního, občanského i správního práva a byla inspirací pro přijetí dalších mezinárodně právních dokumentů.⁶

Po 2. světové válce, kdy byla porušována veškerá lidská práva a důstojnost člověka, si Společenství národů uvědomilo nutnost ochrany všech základních lidských práv a svobod pro udržení míru. S tím byla spojena i problematika práv dítěte.

Situace rozvojových zemí a také nové podmínky v kapitalistických zemích byly rovněž dalšími podněty ve vývoji práv dítěte. Následně byl v roce 1946 založen dětský fond OSN - UNICEF⁷, který si vytkl za cíl ochranu dětí v poválečné Evropě. UNICEF se postupně stal nejdůležitější organizací, která hájí zájmy a potřeby dětí dodnes.⁸

⁴ Jílek, 1990, str. 365

⁵ Společnost národů (angl. League of Nations, franc. Société des Nations) byla mezinárodní organizace založená po skončení první světové války na základě výsledků pařížské mírové konference.

⁶ Jílek, 1990, str. 365-366

⁷ Dětský fond OSN – UNICEF je největší světovou organizací, která se celosvětově zabývá ochranou a zlepšováním životních podmínek dětí a podporou jejich všestranného rozvoje. Byl založen v roce 1946, původně jako Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci (United Nations International Children's Emergency Fund) pro pomoc dětem, postiženým 2. světovou válkou. Od roku 1953 se UNICEF, již pod názvem United Nations Children's Fund, stal trvalou součástí Organizace spojených národů, specializovanou na programovou pomoc strádajícím dětem celého světa. Původní zkratka UNICEF zůstala zachována. Největší část pomoci směřuje do těch částí světa, kde je situace dětí nejtíživější. Za více než půlstoletí své činnosti pomohl UNICEF ochránit životy stovek milionů dětí, celkem dnes působí ve 161 zemích a oblastech světa.

⁸ David, 1999, str. 31

V kontextu rodiny se problematikou práv dětí zabývala Všeobecná deklarace lidských práv Organizace spojených národů⁹ z 10. prosince 1948. Stanovila, že každý má právo na vzdělání s tím, že základní vzdělání bylo povinné a v počátečních a základních stupních bezplatné. Vyšší vzdělání by mělo být podle schopností dětí stejně přístupné všem. Tato deklarace rovněž konstatovala, že rodina je přirozenou základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu společnosti a státu, a zakazovala zásahy do soukromého života rodiny, domova nebo korespondence.

Na Ženevskou deklaraci práv dítěte z roku 1923 navázala Deklarace o právech dítěte, která byla přijata 20. listopadu 1959 Valným shromážděním Organizace spojených národů¹⁰. Tato deklarace obsahuje principy jako např.: přihlídnutí k zájmům dítěte, stanovuje cíle výchovy a vyzdvihuje potřebu porozumění a lásky pro rozvoj dítěte. Deklaraci o právech dítěte tvoří preambule a deset zásad. V úvodní části se vysvětluje nutnost existence předpisu dětských práv z důvodu neschopnosti dítěte vést nezávislý a samostatný život. Úvodní zásada ukládá poskytnutí práv každému dítěti bez rozdílu rasy, barvy pleti, pohlaví, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení, ať už jeho samotného nebo jeho rodiny. Tím je uznáno rovné postavení všech dětí na celém světě. Druhý princip uvádí, že dítě požívá zvláštní ochranu s ohledem na jeho zájem. Posuzování a rozhodování o záležitostech týkajících se dítěte, musí vždy sledovat především zájem dítěte. Podle třetí zásady má každé dítě právo na jméno a státní občanství. Čtvrtá zásada dítěti přiznává výhody sociálního zabezpečení, právo na přiměřenou výživu, bydlení, zotavení a lékařskou péči. Pátá zásada upravuje výchovu a péči o děti fyzicky, mentálně a duševně postižené a zacházení s nimi. Šestý princip připisuje náležitý význam rodinnému prostředí, porozumění a lásce, bez nichž se osobnost dítěte nemůže plně rozvinout. Státním orgánům doporučuje poskytování zvláštní péče o děti bez rodičů a dětem, ze sociálně slabého prostředí. Podle sedmé zásady má dítě právo na vzdělání a právo účastnit se her. Nižší stupeň vzdělání má být bezplatný a za výchovu a vedení jsou zodpovědní rodiče dítěte. Osmé ustanovení požaduje, aby dítě bylo mezi prvními, jimž bude poskytnuta pomoc a ochrana. Devátá zásada pak tuto pomoc rozvádí. Dítě musí být chráněno před všemi druhy nedbalosti, krutosti a vykořisťování a nemůže být

⁹ Organizace spojených národů (OSN), anglicky United Nations Organization (UNO), též United Nations (UN), je mezinárodní organizace, jejímiž členy jsou téměř všechny státy světa (v červnu 2006 měla 192 členských států). OSN byla založena 24. října 1945 v San Franciscu (USA) na základě přijetí Charty OSN 50 státy včetně tehdejší ČSR. Nahradila Společnost národů, která jako garant kolektivní bezpečnosti a mírového řešení konfliktů neobstála. První Valné shromáždění OSN se konalo 10. ledna 1946 v Londýně. Cílem OSN je zachování mezinárodního míru a bezpečnosti a zajištění mezinárodní spolupráce.

¹⁰ Valné shromáždění je hlavním jednacím orgánem OSN. Skládá se ze zástupců všech členských států, z nichž každý má jeden hlas. K přijetí rozhodnutí o důležitých otázkách, jako o míru a bezpečnosti, o přijetí nových členů a o rozpočtu, je nutná dvoutřetinová většina hlasů. Při rozhodování o ostatních otázkách stačí prostá většina.

předmětem obchodu. Rovněž předepisuje, aby dítě před nástupem do zaměstnání dosáhlo přiměřeného věku. Poslední desátá zásada ujednává cíle výchovy, jako je vedení dítěte k porozumění, snášenlivosti a službě bližnímu.¹¹ Deklarace tedy obsahovala konkrétní formulace práv dítěte, její charakter byl však nezávazný. Z pohledu dalšího právního vývoje mezinárodních práv dítěte ale představovala jasný právní program, který byl podnětem pro přijetí závazných mezinárodních smluv. Navazující mezinárodní pakty o lidských právech z roku 1966 jsou obsahově nejrozsáhlejší mezi smlouvami o lidských právech a zabývají se také okruhem práv dítěte. Definují práva každé lidské bytosti bez věkového rozdílu a jejich obsah také koresponduje se zásadami Deklarace práv dítěte. Uzavřením těchto mezinárodních paktů získala některá práva dítěte závazný charakter a jejich prostřednictvím byly smluvním státům uloženy mezinárodní závazky, které je třeba uvnitř státu realizovat. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech stanovil právo dítěte na ochranu ze strany rodiny, společnosti a státu, a to bez jakékoliv diskriminace a dále stanovil právo dítěte na jméno a státní příslušnost. Mezinárodní pakt hospodářských a kulturních práv se podrobněji zabýval mimo jiné životní úrovní rodiny, uskutečněním práva na vzdělání, ochranou dětí před hospodářským a sociálním vykořisťováním apod.¹²

1.2 Právní úprava práv dítěte v současnosti

Mezníkem ve vývoji mezinárodní spolupráce a ochrany práv dítěte se stala Úmluva o právech dítěte (dále jen Úmluva), která byla jednomyslně přijata Valným shromážděním OSN roku 1989 a je platná dodnes. Cílem bylo vypracovat dokument, který by pomohl k překlenutí rozdílů mezi různými zeměmi různého postavení a různé životní úrovně, ale který by přitom zachovával jejich kulturní, společenské a náboženské odlišnosti. Úmluva byla adresována zejména těm signatářským státům, jejichž legislativa v oblasti lidských práv dosud neodpovídala mezinárodnímu standardu. Jedná se o státy, kde dochází k častému porušování lidských práv obecně, nejen u dětí a země s nízkou životní úrovní, jejichž ekonomika nemůže zabezpečit zdravý vývoj dítěte, tj. právo na přežití, právo na presumpci neviny, právo na osobní svobodu atd. Do konce roku 1990 Úmluvu ratifikovalo 57 zemí, mezi nimi i tehdejší ČSFR. Pro státy, které ji ratifikovaly, je závazná. V současné době je Úmluva dohodou s největším množstvím smluvních států, dosud k ní přistoupilo 192 zemí.

¹¹ Jílek, 1990, str. 366 - 367

¹² David, 1999, str. 30-35

Na její plnění dohlíží Výbor pro práva dítěte, ustanovený úmluvou, který rovněž posuzuje zprávy předkládané smluvními státy.¹³

„Úmluva je názorným projevem jednoty a vzájemné podmíněnosti lidských práv. Její koncepce vychází z předpokladu, že zdravý rozvoj dítěte může být zajištěn jen důsledným uplatňováním všech složek katalogu dětských práv“¹⁴

Úmluva nenahrazuje předchozí uzavřené mezinárodní smlouvy, ale zdokonaluje existující soustavu norem mezinárodního práva v oblasti ochrany práv dítěte. Skládá ze tří částí. Je tvořena preambulí, hmotně právními normami (část I.) a procesními pravidly (část II. a III.). Úvod se odvolává na Všeobecnou deklaraci lidských práv a další mezinárodní dokumenty a uvádí, že dítě je nejbezbrannější a nejzranitelnější lidskou bytostí, která vyžaduje zvláštní péči a podporu. Je zde vyjádřen všeobecný cíl Úmluvy, tj. zlepšení životních podmínek dětí v každé zemi, zejména v zemích rozvojových.

Vývoj právních předpisů v oblasti práv dítěte se v České republice odvíjel v souladu se světovým vývojem, ovlivněným vznikem mezinárodních společenství. Tehdejší Česká a Slovenská Federativní Republika ratifikovala mezinárodní a obecně závaznou právní normu, Úmluvu o právech dítěte, dne 7. ledna 1990. Česká republika přistoupila k ratifikaci Úmluvy následně po svém vzniku, a Úmluva tak v ČR vstoupila v platnost od 1. ledna 1993. Vznik Úmluvy se časově shoduje se změnou politických poměrů v naší zemi, dá se říct, že Úmluva je stará jako naše sametová revoluce. Historie dětských práv je tedy poměrně krátká. V té době neexistovalo v ČSSR mnoho institucí, které by ochranou lidských a dětských práv zabývaly.

Úmluva o právech dítěte č. 104/1991 Sb. je jako celek součástí našeho právního řádu a její ustanovení mají přednost před zákony, což vyplývá z článku 10 Ústavy ČR, zákon č. 1/1993 Sb. Některé články Úmluvy kopírují ustanovení Listiny základních práv a svobod, zákon č. 2/1993 Sb., která je součástí ústavního pořádku ČR. Jedním z takových článků je ustanovení, že každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.

¹³ www.osn.cz/lidska-prava/

¹⁴ Jílek, 1990, str. 369

Další práva, obsažená v jednotlivých člancích Úmluvy, jsou zakotvena v našem právním řádu v různých zákonech¹⁵, jejichž součástí byla už před ratifikací Úmluvy. To, co Úmluva přinesla navíc, je systém, v němž jsou jednotlivá práva uvedena do vzájemných souvislostí, dále povinnost společnosti uspokojovat základní potřeby dětí tak, že pro ně zajistí vhodné podmínky.

1.3 Dílčí závěr

Systém mezinárodní ochrany práv dítěte se postupně rozvíjel a prodělal nestejněměrný vývoj určený řadou společensko-politických okolností v různých zemích světa. Na počátku byla ochrana před obchodováním s děvčaty a dětmi, která byla postupně doplněna přiznáním ochrany dítěte před různými formami sociálního útlaku a vykořisťování v podmínkách rozvoje kapitalistické společnosti s maximálním využitím pracovní síly. Druhá světová válka urychlila ochranu dětí a posílila systém mezinárodní ochrany práv dítěte mezinárodními smlouvami, které zahrnovaly další kategorie lidských práv v poměru k dětem. Byla to zejména Úmluva o právech dítěte, která zdokonalila již existující soustavu norem mezinárodního práva v oblasti ochrany práv dítěte. Lze konstatovat, že dětská práva jsou v současné době, na rozdíl od dřívějších dob, v právních předpisech zejména vyspělých států, včetně České republiky jasně definována. Zavedení Úmluvy o právech dítěte do právního systému České republiky s sebou nepřineslo nutnost vážnějšího zásahu do stávajícího systému právní ochrany dětí a mládeže. Většina práv na optimální osobní rozvoj dítěte je dána přímo ze zákona. Plnění Úmluvy o právech dítěte sleduje Výbor pro práva dítěte.

K uskutečňování cíle Úmluvy je zapotřebí ji uvádět v širokou známost mezi dospělými i samotnými dětmi, neboť zejména na dětech a mládeži záleží, zda a jak pochopí nejen svá práva, ale převezmou i odpovědnost. Životní standard dětí v České republice je dobrý. Zákonem jsou ošetřena i práva na ochranu dětí, která zajišťují záruky, péči a právní ochranu tělesně či duševně nezralého jedince s ohledem na tělesnou a duševní nezralost.

¹⁵ Práva dítěte v dokumentech, 1999, str. 87.

Jedná se především o zákony:

- č. 94/1963 Sb., o rodině,
- č. 65/1965 Sb., zákoník práce,
- č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči,
- č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení,
- č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení,
- č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (Školský zákon),
- č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním,
- č. 498/1990 Sb., o uprchlících atd.

2. Právo na soukromí v kontextu práv dítěte

2.1 Obecné zásady práv dítěte

Každé právo, o kterém se Úmluva zmiňuje, náleží dítěti, kterým se ve smyslu Úmluvy rozumí lidská bytost mladší 18 let. Je v první řadě povinností rodičů, aby v rámci svých možností zajistili, aby jejich děti skutečně měly všechna práva, na která mají nárok. Jsou to rodiče, kteří mají rozhodující úlohu ve výchově dětí, a proto jim náleží tzv. rodičovská zodpovědnost. Tu každý rodič nabývá okamžikem, kdy se mu narodí dítě. Každý rodič je nositelem rodičovské zodpovědnosti, a to až do té doby, dokud dítě není zletilé, nebo dokud rodič není rodičovské zodpovědnosti zbaven. Rodičovská zodpovědnost je péčí o dítě v tom nejširším slova smyslu. Nejde jen o povinnost rodiče dítěti zajistit výživu, ale jde i o péči o zdraví dítěte a o péči o jeho tělesný, duševní, rozumový a mravní vývoj. Součástí rodičovské zodpovědnosti je rovněž správa majetku dítěte a zastupování dítěte. Dítě, tedy osoba mladší 18 let, nemá ze zákona tzv. způsobilost k právním úkonům. Rodiče musejí být při výkonu péče vždy vedeni snahou chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled. Rodiče mají zároveň právo při výchově použít přiměřených výchovných prostředků, nesmějí však přitom ohrozit důstojnost dítěte, jeho zdraví a vývoj.

Úmluva je nástrojem ochrany dětí. Je v ní zdůrazněno blaho dítěte, zájem o dítě a skutečnost, že děti jsou rovnoprávné bytosti a potřebují zvláštní ochranu a péči. Vychází z humanistické psychologie a pedagogiky a tzv. Maslowových potřeb. Potřebami se označuje stav, kdy se jedinci něčeho nedostává, buď objektivně – člověk strádá skutečným nedostatkem něčeho, nebo subjektivně – jedinec se domnívá, že se mu nedostává něčeho, na co má nárok, nebo o čem si myslí, že na to má nárok. Nejzákladnější potřeby (fyziologická, bezpečí, sounáležitost a úcta) jsou označené jako potřeby nedostatkové, pátou kategorií (seberealizace) jsou potřeby růstové. K jednotlivým lidským potřebám dle Maslowa (1908 – 1970)¹⁶, můžeme přiřadit jednotlivá práva. K fyziologickým potřebám (hlad, žízeň) je možno přiřadit právo na život a přežití; k potřebám bezpečí (jistota, stabilita, pořádek), právo na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, mravní a sociální rozvoj, právo na

¹⁶ <http://cs.wikipedia.org>

ochranu před násilím a zanedbáváním; k potřebám sounáležitosti a lásky (být milovaný, mít někoho, koho máme rádi) právo dítěte žít s rodiči; k potřebám uznání (důstojnost, úspěch) právo na ochranu před zasahováním do soukromí, rodiny a před útoky na jeho čest a pověst. K potřebě seberealizace (naplnit své možnosti růstu a rozvoje) lze přiřadit právo na vzdělání, právo na vlastní názor a svobodu projevu. Jednotlivá práva se mohou mezi jednotlivými potřebami prolínat.

Úmluva je založena na čtyřech základních pilířích:

- Práva k přežití – jde o právo na život dítěte a na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální rozvoj. Základní zodpovědnost za zabezpečení takové životní úrovně nesou rodiče dětí. Stát rodičům pomáhá v rámci svých možností a platného práva (např. zdravotní zabezpečení).
- Práva na rozvoj - každé dítě má právo na bezplatné základní vzdělání. Stát je povinen zajistit, aby dodržování kázně ve školách bylo zajišťováno v souladu s lidskou důstojností dítěte, tedy zajistit, aby nebyly používány tělesné tresty, které by děti ponižovaly a zesměšňovaly. Výchova dítěte musí směřovat k rozvoji osobnosti dítěte, jeho nadání, rozumových a fyzických schopností, k posilování úcty k lidským právům, úcty k rodičům, úcty k národním a kulturním hodnotám, úcty k přírodnímu prostředí a dále k přípravě dítěte na zodpovědný život ve svobodné společnosti v duchu porozumění, míru a snášenlivosti. Do této skupiny je zařazeno také právo, aby dítě nebylo jakýmkoliv způsobem diskriminováno pro svůj vzhled, rasu, pohlaví, národnost, mateřský jazyk, sociální původ, zdravotní a duševní stav, náboženské, politické nebo jiné smýšlení a postavení dítěte nebo jeho rodičů. Dále je zde zahrnuto právo na informace a na vlastní názor.
- Ochranná práva – zajišťují dětem ochranu před nezákonným užíváním drog a psychotropních látek, před využíváním při nezákonné výrobě a obchodování s nimi, ochranu před sexuálním využíváním a zneužíváním, před využíváním k prostituci a pornografii. Stát chrání děti před jakýmkoliv tělesným nebo duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním včetně sexuálního zneužívání rodiči, zákonnými zástupci a jinými osobami starajícími se o dítě. K tomu stát využívá ochranných opatření nebo v případě nutnosti soudních prostředků. Při adopci je na prvním místě zájem dítěte. Stát poskytuje potřebnou ochranu a pomoc uprchlickým dětem. V případě ozbrojených konfliktů by

nemělo být žádné dítě mladší 15 let účastno na bojových akcích ani povoláno do ozbrojených sil.

- Právo zúčastnit se – umožňuje dětem formulovat své vlastní názory a tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají. Mají právo na život v komunitách a na svobodné shromažďování.

Úmluvu je možno rozdělit na 5 skupin dle druhu práva: občanské, politické, ekonomické, sociální a kulturní.

- Z hlediska občanských práv to jsou např. svoboda a rovnost všech dětí, právo na život, nedotknutelnost osoby a obydlí, ochrana lidské důstojnosti, právo na svobodu pohybu, svobodu myšlení apod.
- Z hlediska politické svobody, např. svoboda projevu.
- Z hlediska sociální svobody, např. svobodná volba povolání, ochrana dětí, práva na sociální zabezpečení, ochrana rodiny, právo na vzdělání apod.
- Právo na soudní a jinou ochranu, např. každý má právo domáhat se svého práva zákonným způsobem, jen soud rozhoduje o vině či nevině apod.¹⁷

Pro dětská práva platí stejné obecné principy jako pro práva dospělých. Všechny děti mají stejná práva. Všechna práva jsou nepřenositelná a mají stejnou důležitost. S pojmem práva neodmyslitelně souvisí i pojem právní povinnost. Náš právní řád ukládá dětem některé povinnosti vůči rodičům, např. povinností dítěte je respektovat a ctít své rodiče. Dítěti přitom má být garantováno právo na vlastní názor. V tomto případě tak může vzniknout rozpor mezi povinností a právem. Další z povinností je povinnost dítěte rodičům pomáhat v mezích svých schopností. Z této povinnosti mohou vzniknout v mnoha rodinách konflikty, protože děti, které se seznámily s Úmluvou, poukazují na právo hrát si a odpočívat a nemusí nic dělat. Výchova k práci je však součástí výchovy, vždy je třeba dávat dítěti jen takové úkoly, které je schopno zvládnout.

2.2 Školní realita dětských práv

Dle publikace, která vznikla jako učební text pro účastníky kurzu „Práce učitele s právy dítěte“¹⁸, jsou největší problémy ve škole i v rodině, pociťovány dětmi zejména

¹⁷ Bakošová, 2005, str. 134

¹⁸ Hradečná, 1996 str. 10 - 11

v oblasti sebeurčujících práv – nedostatečné respektování názoru dítěte a nemožnost tyto názory projevit. Děti se cítí být často zesměšňovány a ponižovány, pociťují nedostatek tolerance. Dítě ve škole je dle publikace chápáno jako objekt ochrany a péče. Totéž platí i v prostředí rodiny. Informace získané od učitelů, uvedené v publikaci, vymezily nejdůležitější, avšak ne plně uskutečňovaná práva dětí. Především bylo zdůrazněno právo na důstojnost a respektování vlastního života, myšlení, cítění a jejich rozvíjení k samostatnosti. Na druhém místě bylo zařazeno právo na ochranu zdraví, formulované jako právo na život ve zdravém životním prostředí, které může děti ohrožovat bezprostředně a každodenně. Zmíněna byla i nedostatečná ochrana dětí před dalšími škodlivými vlivy, zvláště drogami, pornografií a nekvalifikovanou lékařskou či duchovní pomocí. To znamená, že mají-li děti problémy, nemají se jít ke komu poradit. Třetí v pořadí neplně uskutečňovaných práv bylo právo na ochranu citů, na jejich rozvoj a kultivaci včetně výchovy k lásce, soucitu a empatii.

Uvedená práva jsou obdobná s právem respektovat dítě jako individualitu. Obecně je podceňován dialog mezi dětmi a dospělými. Vyslovit vlastní názor, zkušenost, přání či potřebu je dítěti dovoleno, někdy přikázáno, jen pokud je to v souladu se zájmy dospělých. Neschopnost diskutovat se přenáší i do jednání dětí mezi sebou. Tak vzniká netolerance, nepřátelství, výsměch za chybu, za projevy citu, ponižování nebo rasová nesnášenlivost.

V základní škole má realita dětských práv dvě roviny: teoretickou a praktickou. Teorie - učební látka je přednášena v hodinách občanské nebo rodinné výchovy. Praxe je realizována v prostředí školy, kde se děti denně setkávají s učiteli a vzájemně konfrontují svoje názory. Obě roviny by se měly doplňovat. Dobrým pomocníkem může být školní parlament, který spolupracuje s managementem školy. V současné době je školních parlamentů v základních školách podstatně víc, než před pár lety. Parlament je ale funkční jen tehdy, když děti vědí, že mohou při společných schůzkách s vedením školy mluvit otevřeně, mají právo diskutovat o výuce a přístupu vyučujících. Vnímání informací od dětí a rovněž rady rodičů umožňují pedagogickému personálu optimálně řídit školní život. Zároveň poskytují dětem možnost podílet se na rozhodnutích, ovlivňujících řád školy. Konfrontace dětí a dospělých ovlivňuje jedno z nejohroženějších dětských práv tj. právo na vlastní názor a také právo na svobodu projevu.

Učitelé zpravidla z zkušenosti pedagogů uvádí, že děti znají svá práva, ale vědomě opomínají povinnosti. Z praxe je zřejmé i to, že děti neumějí k prosazení svých práv zvolit správnou formu. Neuvědomují si, že právo s sebou nese také odpovědnost. Na druhé straně, někteří učitelé zase těžko přijímají, než si žáci osvojí adekvátní formu diskuze. Schopnost

vést dialog je třeba stále zdokonalovat, a to jak na straně dětí, tak i na straně pedagogického personálu.¹⁹

Dle Hejlové²⁰ výzkumy z českých škol prokazují, že nejvíce jsou porušována dětská práva špatnými vztahy mezi dětmi. Jedná se především o fyzické i psychické týrání, šikanu a rasismus. Učitelé dětem až na absolutní výjimky neubližují, ale jejich práva porušují ve chvíli, kdy je neberou vážně. Častým jevem bývá, že učitel dítě znevažuje (např. říká mu, že se danou látku nikdy nenaučí), ponižuje ho, nadává mu nebo jinak snižuje jeho sebevědomí.

Ve školách se potvrdila i rostoucí agresivita dětí. Rovnocenné zacházení berou žáci jako slabost. Když se učitel snaží s dětmi jednat vstřícně, některé toho zneužívají a jejich agresivita narůstá. Je pak hlavně o osobnosti učitele, aby si u dětí uměl získat přirozenou autoritu. Pokud se mu to nepodaří, může se stát, že je chováním žáka vyprovokován např. ke zvýšení hlasu nebo k pohlavku. Je to pochopitelná reakce, ale pedagog by se neměl nechat vyprovokovat k žádnému fyzickému trestu. O tělesných trestech ve školských zařízeních se převážně nemluví.

Kromě učení se dialogu je na školách důležitá i výuka k právům dětí. Dle publikovaných závěrů výzkumů tato aktivita zatím moc účelná není, neboť metodika - jak učit práva dětí je velice složitá, protože musí být odstupňována podle věku dítěte. Učitelé se v posledních letech pomalu snaží do výuky zavádět interaktivní přístup, který vychází z konkrétních případů, z konkrétního dění na škole. Nestačí, aby se práva dětí vyučovala jen v občanské výchově, ale měla by prolínat celým životem školy, všemi předměty.

V materiálech České školní inspekce (dále jen ČŠI) se uvádí, že při tématické inspekci zaměřené na dodržování dětských práv se bude zabývat existencí a fungováním třídních samospráv a školních parlamentů, do kterých by měli být zapojeni zástupci všech tříd školy spolu s vedením školy. Každá škola by, dle doporučení ČŠI, měla mít svůj parlament. Existence školního parlamentu však není povinnost, ze zákona je to právo žáků. V závěrech ČŠI se uvádí, že se již setkala se školními parlamenty, které výborně fungují, zabývají se činností školy a vyjadřují se k obsahu a způsobu vyučování.²¹

¹⁹ Štefflová, www.ucitelskenoviny.cz, č.21/2003

²⁰ Hradečná, 1995, str. 16

²¹ Doubrava, www.ucitelskenoviny.cz, č. 21/2003

2.3 Právo na soukromí

Soukromí a snaha regulovat vztahy týkající se soukromí zajímalo právníky již od dob starověkého Říma. V dnešní moderní a technicky vyspělé společnosti je otázka soukromí a jeho ochrany stále aktuální. Lze tvrdit, že ochrana soukromí člověka souvisí s jeho pudem sebezáchovy a každý, kdo by tvrdil, že mu na ochraně soukromí nezáleží, změní svůj názor, jestliže dojde k neoprávněnému zásahu do jeho práva.

Na otázku co je soukromí, nám odpoví naučná encyklopedii, že soukromí je osobní oblast jednotlivce nebo skupiny (např. rodiny), v češtině zahrnuje schopnost či právo zdržovat informace o sobě, ale také hmotný a myšlenkový prostor subjektu.²² Ve smyslu příručního slovníku jazyka českého je pojem soukromí charakterizován jako místo, prostředí, způsob života neurčený pro veřejnost, ústraní. Ekvivalentem soukromí je výraz odvozený z latiny *privat*, *privátní*, který je charakterizován jako osobní, náležející jednotlivci, neveřejný, neúřední, domácí, důvěrný atd.

Tento pojem, přestože jde o stav člověku velice blízký, pojmově je neurčitý a přitom svým rozsahem široký. Specialisté z různých oborů budou charakterizovat soukromí velice odlišně. Filozof bude hovořit o svobodě, psycholog o potřebách a hodnotách, pedagog o domovu a rodině atd. Z hlediska psychologie je možno soukromí chápat buď jako intimní část fyzického a zejména duševního prožívání jedince (myšlenky, přání, touhy, v materialistické podobě deníky, dopisy, umělecká díla atd.), nebo soukromí jako území, určité prostředí (ústraní), v němž může člověk svobodně realizovat svoji intimitu, své potřeby, přání a způsob života, který není určen pro ostatní. Oba rozsahy soukromí jsou vzájemně propojeny a jeden bez druhého neexistuje.²³

Vymezení obsahu práva na soukromí znamená vymezení jeho náplně, z čeho je tvořeno a co obsahuje. Dle V. Knappa je právo na soukromí chápáno jako právo komplexní, respektive komplex práv sjednocený právní ochranou osobního a rodinného soukromí člověka. Patří k němu nedotknutelnost obydlí, nedotknutelnost osoby, právo na utajení skutečností týkajících se osobního a rodinného života, právo na ochranu projevů osobní povahy atd. Nepatří k němu právo na ochranu jména či ochranu podoby, neboť jméno a podoba jsou veřejné, a ačkoliv je právní ochrana nezbytná, jedná se o jinou ochranu než právní ochranu soukromí.²⁴

²² <http://cs.wikipedia.org>

²³ Plecítý, 1995, str. 1 - 6

²⁴ Knapp, 1992, str. 1-15

Mezi složky práva na soukromí patří ve smyslu Listiny základní lidských práv a svobod zejména nedotknutelnost osoby. Patří sem také nepřipustnost zásahu do lidské integrity člověka, jako je mučení, kruté, nelidské nebo ponižující zacházení nebo trest. Dále je zde zahrnut zákaz nedovoleného lékařského zákroku a osobní prohlídky (těla a oděvu). Nedotknutelnost osoby lze vztáhnout i na věci, které má člověk u sebe, a které nejsou veřejné jako např. peněženka, mobilní telefon, aktovka aj.

Dalšími složkami jsou: nedotknutelnost obydlí – ochrana před nezákonným vniknutím do obydlí, svoboda myšlení – jedná se o takové projevy myšlení, které mají soukromý charakter a neporušují žádný právní předpis, respektování rodinného života – soukromí představuje vše, co se týká vztahů mezi rodiči a dětmi a ostatními příbuznými. Právem na utajení osobních projevů se rozumí všechny projevy, např. dopisy, fotografie, videozáznam, které nejsou určeny pro použití na veřejnosti. K písemným projevům je třeba počítat zprávy zaslané prostřednictvím počítače a faxu, k ústním telefonní hovory a hovory uskutečněné prostřednictvím internetu.

Dále sem patří povinnost mlčenlivosti o soukromých věcech. V rámci dětských práv se jedná o informace v souvislosti se školní docházkou a rovněž tajemství v souvislosti s informačními systémy (kamery, turnikety).

S uvedenou problematikou souvisí také problematika práva a povinností podávat informace o konkrétní osobě. Jedná se o spojování informací různého druhu, které jsou o osobě shromážděny, přičemž jednotlivá informace sama o sobě nemusí být zásahem do práva na soukromí. V oblasti dětských práv se jedná např. o školní matriku.²⁵

Právo na soukromí dítěte je výslovně zakotveno v Úmluvě, čl. 16 – „žádné dítě nesmí být vystaveno svévolnému zasahování do svého soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence, ani nezákonným útokům na svou čest a pověst a má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům“.²⁶ Jeho uplatnění je realizovatelné na celou řadu situací v životě dítěte. Chování dospělých při respektování soukromí musí být uzpůsobeno přiměřeně věku dítěte, vždy však přitom musí být respektována jeho důstojnost. Na toto právo musí pamatovat nejen rodiče a učitelé na školách, kteří s dětmi tráví většinu jejich času, ale například i vedoucí mimoškolních aktivit, kterými mohou být různé tělovýchovné aktivity, zimní a letní tábory apod.

²⁵ Plecítý, 1995, str. 31-38

²⁶ Kodým, 1991, str. 11

V následujících částech se podrobněji rozepteš o právu dítěte na soukromí v souvislosti se školním životem. Vybrala jsem vztahy, které nejvíce děti zajímají – soukromí a právo na svobodu projevu a dále ty, které jsou v současné době hodně diskutované – soukromí a osobní údaje (školní matrika, elektronický docházkový a kamerový systém), soukromí a internet. O problémech s nimi se často dozíváme i z médií.

2.3.1 Soukromí a právo na svobodu projevu

Svoboda projevu (též svoboda slova) je svoboda vyjadřovat se bez cenzury a bez omezení. V praxi svoboda projevu však není absolutní, běžně podléhá omezením, např. v případě projevení nenávisti. Úmluva řeší právo dítěte na formulování svých vlastních názorů. Tyto názory má dítě právo i svobodně vyjadřovat, a to ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, má právo vyjádřit se k věcem v oblasti sociální, ekonomické, náboženství, kulturního i politického života. Názorům dítěte se musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Toto právo dítěte je ještě rozšířeno zákonem o rodině a školským zákonem o právo obdržet všechny potřebné informace o skutečnostech, které se ho dotýkají, ať už výsledné rozhodnutí rodiče je jakékoliv. Dítě má právo se vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů, která se týkají jeho osoby, vždy s ohledem na jeho rozumovou vyspělost. Např. desetileté dítě má právo vyjádřit se k tomu, jak bude trávit prázdniny, i malé dítě má právo vyjádřit se ke svému oblečení. Dítě má rovněž právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajících se jeho vzdělávání. O váze jeho názoru do značné míry rozhodují dospělí, u nichž je podtržena spíše zodpovědnost, než oprávnění rozhodovat za dítě. Respektováním práva na svobodu projevu, práva být slyšen, práva na informace a svobodu sdružování dospělí pomáhají dětem realizovat jejich práva a připravit je tak na aktivní roli ve společnosti. V souvislosti s právem dítěte na svobodu projevu je nutno právo na soukromí dítěte vnímat jako komplex práv zahrnujících mimo jiné právo na utajení skutečností týkajících se osobního života a života rodiny, osoby, korespondence a ochranu projevů osobní povahy.

2.3.2 Soukromí a osobní údaje

Ochrana osobních údajů neboli ochrana osobních dat, představuje v právním smyslu soubor práv a povinností, které se vztahují ke zpracování informací, údajů a dat o fyzických osobách. Základní školy (dále jen ZŠ) mají povinnost vést školní matriku, která podle povahy jejich činnosti obsahuje osobní údaje o žákovi. Jsou to zejména: jméno a příjmení, rodné číslo, popřípadě datum narození, dále státní občanství, místo narození a místo trvalého

pobytu apod. Dále jsou v matrice zaznamenávány údaje o předchozím vzdělávání, o průběhu a výsledcích vzdělávání, zda je žák zdravotně postižen včetně údaje o druhu postižení nebo zdravotního znevýhodnění, popřípadě údaj o tom, zda je žák sociálně znevýhodněn, pokud je škole tento údaj zákonným zástupcem nezletilého žáka poskytnut, a údaje o zdravotní způsobilosti ke vzdělávání a o zdravotních obtížích, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání. Při vedení dokumentace o žácích, školní matriky a při zpracování osobních údajů žáků postupují ZŠ podle zvláštního právního předpisu, kterým je zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Školy jsou oprávněny poskytovat údaje z dokumentace a údaje ze školní matriky pouze osobám, které svůj nárok prokážou oprávněním stanoveným tímto nebo zvláštním zákonem (např. v případě trestného činu Policii ČR, organizaci provádějící sociální zabezpečení). Ukládání dokumentace rovněž upravují zvláštní právní předpisy (zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví). Nemělo by se tedy stát, že by při manipulaci s daty došlo k jejich zneužití.

Veřejnost měla počátkem roku 2009 možnost seznámit se prostřednictvím sdělovacích prostředků se zásadním nesouhlasem a připomínkami Úřadu pro ochranu osobních údajů (dále jen ÚOOÚ) k záměru Ministerstva školství ČR předávat údaje ze školních matrik a dokumentace škol Ústavu pro informaci ve vzdělávání při MŠ ČR. Důvodem kritiky byla především obava, že výsledkem této změny bude vytvoření jedinečné centralizované databáze osobních údajů včetně citlivých dat všech dětí, žáků, studentů a uchazečů o studium s enormním množstvím snadno zneužitelných osobních údajů. To bylo podle úřadu v rozporu s principy ochrany osobních údajů, převzatými z práva EU a promítnutými do zákona o ochraně osobních údajů. ÚOOÚ uvedl, že ani příslušný paragraf školského zákona není dostatečným podkladem pro shromažďování osobních údajů v rozsahu stanoveném připravovanou vyhláškou.²⁷

Smyslem práce ÚOOÚ je dozor nad dodržováním právních norem sloužících ochraně soukromí, pomoc občanům v případě průlomu do jejich soukromí i poradenská a konzultační činnost.²⁸

Ze sdělovacích prostředků se dozvídáme o případech zavádění vstupních turniketů do škol a kamerového sledování žáku v budově školy. Tato opatření jsou zaváděna převážně

²⁷ Právo - noviny 20.1.2009 „Školská veřejnost zděšena sbírání údajů“

²⁸ www.uoou.cz – Informační bulletin

soukromými školami zejména, protože ve státní sféře na taková opatření není dostatek finančních prostředků. Použití těchto zařízení je zdůvodňováno zájmem o zajištění větší ochrany žáků.

Zavádění elektronického docházkového systému do škol, popř. školních jídelen, knihoven apod., a uchovávání informací z těchto systémů souvisí úzce s ochranou soukromí dětí ve školách. Elektronický systém využívající čipových karet s informacemi o dítěti a evidencí přítomnosti dětí ve školním zařízení je na jedné straně zjednodušením sledování pohybu dětí, ale na druhé straně je považován za omezující.

Stejně tak kamerové systémy v chodbách a na toaletách škol, které mohou pomoci k odhalení negativních jevů ve škole, zejména násilného chování a šikany, jsou z hlediska ochránců lidských práv považovány za diskriminující. Ve smyslu vyjádření a doporučení ÚOOÚ nesmí kamerové sledování nadměrně zasahovat do soukromí, a to nejen zaměstnanců a žáků, ale i dalších osob. Kamerový systém je možno použít zásadně v případě, kdy sledovaného účelu nelze účinně dosáhnout jinou cestou, např. majetek je možno chránit před odcizením uzamčením místnosti apod. Škola musí mít velmi závažný důvod, pro který je kamerový systém instalován a který neumožňuje použít jiný, méně invazivní prostředek zasahující do soukromí osob pohybujících se ve sledovaném prostoru. Vyloučeno je užití kamerového systému v prostorách určených k ryze soukromým úkonům, např. toalety, sprchy. Je ovšem možné řešení, lze např. monitorovat prostory šatny tělocvičny za předpokladu, že je vymezen prostor pro převlékání, který není kamerami sledován.²⁹

Z hlediska zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších předpisů je provozování kamerového systému ve školách v zásadě možné za splnění následujících podmínek:

- kamerové sledování nesmí nadměrně zasahovat do soukromí,
- je třeba předem stanovit účel pořizování záznamu,
- je třeba stanovit lhůtu pro uchovávání záznamů,
- je nutno zajistit ochranu snímacích zařízení, přenosových cest a datových nosičů, na nichž jsou záznamy uloženy, před neoprávněným nebo nahodilým přístupem, změnou, zničením či ztrátou nebo jiným neoprávněným zpracováním,
- žák musí být o užití kamerového systému vhodným způsobem informován,

²⁹ Jánský, www.ucitelskenoviny.cz. UN č. 38/2003

- je třeba garantovat další práva žáka, zejména právo na přístup ke zpracovávaným datům a právo na námitku proti jejich zpracování,
- zpracování osobních údajů je třeba zaregistrovat u ÚOOÚ.

S postupující globalizací a informatizací společnosti je soukromí vystaveno rostoucím rizikům. Protože právo na ochranu soukromého a rodinného života je jedním ze základních práv, je třeba ho chránit jako jednu ze základních demokratických hodnot pro třetí tisíciletí.³⁰

2.3.3 Soukromí a školní internet

Internet je nejen oknem do světa, ale může být naopak i oknem do místnosti, ve které dítě sedí u svého počítače. Přes internet se dá zjistit, o co se při návštěvě různých internetových stránek zajímalo, dá se zjistit i to, co má ve svém počítači uloženo, a samozřejmě i to, co o sobě při nezávazném „chatování“ samo prozradí.³⁰

Se zaváděním internetu na školách mají děti právo vyhledávat informace, bavit se a mít své soukromí. Uživatelé internetu by měli dětem prokazovat respekt a ctít jejich práva. Děti mají právo cítit se v bezpečí a být v bezpečí. Anonymita internetu však představuje pro děti velké ohrožení. Svým neopatrným chováním mohou děti umožnit lidem se špatnými úmysly proniknout do svého soukromí a vystavují se tak nebezpečí zneužití.

Děti je třeba seznámit se zásadami pro práci s internetem:

- Neuváděj nikde své osobní údaje, jméno, adresu, věk. Nikdy na internetu nesděluj nic, co bys neřekl cizímu člověku na ulici. Nikomu neříkej své heslo, ani dospělým, je to klíč k tvému soukromí.
- Dej pozor na sociální sítě jako např. Facebook. Ačkoliv to vypadá, že jsi tam mezi svými přáteli, stále je to internet, kde je dobré chránit informace o sobě a nikomu nesdělovat nic soukromého.
- Mluv s rodiči a učiteli o tom, s kým ses seznámil na internetu. Mají víc zkušeností a dokážou tě varovat před nepoctivými lidmi. Když se chceš setkat s někým, koho jsi poznal na internetu, požádej rodiče o svolení a nechod' na schůzku bez doprovodu dospělého.

Když se na internetu setkáš s něčím, co tě uvádí do rozpaků nebo po čem se cítíš trapně, nahlas to rodičům nebo učiteli.³¹

³⁰ www.uoou.cz – Informační bulletin

³¹ www.detskaprava.cz

Zavádění internetu do škol s sebou nese také problematiku dostupnosti nevhodných internetových materiálů ze školních počítačů. Není jednoduché přesně definovat, které materiály do této kategorie spadají. Riziko nevhodného použití internetu žáky se značně liší v závislosti na použitých výukových metodách a místní situaci. Problém je stejný jako výchova sama. Děti mohou být vychovávány příkazy a zákazy nebo vlastní odpovědností za své činy.

Práva dětí na internetu vyplývají z Listiny dětských práv na internetu zpracované podle mezinárodní neziskové organizace – Asociace pro hodnocení internetu ICRA (Internet Content Rating Association)³², která mimo jiné vyvinula systém filtrování přístupu na internet. Ten je založen na principu dobrovolného sebehodnocení obsahu webových stránek samotnými autory.

Jinou možností je k filtrování nevhodných dokumentů použít profesionální komerční služby. Tyto služby nabízejí často poskytovatelé připojení škol do internetu. Dalším možným řešením je využití specializovaného softwaru, který se instaluje na jednotlivé počítače. Stává se však, že stránky s obsahem vhodným pro výuku, jsou automaticky zablokovány třeba jen kvůli některým slovům, které systém vyhodnotí jako závadné, a které jsou přitom součástí učiva. Filtrování je potřebné hlavně u mladších dětí zejména proto, aby se k nevhodným materiálům nedostaly omylem při hledání zcela jiné informace. Práce dětí s internetem vyžaduje neustálou kontrolu rodičů či pedagogického dozoru. To ovšem neznamená je hlídat a zabráňovat jim v iniciativě, ale vyhledávat pro ně takovou činnost, která by byla v souladu s výchovnými cíly a která by je i bavila. Na sledování aktivit dětí na internetu může být nahlíženo jako na zásah do soukromí, avšak s odvoláním na výše uvedené nebezpečí, které dětem na internetu hrozí, je jedním s výchovných prostředků. Z hlediska přístupu k informacím je třeba, aby se dítě naučilo rozlišovat co je soukromé, a rozhodovat o zpřístupnění informací dalším osobám.

2.4 Dílčí závěr

Filozofickým základem Úmluvy o právech dítěte je myšlenka, že dítě jako každá lidská bytost má svou hodnotu, důstojnost a základní práva, navíc vzhledem ke svému tělesnému i duševnímu vývoji, bezbrannosti a zranitelnosti potřebuje zvláštní péči, pomoc, ochranu, porozumění a lásku.

³² www.uzijisouktomi.cz

Každé dítě má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Práva a svobody musí být zajištěny bez diskriminace založené na jakémkoliv důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, národnostní nebo sociální původ a příslušnost k národnostní menšině.³³

Dítě má být chráněno i před vlastní neznalostí, musí vědět, že práva jsou spojena s povinnostmi a odpovědností. Děti vzhledem ke své bezbrannosti potřebují zvláštní podporu a ochranu, aby byly schopny svá práva plně užívat. Věk dítěte je důležitým aspektem rozsahu jeho práv. Právě s ohledem na věk rozhodují o využívání práv do značné míry dospělí - rodiče a pedagogičtí pracovníci. Svým chováním a jednáním ovlivňují rozsah dětských práv, protože je od nich vyžadována především zodpovědnost za zdravý rozvoj a výchovu dětí, než oprávnění rozhodovat za dítě. Výzkumy uvádějí, že nejvíce jsou porušována dětská práva špatnými vztahy mezi dětmi. Porušování dětských práv učiteli, včetně fyzických trestů, bývá spíše výjimkou. Je důležité, aby se děti o svých právech ve škole vzdělávaly, a to nejen v hodinách občanské nauky a aby se aktivně zapojovaly do zakládání třídních samospráv a školních parlamentů, které v případě dobré komunikace s vedením školy mohou významnou měrou přispět k dobrému fungování školy.

³³ Album lidských práv, 1996, str.12 - 25

3. Povinnosti učitelů ve vztahu k dětem a jejich právům

Výchova, jako jeden z hlavních prostředků realizace práv dítěte, může naplnit svůj cíl tehdy, když je dítě chápáno jako aktivní subjekt a tomuto pohledu je podřízená celá organizace výchovného procesu. Jedním z předpokladů, aby se dítě stalo aktivním subjektem výchovy, je výchovné klima, ve kterém jsou vzájemné vztahy vychovatele a vychovávaného založené na úctě, lidskosti, toleranci, respektování dětí a přirozené autoritě vychovatele.³⁴

Ve školách se mnohdy projevují znaky tradičního modelu výchovy, který nepůsobí v duchu práv dítěte. Jde o tyto skutečnosti:

- výchova má převážně jednostrannou podobu směřující od učitele k žákovi,
- pravidla jsou žákovi, jako objektu výchovy, dána z vnějšku,
- porušení normy je to, co je autoritou zakázáno, není věcí společného konsensu učitele, ředitele a žáků,
- abstraktnost projevující se v tom, že žáci jsou o právech poučováni, ale tyto znalosti nejsou propojené na jejich osobní zkušenost,
- pasivita vychovávaného žáka, která se projevuje u všech autoritativních modelů,
- iracionalita, která vychází z toho, že děti podceňujeme, že nejsou schopni porozumět,
- negativní regulace, žáci se učí, co se nemá, co nedělat, chybí pozitivní program rozvoje osobnosti žáků,
- ignorování konfliktu,
- chybí důsledné řešení výchovných problémů, důraz se klade na vzdělávací složku.³⁵

Základní povinností učitelů v přístupu k dětem je z hlediska práva na soukromí vstřícný a citlivý přístup bez jakýchkoliv náznaků psychického násilí. Psychické násilí zahrnuje takové chování dospělé osoby, které má negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Může mít podobu verbálních útoků na sebevědomí dítěte, opakovaného ponižování či jeho zavrhování. Vystavování dítěte násilí, násilné izolaci, nebo omezování dítěte vyvolává situace, kdy dítě má pocit strachu a způsobuje tak dítěti citové ublížení.

³⁴ Benkovičová, 1992, str. 22-23

³⁵ Bůžek, 2000, str. 84

Psychickým násilím je také situace, kdy vychovatelé mají tendenci udržovat rovnováhu své osobnosti na úkor dítěte.³⁶

Za pomoci Nadace Naše Dítě a grantu Evropské unie se podařilo v letech 2001 - 2006 zrealizovat projekt, který měl zvýšit povědomí o dětských právech a Úmluvu prostřednictvím Slabikáře dětských práv rozšířit do všech základních škol v České republice. Náplní projektu byla kromě vydávání publikací k danému tématu (např. každá ZŠ dostala 40 složek s materiály o dětských právech „Vím, co smím?“ spolu s metodikou, plakáty a brožurkami o patologických jevech v naší společnosti) i série odborných seminářů o dětských právech pro učitele, na které následně navázaly besedy s dětmi a mládeží. Současně byla prostřednictvím médií oslovena i široká veřejnost.³⁷

Práva a povinnosti učitelů vyplývají mimo jiné ze školních řádů. Z důvodu lepší organizace práce uvnitř školy mohou být vedením školy jmenovitě určeny a zdůrazněny. Vyplývají z pojetí výchovy a jejich cílů, jejich uvědomování je součástí profesní etiky učitelstva. U každého učitele je pak jejich vnímání a přijímání součástí jeho učitelského kréda a svědomí. Jejich dodržování či nerespektování se projevuje ve způsobu jeho každodenní práce s dětmi. Formulovat všechna práva a povinnosti učitele není jednoduché, neboť učitelé by měli umět naslouchat dětem, pochopit jejich zkušenosti, těžkosti i radosti, rozvíjet jejich poznání a lidství, směřovat a harmonizovat jejich vývoj. Je-li formulace práv a povinností nutná, důvodem může být možnost vést spory a řešit je právní cestou. Mohlo by se stát, že např. právo na vzdělání by mohlo být pojato jako právo žáků, respektive jejich zákonných zástupců, kteří by měli možnost žalovat učitele, pokud vzdělání nepřineslo žádoucí výsledky ve výkonech žáka.

Mezi základní povinnosti vyučujících uváděných ve školních řádech patří zejména:

- respektovat Úmluvu o právech dítěte,
- vyučovat co nejefektivněji,
- vést záznamy o hodnocení žáků a úřední dokumentaci (třídní kniha, vysvědčení, apod.),
- dbát na bezpečnost a ochranu zdraví žáků ve školní budově a na školních akcích,
- informovat rodiče o prospěchu, chování a problémech jejich dětí.³⁸

³⁶ Vaničková, 2009, str. 14

³⁷ www.detskaprava.cz

³⁸ Hradečná, 1995, str. 35

Nejobtížnější z činností učitele je podle výzkumných poznatků řízení třídy. Předpokládá se totiž nejen dovednost prezentovat učivo, ale především organizovat práci žáků přiměřeně jejich možnostem a zároveň tak, aby byla posilována jejich motivace a dodržování kázně. Učitel musí řízení třídy důkladně plánovat, připravovat se na ně v souladu se složením konkrétní třídy žáků a konkrétními podmínkami vyučování. Výchovná práce pedagogů se orientuje na problémy dětí, respektuje jejich zájmy a snaží se pracovat s jejich současným, někdy i pokřiveným viděním světa a mezilidských vztahů. Učitel by měl vytvářet prostředí, ve kterém se děti cítí dobře. Atmosféra klidu a pohody bez nejistoty a strachu je prvním významným pozitivním krokem ke změně tradičního modelu výchovné práce. Učitelé se zajímají o děti, o jejich individuální rozvoj, snaží se jim být nápomocni při řešení osobních problémů, usilují o povzbuzení a podporu zájmu dětí o vědění. Jsou školy, kam děti rády chodí a rodiče je tam rádi posílají a kde učitelé rádi učí. Jsou to zdravé školy, protože změnou vztahů přispívají k utváření zdravého životního způsobu žáků. Tím též naplňují text Úmluvy o právech dítěte.³⁹

Učitel by se měl snažit porozumět všem žákům, komunikovat s nimi na stejné úrovni. Respekt mezi učitelem a žákem má být vzájemný, respektuje tedy nejen žák učitele, ale i učitel žáka. Snaží se vždy pochopit jeho chování a jednání v širší souvislosti s jeho rodinným zázemím, temperamentem, schopnostmi, aktuálními událostmi. Přitom má být ochoten mu vždy pomoci a poradit. Učitel by měl tedy přistupovat ke všem žákům stejně, komunikovat se všemi tak, aby je to motivovalo k co nejlepším výkonům a aby věřili ve své schopnosti.

S ohledem na měnící se klima ve společnosti a s ním spojené projevy chování dětí ZŠ je vhodné, aby na školách vedle učitelů pracovali i odborníci, teoreticky a prakticky připravení na sociálně-výchovnou činnost, připravení pomoci učitelům při řešení kritických situací ve výchově. Těmito odborníky jsou sociální pedagogové⁴⁰ pracující nejen s učiteli, ale převážně s dětmi a rodiči žáků. V oblasti spolupráce s učiteli se podílejí na ochraně jejich práv, připravují jejich další vzdělávání a jsou připraveni pomoci vypracovat školní dokumenty. V oblasti výchovy dětí pomáhají rozvíjet jejich osobnost, asertivní jednání, schopnost komunikaci, úctu a jiné osobní vlastnosti.

³⁹ Bůžek, 2000, str. 83 - 85

⁴⁰ Ve Slovenské republice byl schválený vládou SR 17. října 2007 legislativní záměr o pedagogických zaměstnancích školy - kromě učitelů, i profese odborného zaměstnance – školní psycholog, speciální pedagog, léčebný pedagog a sociální pedagog.

Učitelé mají ve společnosti významnou úlohu napomáhat socializaci mladých lidí. Postoje a způsoby jednání, kterými své žáky učí, spoluvytváří budoucí vztahy mezi muži a ženami, mezi sociálními skupinami, mezi většinovou populací i různými menšinami.⁴¹ Žáci tyto postoje do určité míry přejímají a v roli žáka uplatňují. Člověk by své role neměl jenom „hrát“, ale v rámci jejich projevů a povinností by se měl také snažit uplatňovat a rozvíjet své vlastní individuální schopnosti a vlastnosti. Žádná role tedy zcela neblokuje individuální projev, pouze jej do určité míry omezuje.⁴²

⁴¹ Pasch, 1998, str. 165

⁴² Čačka, 1997, str. 142

4. Školní řády

4.1 Vývoj školních řádů

Před rokem 1774 nebyla školní docházka povinná. Do školy chodil jen ten, kdo chtěl a za výuku mohl zaplatit. V době tereziánských reforem došlo u nás k reorganizaci školství a byla uzákoněna povinná školní docházka do 12 let. Výnosem z roku 1774 byl zaveden nový školní řád (dále jen ŠŘ), nařizující zakládání triviálních škol v každé obci, kde existovala fara nebo kostel. Tam, kde fara ani kostel nebyly, se zřizovaly jednotřídní triviální školy. Děti se ve školách učily čtení, psaní, počítání a náboženství.

Jedna z takových škol, byla postavena v roce 1839 i v obci Žlutava, okres Zlín. Ve žlutavské školní kronice, která byla dle ŠŘ v té době jednou z povinně vedených úředních písemností, se uvádí popis vnitřního zařízení tehdejší školy a jejího okolí: „Budova školní pozůstává z jedné učírny, z jedné světnice pro učitele, komůrky a chléva. Ke škole patří asi 2 míry pole mimo zahrádku u školy.“⁴³

Následný školní a vyučovací řád byl vydán nařízením Rakouského ministerstva kultury a vyučování dne 20. 8. 1870, pod č. 7648 říš. zák. č. 105. Měl 83 paragrafů v 11 oddílech a byl označován za „prozatímní“, platil však celých 35 let. Od roku 1883 se pak povinná školní docházka prodloužila do 14-tého roku věku dítěte (Školní a vyučovací řád, 1937), (příloha č. 1). Další Školní a vyučovací řád pro Čechy a Moravu vešel v platnost v roce 1905. Po vzniku samostatného Československa, v roce 1922, zamýšlelo Ministerstvo školství a národní osvěty (dále jen MŠANO) stále platný řád školní a vyučovací z období Rakouska - Uherska upravit v souladu s novými zákony a nařízeními a popřípadě vypracovat řád nový. Záležitosti školství v té době doplňovalo 18 dalších platných řádů a předpisů, upravujících předchozí školské předpisy, platné od roku 1905. Předpisy byly v postupně vycházejících řádech pouze citovány. Bylo tedy velmi obtížné, aby se každý učitel dokonale orientoval ve školním řádu, ve kterém byly uvedeny nejen jeho povinnosti, ale i jeho práva, a proto následně vydávané školní a vyučovací řády byly doplňovány buď podrobným výkladem, nebo uvedením plného znění platných nařízení. V řádech tohoto typu zřetelně

⁴³ www.zlutava.cz/zakladniskola

převažoval důraz na chování žáků a případné sankce za jejich porušování. Myšlenka vydat nový ŠŘ byla uskutečněna až v roce 1931, kdy začala pracovat komise školských odborníků a zástupců z řad občanů. Po dvou letech, koncem roku 1932, byla vypracována „osnova návrhu školského a vyučovacího řádu“ s 519 paragrafy, která byla postupně upravena a vydána v roce 1937 v rozsahu 309 paragrafů.

Školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské i pro školy (třídy) pomocné (dále ŠVŘ) uvedený v platnost výnosem MŠANO z 30. 7. 1937, č. 105.513 – I, zrušil veškeré předpisy a ministerská nařízení platná z doby bývalého Rakouska a bývalého Uherska, která mu odporovala. V 6-ti hlavách bylo pojednáno o všech formách veřejných škol a soukromém vyučování, o školních povinnostech a postupech uplatňujících se v rámci jednotlivých školních zařízeních. Oddíl II. uvádí v paragrafech školní povinnosti, z nichž některé se vztahovaly k žákům, jako např.:

- školní povinnost vůbec,
- zproštění dětí od docházky do veřejné obecné školy vůbec,
- děti osob kočujících,
- děti chodící do školy v cizině,
- děti cizinců a děti bydlící v cizině,

a další byly kombinací povinností školy a žáků, příp. jejich zákonných zástupců např.:

- evidence mládeže školou povinné vůbec,
- školní obvody,
- soupis mládeže školou povinné,
- evidence dětí školou povinných a chodících do svých příslušných veřejných škol národních,
- matriky dětí školou povinných.

V dalších oddílech bylo pojednáno o přijímání žactva do obecné školy, o zařazení žactva do tříd, o vyučovacím čase a prázdninách, o školní docházce, o školní výchově tělesné a mravní, o vyučování, o třídění žáku a vysvědčení, o správě školy a o učitelské korespondenci. Právním dítěte byla zejména bezplatná školní docházka. V oddíle Péče školy v § 294 se uvádí: „...Ve všech případech, které se týkají péče o děti a jejich ochrany, mají se učitelé především v učitelské konferenci rozhovět a uradit o tom, co zpozorovali. Usnesení o tom buď uvedeno v zápise.“⁴⁴ Péčí o děti je zde míněna péče rodičovská, nebo péče jejich zástupce.

⁴⁴ Kupka, 1937, §294

Závěrečná ustanovení tohoto ŠVŘ doporučují řešení péče o děti chudé a zcela osiřelé, opuštěné, zanedbané, mravně ohrožené, zpustlé, týrané, duševně nebo tělesně úchylné.

Z pohledu dnešních školních řádů je jednou ze zajímavostí tohoto ŠVŘ trestání neomluveného nebo nedostatečně omluveného zameškání školy, které bylo přestupkem proti školní povinnosti. Zákonní zástupci dětí, které se jím provinily, byli trestáni peněžitými pokutami. Při nedobytnosti pokuty mohl být uložen trest vězení od 1 do 14 dnů. Toto represivní opatření mělo donutit rodiče nebo zástupce dětí k řádnému posílání dětí do školy.

Školní řád pro žáky jednotné školy I. a II. stupeň, z 30. prosince 1950, č. 70 000 - I, platný od 1. února 1951, obsahoval vedle tendenční předmluvy tehdejšího ministra školství věd a umění, profesora Dr. Zdeňka Nejedlého, která zabírá 6 stran, dalších 6 stran textu. Kromě úvodu, oslavujícího KSČ, presidenta Klementa Gottwalda a bratrský Sovětský svaz a nabádajícího k poctivému, svědomitému, soustavnému a vytrvalému přístupu k učení, obsahoval pravidla chování žáka shrnutá do 17 bodů a ve třech článcích uváděl zvláštní předpisy, které upravují postupy omlouvání žáka, chování žáka mimo školu, zákaz kouření, požívání alkoholických nápojů, náhrady za poškozený školní majetek a rovněž vyznamenání za vzorné plnění povinností a kázeňské postihy.⁴⁵

V následných školních řádech z doby socialismu se v obsahu i ve formulaci ustanovení ŠŘ projevovalo centralizované a autokratické řízení školy. Jeden z posledních socialistických ŠŘ obsahoval formou příkazů povinnosti žáků, učitelů a pracovníků školy včetně organizace pracovního dne. Byl součástí vyhlášky č. 123/1984 Sb., vydané Ministerstvem školství České socialistické republiky, která upravovala organizaci vzdělávání, hodnocení a další aspekty školní výuky. ŠŘ uvedený v § 11 „Pravidla chování“ (školní řád) byla zformulována do 8-mi bodů a byla i součástí žákovských knížek tehdejších žáků.

Školní řády od uzákoněné povinné školní docházky v roce 1774 do doby socialismu neobsahovaly žádná ustanovení o právech dítěte. Základní povinnost povinné školní docházky je v dnešní době chápána i jako právo dítěte na vzdělání.

⁴⁵ Školní řád pro žáky jednotné školy I. a II. stupeň, 1951

4.2 Školní řád základních škol v ČR

V České republice v současné době platí zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (Školský zákon), (dále jen ŠZ), který upravuje problematiku tvorby školního řádu (dále jen ŠŘ) v § 30 školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád. Ustanovení § 30 ŠZ výrazně posílilo postavení školy. Výslovně z něj vyplývá, co může a zároveň musí ŠŘ upravovat a způsob jeho publikace. Tímto ustanovením je upevněna právní jistota všech, pro které je školní řád závazný. Vytvoření ŠŘ představuje vyhotovení specifického dokumentu, který bere v úvahu podmínky působení a provozu, potřeby konkrétní školy, jejích pedagogů, žáků, rodičů atd. Vydání školního řádu je v kompetenci ředitele školy, který při jeho tvorbě vychází nejen ze školského zákona, ale také z dalších platných předpisů, případně zohlední metodické pokyny MŠMT. Působnost ŠŘ jako vnitřního předpisu školy se vztahuje pouze k činnostem dané školy, které se odehrávají v rámci vyučování popřípadě na dalších akcích pořádaných školou, které vyplývají z příslušných vzdělávacích programů a dále k činnostem přímo souvisejícím.

Právní vztah mezi školou a jejími žáky se týká poskytování výchovy a vzdělávání v daném druhu školy a z toho vyplývajících práv a povinností vztahující se k tomuto procesu. Ve smyslu zákona tomu odpovídají i příslušná ustanovení:

- § 21 - práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků, ve kterém jsou výslovně vymezena základní práva výše uvedených v oblasti poskytování vzdělávání a školských služeb ve smyslu zákona. Vymezená práva mají obecnou povahu a lze je použít také při aplikaci jiných ustanovení ŠZ.
- § 22 - ve kterém jsou uvedeny zákonné povinnosti výše uvedených. Opět se nejedná o úplný výčet všech povinností, ale o ty základní, společné pro všechny oblasti vzdělávání.
- § 29 - který se zabývá povinnostmi škol týkající se bezpečností a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech. Tato povinnost se váže ke konkrétní škole.
- § 31 - který pojednává o výchovných pozitivních i negativních opatřeních výchovného charakteru, která může škola při poskytování vzdělání žákům a studentům udělovat.

Před vydáním ŠŘ základní školy, které je dle ŠZ svěřeno řediteli školy, jej schvaluje ve smyslu § 168 ŠZ školská rada, která také může navrhnout jeho změny.

Ustanovení § 30, odst. 1 ŠZ obsahuje povinné obsahové náležitosti školního řádu:

- a) Podrobnosti k výkonu práv a povinností dětí, žáků, studentů a jejich zákonných zástupců ve škole a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky – jsou základem ŠŘ. Předmětem úpravy nejsou vzájemné vztahy pedagogických pracovníků s ředitelem školy nebo vzájemné vztahy mezi zaměstnanci. Tato problematika by měla být obsažena v pracovním nebo organizačním řádu školy a je upravena jinými právními předpisy, např. zákon č. 266/2006 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů.
- b) Provoz a vnitřní režim – tato část ŠŘ upravuje záležitosti spojené s organizací školního vyučování, organizací školního roku, rozvrhem hodin, s podmínkami pohybu po budovách s možností přítomnosti dětí, žáků a studentů ve škole před či po vyučování apod.
- c) Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků nebo studentů a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí - jedná se o důležitou část školního řádu, která navazuje na obecnou povinnost školy zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů. Při formulaci tohoto ustanovení je třeba vycházet i z dalších právních předpisů z jiných oblastí, např. zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, vyhlášky č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých apod. Tuto část školního řádu ovlivňuje např. fyzický stav budovy, školy, stav celého areálu školy, elektroinstalace a osvětlení, vytápění, větrání, stav sociálních a hygienických zařízení apod. V této části nelze opomenout mimo jiné:
- oblast předcházení úrazům, poskytnutí první pomoci,
 - podmínky bezpečnosti při činnosti v odborných učebnách, laboratořích, dílnách a na školních pozemcích,
 - podmínky bezpečnosti při tělesné výchově a tělesných kurzech,
 - podmínky bezpečnosti při činnostech konaných mimo budovu školy,
 - prevenci sociálně patologických jevů, prevenci a řešení šikany,
 - podmínky vnášení a nakládání s věcmi, které nesouvisí s vyučováním – mobilní telefony, MP3 přehrávače, cennosti, atd.,
- d) podmínky zacházení s majetkem školy upravují zákaz poškozování a ničení majetku, podmínky nakládání s učebnicemi a učebními texty, apod.

Druhý odstavce § 30 ŠZ obsahuje ustanovení, že součástí ŠŘ jsou pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků a studentů. Jedná se o takzvané klasifikační řády, které podléhají schválení školskou radou ZŠ stejně jako celý školní řád. V odst. 3 téhož paragrafu je pojednáno o zveřejnění školního řádu na přístupném místě ve škole. Je zde uvedena povinnost prokazatelným způsobem s ním seznámit zaměstnance, žáky, studenty a informovat o jeho vydání a obsahu zákonné zástupce nezletilých žáků.⁴⁶

ŠŘ je odborníky považován za zcela samozřejmý a přirozený, pedagogická teorie mu nevěnuje náležitou pozornost, přestože školní praxi, její účinnost a výkonnost velice ovlivňuje. ŠŘ upevňuje vzdělávací a výchovný systém, reflektuje s postupem doby na vnější změny a přizpůsobuje se novým trendům. Může také podporovat rozvoj školy v dalších letech.

Tvorba ŠŘ má několik zásad:

- Účelnost – ŠŘ je určen škole, ale také jejím účastníkům. Je normou ve prospěch školy, žáků, učitelů, personálu aj. Základní princip tvorby ŠŘ by měly tvořit ohled na věkovou skupinu žáků, jejich zkušenosti a specifika lokality.
- Závaznost – z obsahu a znění ŠŘ by mělo být jasné, že se týká všech uživatelů a jeho dodržování je všem prospěšné.
- Kontrola a korekce – ustanovení ŠŘ by s ohledem na jeho závaznost měly být kontrolovatelná a měla by umožňovat včasnou korekci.
- Formulační jasnost – znění jednotlivých ustanovení školního řádu by mělo být jednoznačné, srozumitelné a stručné.
- Rozsah ŠŘ – neměl by být zbytečně rozsáhlý a zahlcený nadbytečnými informacemi.
- ŠŘ je závazným dokumentem – vedle normativního chování by měl zachycovat celkové klima školy, na jeho tvorbě by se měli podílet nejen učitelé, ale i rodiče, žáci a jiné instituce školní správy a samosprávy. Výsledkem konsensu všech jeho uživatelů je jeho lepší účinnost, než když je vyhotoven autokraticky.⁴⁷

ŠZ je doplněn prováděcí vyhláškou č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. Vyhláška hovoří o přítomnosti povinností, které mají být ve školním řádu uvedeny, nikoliv o právech žáků.

⁴⁶ Katzová, 2008, str. 159 - 165

⁴⁷ Solfronk, 2006, str. 9 - 10

4.3 Práva a povinnosti žáků

Práva a povinnosti žáků jsou upravena ŠZ v § 21 a § 22. Jsou jedním ze základních podkladů pro tvorbu ŠŘ ve smyslu § 30 odst. 1, který upravuje podrobnosti k jejich výkonu.

4.3.1 Práva žáků

Obecná práva všech žáků a studentů, tedy nikoliv dětí jsou vymezena v § 21 ŠZ. Základem je právo na vzdělání a školské služby. Na úrovni ZŠ je stanoveno, že školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. V podmínkách ČR je tato doba 9 školních roků, nejvýše však do konce školního roku, ve kterém žák dosáhne 17-ti let. Zákonní zástupci dítěte mají zákonnou povinnost zajistit, aby dítě po stanovenou dobu do školy docházelo a vzdělávalo se. Toto právo na vzdělání, na rozdíl od studentů středních škol, nelze žákům ZŠ odebrat.

Žák má ze zákona právo na informace o výsledcích svého vzdělávání a zároveň ZŠ má povinnost o nich žáky a jejich zákonné zástupce informovat. Konkrétní způsob provádění tohoto práva je jedním z bodů klasifikačního řádu, který bývá přílohou ŠŘ. Kromě hodnocení chování a průběžného známkování vědomostí dostává žák po ukončení pololetí vysvědčení. V případě kázeňského přestupku, např.: neomluvené hodiny, podvod v žákovské knížce, nepovolené opuštění budovy školy, opakované nevhodné chování ke spolužákům a pracovníkům školy, šikana nebo její projevy, krádež, závažné úmyslné poškození zařízení školy, vulgární vyjadřování k pracovníkům školy, násilné chování ke spolužákům nebo pracovníkům školy, může být žákovi uděleno výchovné opatření, napomenutí nebo důtka. Za příkladné chování se uděluje pochvala. O těchto hodnoceních bývají vyrozuměni zákonní zástupci zápisem do žákovské knížky, případně jeho uvedením na vysvědčení.

K pocitu občanské odpovědnosti a pozdějšího zapojení se do života v rámci společenství dospělých přispívá, kromě vlivu diskuse ve třídách, také angažovanost žáka při ovlivňování života školy. Právním žáků je zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků, volit a být do nich voleni, pracovat v nich a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy s tím, že ředitel školy je povinen se stanovisky a vyjádřeními těchto samosprávných orgánů zabývat a věnovat jim odpovídající pozornost, popřípadě k nim přihlížet při svém rozhodování. Toto právo není omezeno věkem žáků a vztahuje se i na nezletilé žáky. Konkrétní podoba těchto orgánů není zákonem stanovena, záleží na vyspělosti a domluvě žáků. Účelem a předmětem jejich činnosti jsou záležitosti týkající se vzdělávání žáků v dané škole. Z tohoto důvodu je jejich partnerem ředitel školy. Toto právo je důležité také

s ohledem na rozvoj osobnosti žáků, pochopení a uplatňování zásad demokracie a vývoj občanských kompetencí. Samosprávným orgánem žáků může být školní parlament, tvořený zástupci žáků jednotlivých tříd. V současné době zatím na všech školách neexistuje, ale pro lepší propojení a komunikaci mezi žáky a vedením školy je jeho zřízení žádoucí.

Všem žákům, bez ohledu na věk, je zaručeno v souladu s Úmluvou individuální právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání. Vyjádřením musí být věnována pozornost odpovídající věku žáků a stupni jejich vývoje. Formulace tohoto práva v aplikaci na žáky základních škol je poněkud neurčitá, např. žák se může vyjádřit k hodnocení výsledků svého vzdělávání, uložení výchovných opatření apod. tato vyjádření však není pro školu závazná.

Žák má ze zákona právo na poradenskou pomoc školy a na informace v záležitostech týkajících se vzdělávání. Povinností škol je poskytování poradenských služeb ve škole. Nejde jen o pomoc při řešení otázek týkajících se dalšího vzdělávání, ale také o vytvoření odpovídajících podmínek pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. To se týká nejen žáků mimořádně nadaných, ale i žáků se špatným prospěchem a s různými vývojovými vadami. Toto právo je i důležitou součástí preventivních opatření v oblasti sociálně patologických jevů (šikana, užívání návykových látek apod.).⁴⁸

4.3.2 Povinnosti žáků

Právům vymezeným ve ŠZ odpovídají v § 22 zákonné povinnosti žáků. Nejedná se o úplný výčet povinností, který ŠZ žákům v oblasti poskytování vzdělávání ukládá, ale o povinnosti základní, společné pro všechny oblasti vzdělávání. Další povinnosti potom pro žáky vyplývají z ostatních ustanovení ŠZ, která se týkají konkrétní oblasti vzdělávání či školských služeb.

Základní povinností žáků je řádná docházka do školy a řádně se vzdělávat. Tato povinnost je pevně spjata s právem žáků na vzdělávání, kdy žák plní své povinnosti v postavení žáka konkrétní školy. Řádné vzdělávání je propojeno se spoluodpovědností každého žáka za své vzdělání. Za řádnou docházku je chápáno, že žák chodí do školy pravidelně a včas podle rozvrhu hodin. U žáků nižších ročníků zodpovídají za plnění této povinnosti rodiče či zákonní zástupci.

Další z povinností žáků je dodržování školního a vnitřního řádu, předpisů a pokynů školy k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni. Povinnost je omezena

⁴⁸ Katzová, 2008, str. 105 - 108

dovětkem „s nimiž byli seznámeni“. Z toho vyplývá, že škola může vyžadovat dodržování pouze těch předpisů a pokynů, se kterými každého žáka prokazatelně seznámila. Je tedy důležité, aby škola zajistila dostatečnou publicitu pravidel pro případ jejich porušení a možnost následného vyvození důsledků, např. uložení výchovného opatření.

Ke každé škole se vztahují pouze předpisy jí vydané. Jsou platné nejen k činnostem v rámci vyučování, ale i k činnostem při akcích pořádaných školou v souladu s příslušnými vzdělávacími programy, např. lyžařské výcviky, školní výlety apod.

Žáky ve školách vzdělávají a vychovávají pedagogičtí pracovníci s pedagogickým vzděláním. Učitelé mohou ukládat žákům závazné pokyny v různých oblastech činností, které však vždy musí být v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem školy. Žáci jsou povinni tyto pokyny plnit. Nesplnění pokynů a povinností ze strany žáků může vést k uložení kázeňských opatření.⁴⁹

4.4 Dílčí závěr

Vývoj školních řádů prošel značnými změnami. Od velmi rozsáhlých norem, vydávaných ministerstvem školství, které se zabývaly celou škálou činností provázejících školní docházku, vyučování, provoz školy atd., přes jeho zestručnění do formy příkazů v době socialismu. V dnešní době ŠŘ je závazným dokumentem školy a jeho vydání je zcela v kompetenci ředitele školy. ŠŘ je celospolečenská norma požadavků na chování žáků, učitelů a personálu, provoz školy, která dále popisuje systém školy, včetně určení vnitřního provozu a chování účastníku vzdělávacího a výchovného procesu. V tomto smyslu je doplňován kázeňským řádem, organizačním řádem a klasifikačním řádem. ŠŘ je považován za nedílnou a nezbytnou část činnosti školy. ŠŘ upevňuje vzdělávací a výchovný systém, je prováděn snahou o jeho inovaci s ohledem na modernizaci vlivů a může podporovat rozvoj školy v dalších letech. Do škol přichází nová generace dětí a mládeže, která pod vlivem společenských hodnot (výkonnost, úspěch, finanční efekt) a nových informačních technologií (mobil, internet, PC atd.) je jiná než generace předchozí.

ŠŘ představuje důležitý prostředek rozvoje právního vědomí a právní kultury žáků. Je předpokladem dobré úrovně, vnitřní demokracie a participace pedagogů a žáků v dané škole. Kvalitní ŠŘ by měl respektovat ustanovení obecně platných právních norem, zejména Úmluvu a Školský zákon a respektovat prostředí školy. Pedagogickou teorií mu není

⁴⁹ Katzová, 2008, str.114 - 115

věnována náležitá pozornost, a to i přesto, že je pro výkon školní praxe nepostradatelný. Je vhodné, aby školní řády vznikaly za spolupráce pedagogického sboru se zástupci žáků a jejich rodičů. Pro komunikaci s vedením školy je vhodné, aby žáci zakládali školní parlamenty, ve kterých pracují zástupci jednotlivých tříd, a které mají ve své kompetenci předkládat návrhy na změnu pravidel školního života.

Základní pravidla pro sestavování školního řádu stanoví ŠZ. Ve školních řádech by měly být uvedeny všechny práva a povinnosti žáků, které jsou v současné době upraveny ŠZ. Právům dítěte musí být věnována pozornost odpovídající jejich věku a stupni vývoje. Povinnosti by však měly být specifikovány přesně, je to nejlepší obrana proti žákům, kteří pravidla školního života porušují.

5. Praktická část

Praktická část diplomové práce je rozdělena na tři samostatné oddíly:

- Práva dítěte a školní řád – žáci,
- Práva dítěte a školní řady – učitelé,
- Školní řady.

V každém oddíle je samostatně pojednáno o výběru respondentů a u školních řádů o výběru zkoumaného vzorku. V samostatných článcích jsou popsány metody výzkumu a výzkumné předpoklady a výsledky, které obsahují stanovení hypotéz a výsledky výzkumu uvedené v tabulkách a grafech. Poslední článek každého oddílu obsahuje diskuzi o problému a shrnutí výsledku do dílčího závěru. Součástí oddílu Školní řady jsou Všeobecná pravidla návrhu školního řádu. Závěrečné vyhodnocení je pak shrnuto v Závěru diplomové práce.

Tato část diplomové práce je značně rozsáhlá. Důvodem je, že kromě výzkumu souvislostí práva dítěte na soukromí a školní řady, jsem se po poradě s vedoucím diplomové práce zaměřila i na rozbor školních řádů a okruh otázek pro žáky jsem rozšířila na všechna práva dítěte. Dotazy jsem pokládala tak, aby si děti uvědomily svá práva a rovněž povinnosti a abych tak získala podklady pro vyhodnocení stanovených hypotéz. Z téhož důvodu jsem do výzkumu zahrнула i pedagogické pracovníky, kteří mi mohli poskytnout informace o naplňování dětských práv z jiné stránky pohledu. Rozbor školních řádů pak měl potvrdit další stanovené hypotézy, které se týkaly obsahu školního řádu v souvislosti se Školským zákonem a právy dítěte a pomoci mi k návrhu pravidel sestavení školního řádu.

5.1 Práva dítěte a školní řád – Žáci

5.1.1 Výběr žáků základních škol

Respondenty pro praktickou část diplomové práce, prověřující vědomosti o právech dítěte a zjišťující názory na práva s povinnosti žáků základních škol jsem vybrala za pomoci své bývalé třídní učitelky ze základní školy (ZŠ Nám. Svornosti v Brně), dále bývalé spolužačky, která v současné době učí na ZŠ (ZŠ Smíškova, Tišnov) a za pomoci dcery jedné z přítelkyň, navštěvujících ZŠ (ZŠ Praha - Slivenec). Zkoumaný výběrový soubor je tvořen 263 žáky 2. stupně tří výše uvedených základních škol, z VII., VIII. a IX. tříd.

5.1.2 Výzkumné metody

Soubor respondentů byl prověřen dotazníkovou metodou. Dotazník je nejpoužívanějším nástrojem při sběru primárních údajů. Představuje formulář s otázkami, na něž respondenti odpovídají, případně také obsahují varianty pro jejich odpovědi. Dotazník je potřeba důkladně připravit, vyzkoušet a zbavit chyb před vlastním použitím, to znamená provést pilotáž.

Otázky jsem volila s odkazem na obecné principy vzdělávání – děti se učí o svých právech a povinnostech. Nechtěla jsem dětem podsouvat nějaká konkrétní práva či povinnosti, proto jsem zaměřila svůj výzkum spíše tím směrem, abych zjistila, jak jsou děti o svých právech informovány, kolik toho o nich ví a jak je dokážou v životě využít. Dotazník jsem se snažila sestavit srozumitelně, s logickou strukturou a snadnou orientací. Snažila jsem se o jeho snadnou vyplnitelnost a s ohledem na zkoumaná témata o minimální délku jeho vyplňování. V záhlaví jsem uvedla informace o důvodu sběru informací a v závěru jsem dětem poděkovala za jejich čas a svědomitou práci.

První návrh Dotazníku - Práva dětí a školní řád jsem konzultovala s odborným pedagogem IMS Brno. Na základě jeho připomínek ke stylistice otázek jsem je zjednodušila na možnost odpovědí ano a ne, případně doplnila otázkami kde a jak. Na začátek a na konec formuláře jsem zařadila otázky jednoduché, uprostřed ty které vyžadují soustředění. Upravený dotazník byl předán k vyplnění deseti dívkám z VII. a IX. třídy k vyzkoušení. Nemám zkušenosti s výzkumem u dětí a tak jsem byla překvapena, že i přes zjednodušení otázek se děvčata nedokázala jasně vyjádřit. Z toho důvodu jsem po další konzultaci na IMS formu znovu upravila tak, aby si žáci mohli vybrat z nabízených odpovědí, a jen několik otázek doplňujících otázek jsem ponechala k doplnění vlastními slovy. Po konečné korekci otázek byly dotazníky postupně, s dostatečným předstihem před jejich zpracováním (v září roku 2009), předány zástupcům oslovených žáků. V průvodním dopise s žádostí o spolupráci bylo uvedeno, že důvodem oslovení žáků a zjišťování dat je získání podkladů pro diplomovou práci. Ze strany spolupracujících učitelek jsem se v tomto případě setkala s ochotou a vstřícností při jejich distribuci.

V dotazníku (příloha č. 2) jsem použila otázky otevřené (např. otázka č. 5), uzavřené (např. otázka č. 1) a škály (např. otázka č. 6). Otázky otevřené nepředkládají respondentovi žádné varianty odpovědí, vyjadřuje se zcela volně, spontánně, svými slovy, bez jakékoliv „nápovědy“. Odpovědi jsou velmi hodnotné, neboť se odpověď respondentovi vybavila v jeho paměti. Respondent nám může sdělit to, co nás zatím nenapadlo. Nevýhodou

otevřených otázek je jejich zpracování. Uzavřená otázka předem nabízí několik možných variant odpovědí, ze kterých je dotazovaný nucen si vybrat. Výhodou je rychlé a snadné vyplnění otázek a nasměrování respondenta na to, co nás zajímá. Nevýhodou je, že si respondent musí vybrat z nabízených odpovědí, které mu nemusí vyhovovat, dále pak umožňují respondentovi odpovědět nahodile, pokud se v problematice neorientuje nebo nepochopí otázku. Škály jsou nejvhodnější nástroj pro měření postojů a názorů. Respondent hodnotí svůj názor či postoj na stupnici.

5.1.3 Výzkumné předpoklady a výsledky

Cílem výzkumu bylo zjištění toho, jak děti navštěvující základní školu znají svá práva chráněná zákonem, zda o těchto právech mluvily ve škole, např. v rámci výuky a zda vědí, kde jsou uvedena a kde si je mohou najít. Současně jsem v této části dětem položila otázku, zda mají kromě práv také povinnosti a zda dokážou práva a povinnosti ve vztahu ke škole a k rodině definovat. Právo dítěte na soukromí jsem v této části výzkumu dětem nijak nezdůraznila se záměrem zjistit, zda si toto právo samy uvědomují.

S ohledem na téma diplomové práce jsem se v druhé části dotazníkové akce zaměřila také na znalosti žáků o ŠŘ. Protože jsou školské povinnosti vymahatelné pouze tehdy, pokud se s nimi žáci a jejich zákonní zástupci prokazatelně seznámili, položila jsem dětem otázku, co ŠŘ obsahuje a zda ví, kde je ŠŘ jejich školy zveřejněn. Orientaci dětí ve ŠŘ jsem chtěla potvrdit otázkou dotazující se na možné překročení ustanovení ŠŘ a zda, v souvislosti s tímto skutkem, ŠŘ žáky příliš neomezuje. Požádala jsem o návrh úpravy ŠŘ, ať už se cítí, či necítí ŠŘ omezení. Poslední otázky se týkaly vědomostí o existenci školním parlamentu a jeho spolupůsobení při případné změně ŠŘ. Ani v této části výzkumu jsem děti na právo dítěte na soukromí zvlášť neupozornila. Pokud by měly pocit, že je toto právo ze strany pedagogického personálu porušováno, měli možnost na tuto skutečnost upozornit.

Na základě předpokladu získání informací od dětí, jsem stanovila 5 hypotéz:

- Hypotéza 1: Děti navštěvující základní školu znají svá práva chráněná zákonem.
- Hypotéza 2: Děti ví, kde jsou jejich práva uvedena.
- Hypotéza 3: Děti si uvědomují, že mají ve vztahu ke škole povinnosti.
- Hypotéza 4: Žáci znají dobře školní řád a ví kde je zveřejněn.
- Hypotéza 5: Děti mohou dosáhnout změny školního řádu.

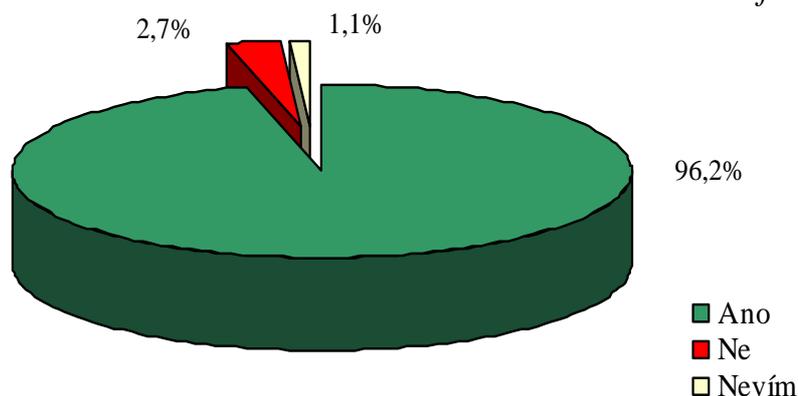
Oslovení žáci byli při vyhodnocování dotazníků rozděleni do skupin dle tříd a pohlaví. Důvodem rozdělení byl předpoklad, že v odpovědích jednotlivých skupin se mohou vyskytnout rozdíly. U žáků vyšších ročníků jsem předpokládala hlubší vědomosti než u žáků mladších, u dívek a chlapců možný odlišný náhled. Pokud se můj předpoklad potvrdil, bude zohledněn ve vyhodnocení slovním komentářem.

Otázka č. 1 Mají děti navštěvující ZŠ svá práva chráněná zákonem?

Tabulka č. 1

Mají děti svá práva?	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII. tř.	VIII. tř.	IX. tř.	VII. tř.	VIII. tř.	IX. tř.		
Ano	27	48	55	15	49	59	253	96,2
Ne	0	1	2	0	1	3	7	2,7
Nevím	0	2	1	0	0	0	3	1,1
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Graf č.1

Odpovědi byly téměř jednoznačné. Z tabulky č. 1 a grafu č. 1 vyplývá, že většina z oslovených dětí ví, že děti mají svá práva chráněná zákonem. Procento dětí, které na otázku odpovědělo ne nebo nevím je zanedbatelné. Domnívám se, že v případě záporné odpovědi se jednalo více o nespolupráci než o nevědomost.

Pro potvrzení hypotézy č. 1 bude otázka dále doplněna dotazem na znalost konkrétních práv.

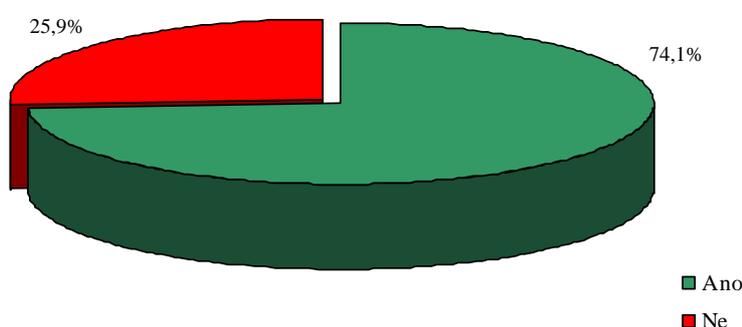
Otázka č. 2 Mluvili jste o těchto právech ve škole?

O svých právech se děti mohou dozvědět z rozhovoru s rodiči, z médií, ve škole.

Tabulka č. 2

Mluvili jste o právech dětí ve škole?	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Ano	21	41	32	11	45	45	195	74,1
Ne	6	10	26	4	5	17	68	25,9
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Graf č.2

Otázka byla zaměřena na zjištění, zda děti o svých právech mluvily ve škole s pedagogy, ať už v rámci vyučování, či třídnických hodin. Z grafu č. 2 vyplývá, že 3/4 z dotázaných žáků odpovědělo kladně. Z toho je patrné, že učitelé zařazují dětská práva do vzdělávacího programu ZŠ a aplikují je do vyučovacího plánu. Počet kladných odpovědí chlapců i dívek osmých tříd, viz tabulka č. 2, mírně převyšoval počet kladných odpovědí ostatních skupin. Z toho je možné odvodit, že žáci osmé třídy, ve vybraném vzorku, ve škole o právech dítěte zcela jistě mluvili a vědomosti, které o právech dítěte získali, si uvědomují. Zarážející je, že nejvíce záporných odpovědí bylo u žáků IX. tříd.

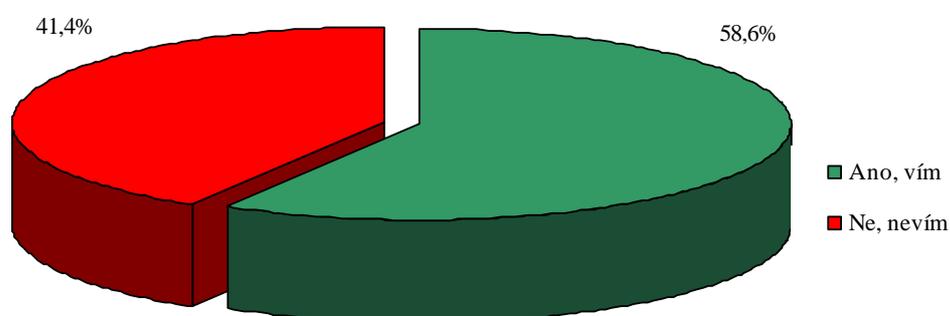
Otázka č. 3 Víš, kde jsou tato práva uvedena? Pokud ano, uveď kde je možné je najít.

Jednotlivé odpovědi žáků byly sumarizovány a vyhodnoceny v tabulce č. 3, která vyjadřuje skutečnost, kolik dětí z celkového počtu respondentů ví, kde lze informace o dětských právech nalézt. Kurzívou jsou pro zajímavost uvedeny počty odpovědí, kdy děti uvedly jednu až čtyři možnosti, kde práva dítěte najít. K odpovědím ne, nevím byly přiřazeny i odpovědi dětí, které na otázku č. 3 neodpověděly vůbec.

Tabulka č. 3

Kde jsou práva uvedena?	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Nevím a bez odpovědi	13	21	25	6	24	20	109	41,4
Ano, vím – 1 možnost	12	26	28	9	23	27	125	cca 11 % z celku
2 možnosti	2	4	5	0	2	10	23	
3 možnosti	0	0	0	0	1	3	4	
4 možnosti	0	0	0	0	0	2	2	
Ano vím celkem	14	30	33	9	26	42	154	58,6
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Graf č.3

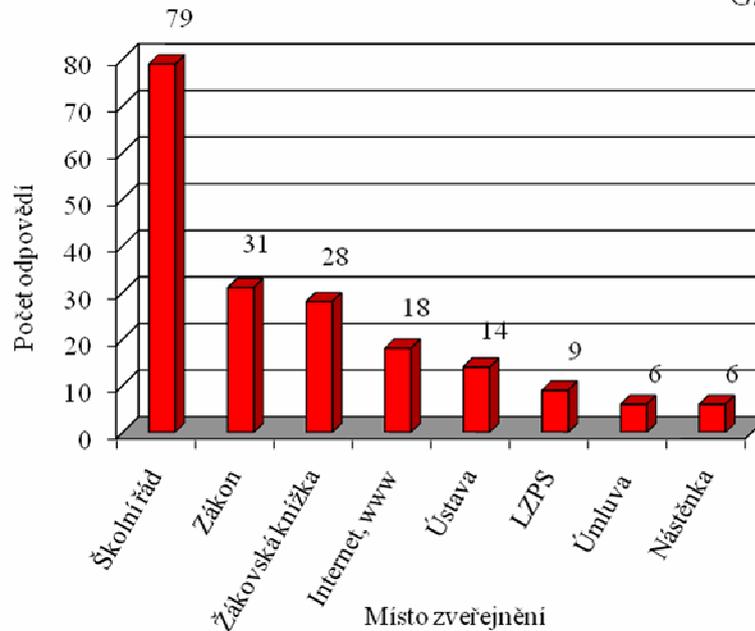

Procento dětí, které ví, kde jsou práva dítěte uvedena, viz graf č. 3, přesahuje mírně polovinu dotázaných. Následující tabulka prezentuje možnosti, kde jsou dětská práva uvedena dle odpovědí dotázaných.

Tabulka č. 4

Kde jsou práva dítěte uvedena	Počet odpovědí						Vyhodnocení
	Chlapci			Dívky			
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	Počet odpovědí celkem
Školní řád	1	4	1	0	2	6	79
Zákon	0	0	0	2	1	3	31
Žákovská knížka	0	3	0	1	1	4	28
Internet, www	4	10	2	3	6	6	18
Ústava	8	6	23	1	17	24	14
LZPS	1	4	8	0	1	14	9
Úmluva	1	1	1	0	1	2	6
Nástěnka	1	6	3	2	1	5	6

Graf č. 4

Největší počet žáků uvedl, že práva dítěte obsahuje školní řád. V dalších odpovědích uvedli zákony, Ústavu ČR, Listinu základních práv a svobod a Úmluvu o právech dítěte. Nabídnuté možnosti na vícenásobnou odpověď využilo pouze asi 11% dotázaných dětí.

Srovnání obsahu odpovědí není v souladu s odpověďmi na otázku č.1, ve které jsem děti již sestavením otázky upozornila „na práva chráněná zákonem“. Dle grafu č.1 vědí téměř všechny děti, že mají práva chráněná zákonem, zde si však na zákon vzpomnělo pouze 31 dětí z celku.

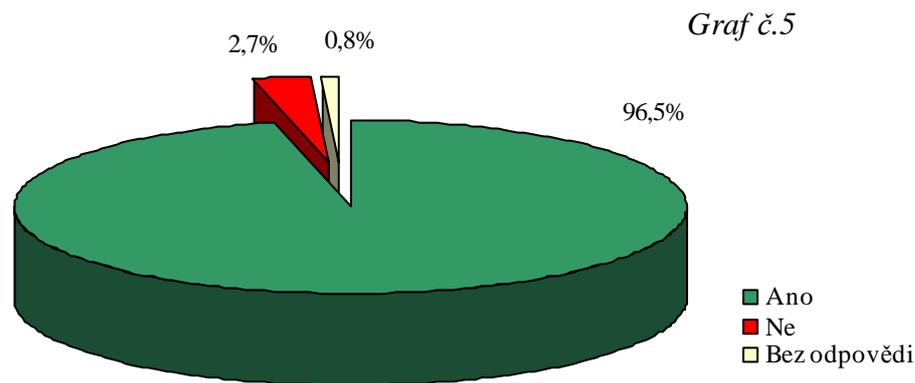
Otázka č. 4 Mají děti ve vztahu ke škole nějaké povinnosti?

K právu na vzdělání patří základní povinnost - řádná docházka do školy a plnění školních úkolů.

Tabulka č. 5

Mají děti povinnosti?	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Ano	26	48	55	15	50	60	254	96,6
Ne	1	1	3	0	0	2	7	2,7
Bez odpovědi	0	2	0	0	0	0	2	0,8
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Z tabulky č. 5 a jejího grafického znázornění - graf č. 5 vyplývá, že děti si ve vztahu ke škole své povinnosti uvědomují.

Pouze nepatrné procento dětí ve svých odpovědích uvedlo, že povinnosti nemají, anebo otázku nechalo bez odpovědi. Záporné odpovědi byly zjištěny především u žáků IX. tříd chlapců i dívek a domnívám se, že vyjadřovaly spíše nechuť zabývat se otázkou než nevědomost. Tento výsledek je dle mého názoru dobrý, jen je třeba, aby povinnosti dětí byly jejich činnostmi naplněny. K plnění povinností děti vedou ve škole jejich učitelé a v rodině jsou to rodiče, kterým jsou výchova dětí a plnění školních povinností svěřeny ze zákona. Výsledek koresponduje s tvrzením, které se opakovalo ve studijních podkladech, že povinnosti jsou dětem více zdůrazňována než jejich práva.

Otázka č. 5 Napiš svá nejdůležitější práva a povinnosti, o kterých víš.

V návaznosti na předchozí otázky o právech a povinnostech jsem vyzvala děti, aby se rozepsaly o právech a povinnostech dětí ve vztahu ke škole a ve vztahu k rodině. Odpovědi uvedené v dotaznících byly několikanásobné, děti uvedly více možností.

V následující části jsem vyhodnocení otázky č. 5 rozdělila na čtyři části. První dvě se zabývají nejdůležitějšími právy a povinnostmi dětí ve vztahu ke škole. Druhé dvě pak nejdůležitějšími právy a povinnostmi dětí ve vztahu k rodině.

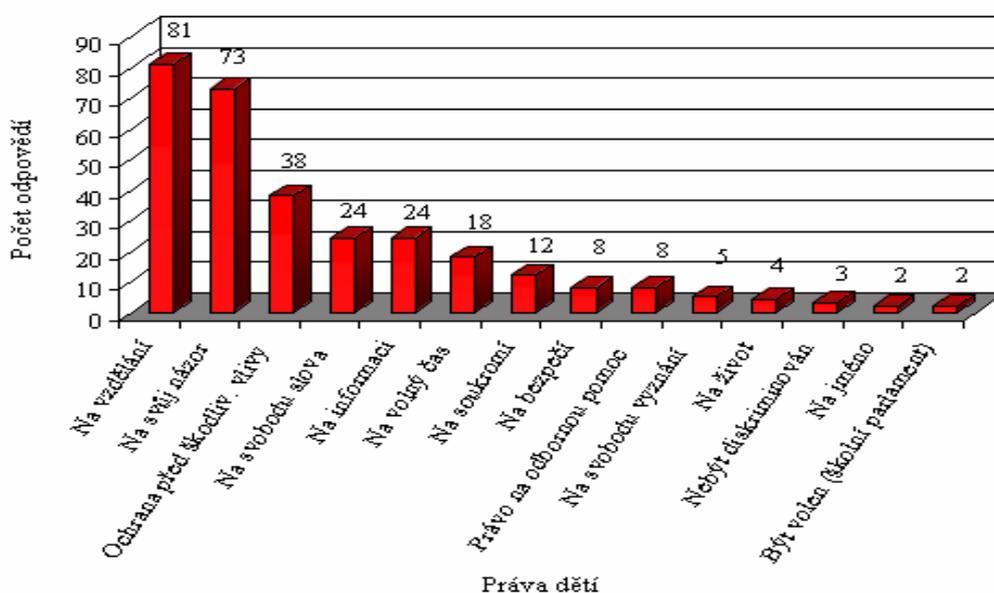
- Napiš svá nejdůležitější práva ve vztahu ke škole, o kterých víš.

Na základní otázku o dětských právech chráněných zákonem, viz graf č. 1, odpověděla téměř většina dětí kladně. V tabulce č. 6 jsou žáky uvedena jednotlivá práva dětí ve vztahu ke škole, která se jim zdají být nejdůležitější.

Tabulka č. 6

Práva dítěte ve vztahu ke škole	Počet odpovědí						Odpovědi celkem
	Chlapci			Dívky			
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	
Na vzdělání	4	11	20	2	17	27	81
Na svůj názor	10	12	15	5	13	18	73
Ochrana před škodliv. vlivy	3	7	7	4	7	10	38
Na svobodu slova		5	4	1	2	12	24
Na informaci	1	3	7	2	1	10	24
Na volný čas (účastnit se akcí pořádaných školou)	0	4	5	1	4	4	18
Na soukromí	1	1	3	0	1	6	12
Na bezpečí	0	2	0	5	0	1	8
Právo na odbornou pomoc (porada s pedagogem, psychologem)	0	0	5	0	0	3	8
Na svobodu vyznání	0	0	1	0	0	4	5
Na život	0	1	1	0	2	0	4
Nebýt diskriminován	0	1	0	0	0	2	3
Na jméno	0	1	0	0	1	0	2
Být volen (školní parlament)	0	0	0	0	0	2	2

Graf č. 6

Z dětských práv, kterými jsou děti chráněny ve vztahu ke škole, necelá čtvrtina dětí vyzdvihla zejména právo na vzdělání a na svůj vlastní názor. Další skupina, která však již není početně výrazná, uvedla práva na ochranu před škodlivými vlivy, právo na svobodu slova a právo na informace. Několikrát pak bylo uvedeno právo na volný čas – odpočinek, právo na soukromí, právo na odbornou pomoc, právo na svobodu vyznání a právo na život. Frekvence uvedení dalších práv již byla pro výzkum nepodstatná. Názvy některých dětmi

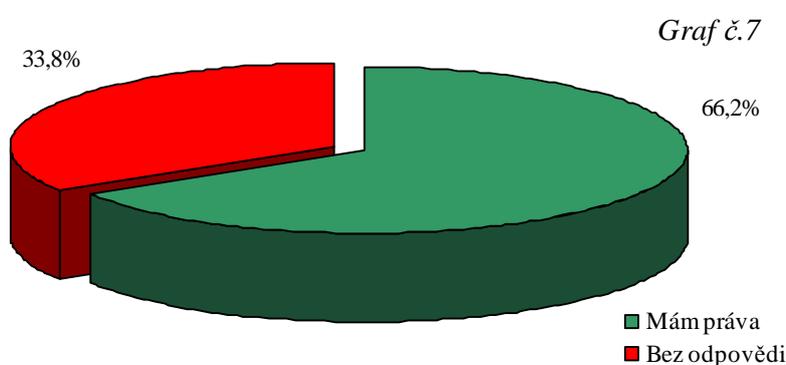
uvedených práv nebyly v souladu s pojmenováním práva uvedeným v zákonné normě, ale ve smyslu jejich označení je možné je akceptovat.

Právu na soukromí děti velkou důležitost nepřikládají, uvedlo je pouze 12 žáků z 263. Z tabulky č.6 je patrné, že právo na soukromí si uvědomují nejvíce žáci IX. třídy, dívky dvakrát více než chlapci.

Sumarizace odpovědí o nejdůležitějších právech ve vztahu ke škole je provedena v tabulce č. 7.

Tabulka č. 7

Práva ve vztahu ke škole	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Bez odpovědi	14	20	17	4	19	15	89	33,8
<i>Uvedeno 1 právo</i>	8	19	18	5	20	21	91	34,6
<i>2 práva</i>	4	8	19	3	7	10	51	19,4
<i>3 práva</i>	1	3	4	3	2	8	21	8,0
<i>4 práva</i>	0	1	0	0	2	6	9	3,4
<i>5 práv</i>	0	0	0	0	0	2	2	0,8
Uvedeno 1-5 práv celkem	13	31	31	11	31	47	174	66,2
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100,0

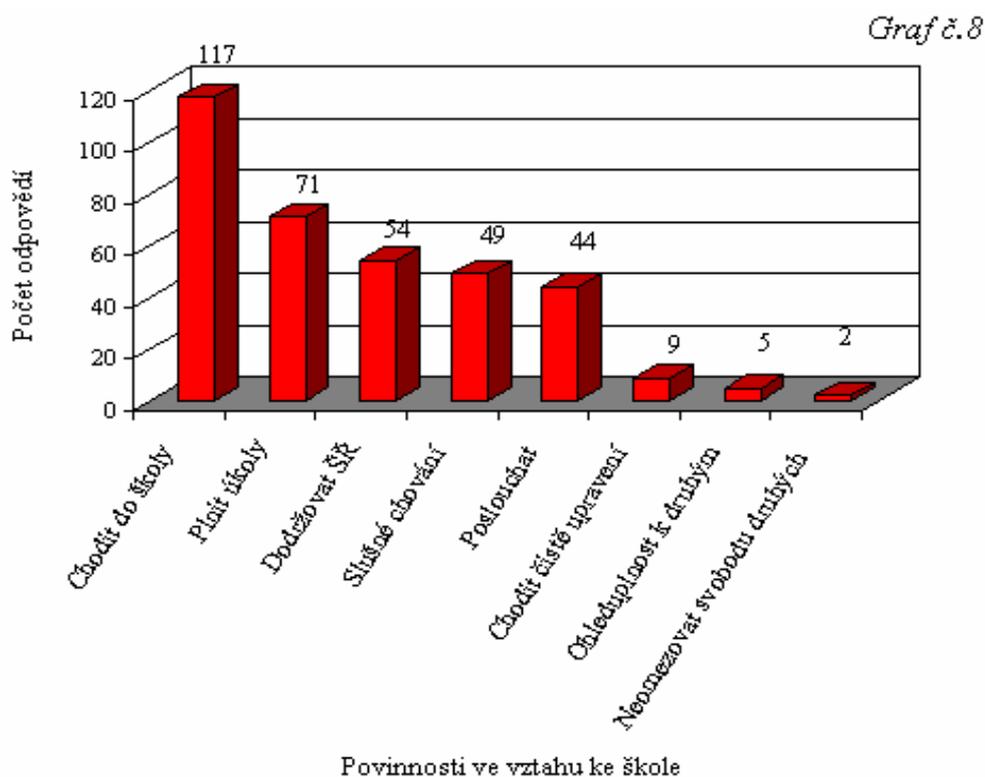
I tady se nabízí srovnání odpovědí s výsledkem otázky č.1, kde většina dětí uvedla, že ví o svých právech. Zde práva výslovně uvedlo pouze 66,2 % dotázaných. Polovina z nich pojmenovala jedno ze svých práv, druhá polovina si uvědomila dvě až pět práv. Skupina, která otázku nechala bez odpovědi, měla zřejmě problém s jejich pojmenováním, pokud připouštím, že ve smyslu grafu č.1 děti ví, že práva mají. Do skupiny, která nechala otázku bez odpovědi, byli zařazeni i respondenti, kteří k vyplnění této otázky nepřistoupili zodpovědně a jako své právo uvedli zřejmý nesmysl.

Napiš svá nejdůležitější povinnosti ve vztahu ke škole, o kterých víš.

Zde je vyhodnocení doplňující otázky týkající se zjištění vědomostí dětí o jejich nejdůležitějších povinnostech ve vztahu ke škole.

Tabulka č. 8

Povinnosti ve vztahu ke škole	Počet odpovědí						Počet odpovědí celkem
	Chlapci			Dívky			
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	
Chodit do školy	10	15	27	10	26	29	117
Dodržovat ŠŘ	6	4	17	2	7	18	54
Plnit úkoly	4	16	12	3	21	15	71
Poslouchat	3	11	9	2	7	12	44
Slušné chování	1	10	12	3	11	12	49
Neomezovat svobodu druhých	0	0	0	0	0	2	2
Ohleduplnost k druhým, učitelům, dospělým	0	0	1	0	1	3	5
Chodit čistě upravení	0	2	4	0	3	0	9

Způsob vyhodnocení tohoto dotazu je stejný, jako způsob zpracování předešlého, o právech dítěte ve vztahu ke škole. Nejvíce dětí, viz graf č. 8, jako své nejdůležitější povinnosti uvedlo chodit do školy, plnit úkoly a dodržovat školní řád. Toto zjištění je v souladu s dětmi nejčastěji uvedeným právem na vzdělání. Dále si děti uvědomují, že se mají slušně chovat a poslouchat, což patří k zásadám slušného chování. Několik respondentů,

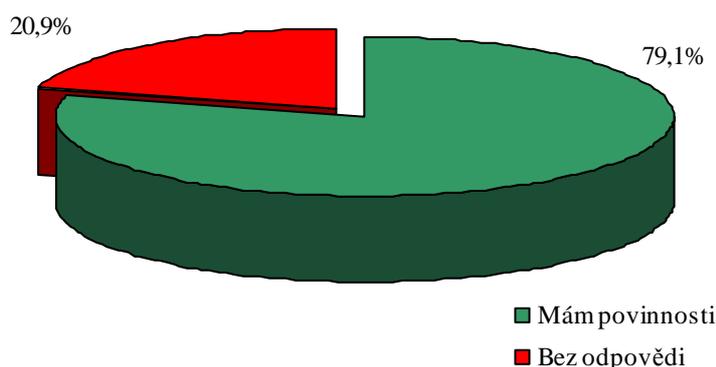
nepodstatné množství z celku uvedlo jako svoji povinnost chodit čistě upravení, být ohleduplní k druhým, učitelům a dospělým a neomezovat svobodu druhých.

Sumarizace odpovědí:

Tabulka č. 9

Povinnosti dětí ve vztahu ke škole	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Bez odpovědi	11	15	10	2	4	13	55	20,91
<i>Uvedena 1 povinnost</i>	9	18	19	6	21	20	93	35,36
<i>2 povinnosti</i>	6	14	24	7	20	18	89	33,84
<i>3 povinnosti</i>	1	4	5	0	5	9	24	9,13
<i>4 povinnosti</i>	0	0	0	0	0	2	2	0,76
1-5 povinností celkem	16	36	48	13	46	49	208	79,1
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Graf č.9

Z grafu č. 9 vyplývá, že téměř 80% dětí si své povinnosti ve vztahu ke škole uvědomuje a umí pojmenovat alespoň jedno z nich. Odpovědi na tuto část dotazníku je možné srovnat s výsledky grafu č. 5, kde děti na otázku č. 4 jednoznačně uvedly, že mají ve vztahu ke škole povinnosti. V obecné rovině si povinnosti uvědomují. Myslím, že i zde byli dotázaní zaskočení žádostí o pojmenování povinností, stejně jako u pojmenování práv dítěte u tabulky č.7. Je možné konstatovat, že vyhodnocení této části otázky č. 5 se netýká neuvědomění si povinností ve vztahu ke škole, ale pouze neznalosti jejich pojmenování.

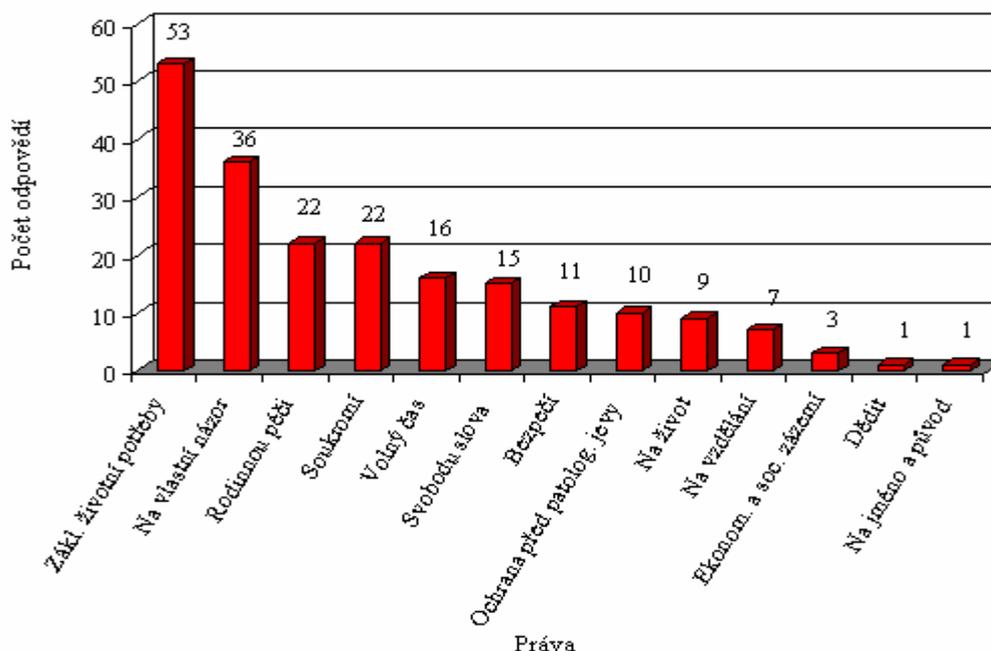
Napiš svá nejdůležitější práva ve vztahu k rodině, o kterých víš.

V tabulce č. 10 jsou dětmi uvedena práva, o kterých se domnívají, že jsou ve vztahu k rodině nejdůležitější.

Tabulka č. 10

Práva dítěte ve vztahu k rodině	Počet odpovědí						Odpovědi celkem
	Chlapci			Dívky			
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	
Zákl. životní potřeby	7	9	14	4	5	14	53
Na život	1	3	0	0	2	3	9
Bezpečí	0	5	0	0	5	1	11
Rodinnou péči (rodiče, domov, láska)	1	4	10	2	2	3	22
Na vlastní názor	0	2	8	3	8	15	36
Svobodu slova	0	1	4	1		9	15
Ochrana před patolog. jevny	0	0	1	4	1	4	10
Na vzdělání	0	2		2	1	2	7
Dědit	0			1			1
Volný čas	0	2	3		4	7	16
Soukromí	0	5	6	1	3	7	22
Ekonomické a soc. zázemí	0	0	2	0	0	1	3
Na jméno a původ	0	0	0	0	0	1	1

Graf č.10

Z grafu č. 10 je zřejmé, že nejvíce dětí, jako svá nejdůležitější práva uvedlo právo na zajištění základních životních potřeb, dále právo na vlastní názor, rodinnou péči a soukromí. Dalšími právy v řadě jsou právo na volný čas, svobodu slova, právo na bezpečí a ochranu

před patologickými jevy, právo na život a na vzdělání. Škála uvedených práv je velice různorodá. Z vyhodnocení vyplývá, že právo na zajištění základních životních potřeb si děti ve vztahu k rodině - rodičům, uvědomují jako prioritní. Nezanedbatelné je rovněž počet dětí, které zdůraznily právo na vlastní názor.

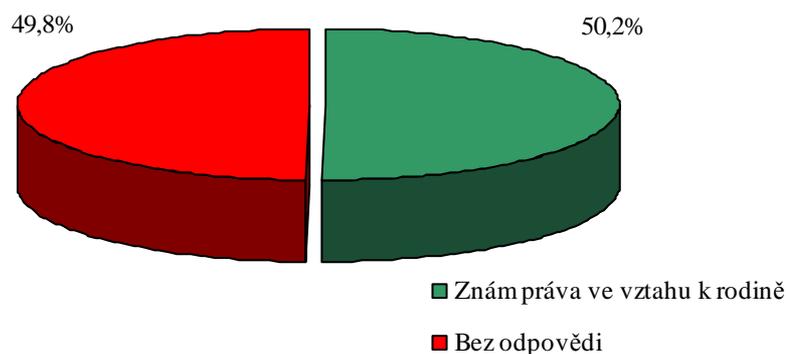
Právo na právo na soukromí bylo uvedeno ve 22 případech, tj. cca 9 % z dotázaných, bylo uvedeno více žáky starších ročníků, což je zřejmě způsobeno tím, že s postupným dospíváním si starší děti zásahy do svého soukromí rodiči více uvědomují.

Sumarizace odpovědí:

Tabulka č. 11

Práva dítěte ve vztahu k rodině	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Bez odpovědi	18	31	26	5	30	21	131	49,8
<i>Uvedeno 1 právo</i>	9	8	16	4	11	24	72	27,4
<i>2 práva</i>	0	11	16	4	7	10	48	18,3
<i>3 práva</i>	0	1	0	2	2	5	10	3,8
<i>4 práva</i>	0	0	0	0	0	2	2	0,8
Uvedena 1-4práva celkem	9	20	32	10	20	51	132	50,2
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100

Graf č.11

Graf č. 11 znázorňuje uvědomění si práva dítěte ve vztahu k rodině v souvislosti se schopností je pojmenovat. Děti ví, že mají svá práva, jak se již ukázalo ve vyhodnocení otázky č. 1, grafem č. 1. Stejně jako u předchozího vyhodnocení práv ve vztahu ke škole si je zřejmě v souvislosti s doplňující otázkou však nedokážou jednoznačně uvědomit a pojmenovat. Tak lze vysvětlit výsledek tohoto grafu, kdy jen polovina dětí práva dítěte ve vztahu k rodině uvedla. Druhá polovina respondentů tuto část otázky č. 5 nechala bez odpovědi. Tento graf nemá vypovídací schopnost.

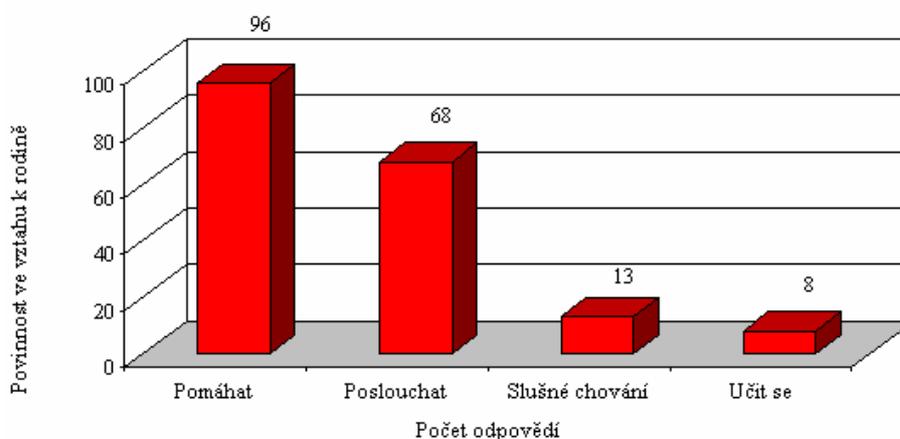
Napiš svá nejdůležitější povinnosti ve vztahu k rodině, o kterých víš.

Poslední část otázky č. 5 je vyhodnocena v tabulce č. 12.

Tabulka č. 12

Povinnosti ve vztahu k rodině	Počet odpovědí						Vyhodnocení počet odpovědí celkem
	Chlapci			Dívky			
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	
Pomáhat	6	17	22	4	26	21	96
Poslouchat	4	9	18	5	12	20	68
Učit se	0	2	2	0	0	4	8
Slušné chování	0	1	3	1	2	6	13

Graf č.12

Děti definované nejdůležitější povinnosti ve vztahu k rodině, viz graf 12, jsou pomáhat rodičům a poslouchat je. Několik respondentů zmínilo i povinnost slušného chování, které by však mělo být pro děti ve vztahu k rodičům ne povinností, ale samozřejmostí. Vzhledem ke skutečnosti, že rodiče dohlížejí na výchovu dětí a plnění úkolů jsou všechny uvedené povinnosti akceptovatelné.

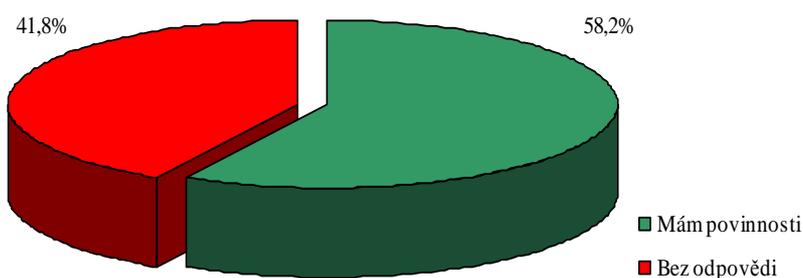
Sumarizace odpovědí:

Tabulka č. 13

Povinnosti dětí ve vztahu k rodině	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Bez odpovědi	17	28	23	5	14	23	110	41,8
<i>Uvedena 1 povinnost</i>	10	17	26	10	32	28	123	46,8
<i>2 povinnosti</i>	0	6	8	0	4	10	28	10,6
<i>3 povinnosti</i>	0	0	1	0	0	1	2	0,8
1-3 povinnosti celkem	10	23	35	10	36	39	153	58,2
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100 %

Ve vyhodnocení tabulky č. 13 se opět setkáváme s problémem, zda děti ví anebo neví o svých povinnostech ve vztahu k rodině, obdobně jako u tabulky č. 9, vyhodnocení povinností ve vztahu ke škole. Z tabulky č. 13 je patrné, že necelá polovina z dotázaných dětí v dotazníku uvedla jednu povinnost ve vztahu k rodině, i když zcela určitě je chování všech doma usměrňováno více povinnostmi. Do kategorie "bez odpovědi" byli zařazeni všichni respondenti, kteří zmíněnou otázku nevyplnili a do kolonky: povinnosti dětí ve vztahu k rodině, o kterých víš, nic nevedli.

Graf č.13

Tento graf nemá velkou vypovídací hodnotu.

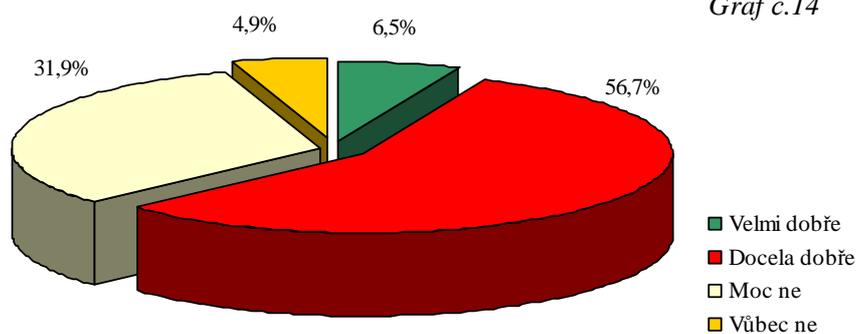
Otázka č. 6 Vaše škola má svůj školní řád. Myslíš, že ho znáš?

V této otázce jsem nabídla dětem škálu čtyř odpovědí, které jsou sumarizovány v tabulce č. 14.

Tabulka č. 14

Znáš Školní řád?	Počet						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII. tř.	VIII. tř.	IX. tř.	VII. tř.	VIII. tř.	IX. tř.		
Velmi dobře	0	5	4	1	5	2	17	6,5
Docela dobře	10	26	29	8	33	43	149	56,7
Moc ne	13	20	22	3	11	15	84	31,9
Vůbec ne	4	0	3	3	1	2	12	4,9
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Graf č.14

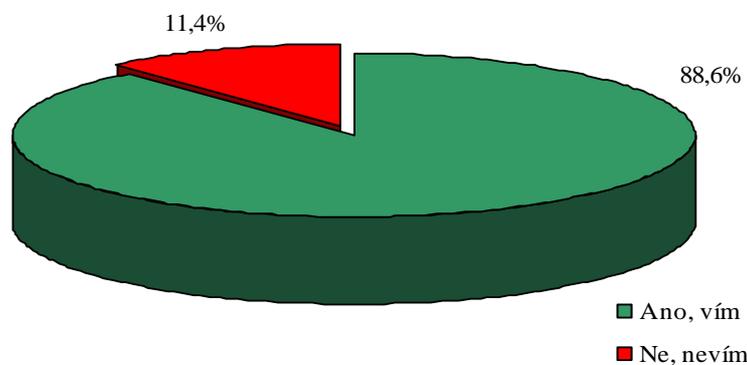
Víc jak polovina dětí uvedla že ŠŘ zná docela dobře, více jak čtvrtina zhodnotila svoji znalost ŠŘ jako: moc ne. Znalost ŠŘ v kategorii velmi dobře vyhodnotilo 6,5% dotázaných a vůbec ne pouze 5% dotázaných. V grafu č. 14 jsou výsledky z tabulky znázorněny. V závěrečném hodnocení se zaměřím na srovnání odpovědi na tuto přímou otázku o znalosti ŠŘ s výsledky šetření doplňujících otázek uvedených dříve, které ŠŘ zmiňuje.

Otázka č. 7 Víš kde je možné školní řád najít? Pokud ano uveď kde.

Tabulka č. 15

Kde je školní řád uveden?	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Ne, nevím	4	5	7	2	4	8	30	11,4
<i>1 možnost</i>	22	42	31	13	31	32	171	65,0
<i>2 možnosti</i>	1	4	19	0	11	16	51	19,4
<i>3 možnosti</i>	0	0	1	0	4	6	11	4,2
Uvedeny 1-3 možnosti	23	46	51	13	46	54	233	88,6
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Graf č.15

Ve smyslu ŠZ je povinností školy žáky se ŠŘ prokazatelně seznámit. Výsledkem odpovědí na výše uvedenou otázku by měl tedy být 100% souhlas. Z grafu č. 15 je vidět, že děti většinou vědí, kde ŠŘ hledat, některé napsaly až tři možnosti. Přesto se vyskytují i takoví žáci, kteří uvedli, že neví, kde je ŠŘ k dispozici. Zařadila jsem je do jedné skupiny spolu s těmi, kteří na otázku vůbec nereagovali. Z 30 žáků bylo poměrně dost zástupců IX. třídy, chlapců i dívek, o kterých by se dalo předpokládat, že za 9 roků školní docházky informace o ŠŘ již zcela jistě mají. V absolutních číslech jich není nejvíce, přesto mě jejich odpověď překvapila. Zápornou odpověď a vynechání otázky bych spíše klasifikovala jako nespolupráci než jako odpověď ne, nevím.

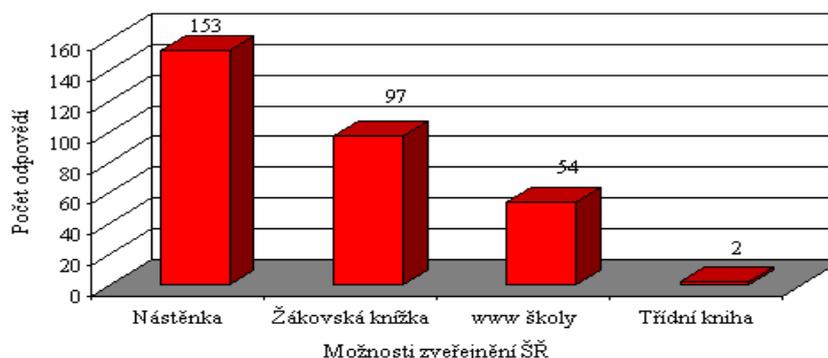
Možnosti zveřejnění školního řádu:

Tabulka č. 16

Kde je uveden školní řád?	Počet odpovědí						Počet odpovědí celkem
	Chlapci			Dívky			
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	
Žákovská knížka	2	19	24	5	21	26	97
Nástěnka	18	26	34	4	38	33	153
www stránky školy	4	5	12	4	6	23	54
Třídní kniha	0	0	2	0	0	0	2

Tabulka č. 16 vypovídá o místech, kde je ŠŘ žákům k dispozici. V tištěné formě ho lze nalézt na nástěnce školy a někteří z žáků uvedli, že je součástí žákovské knížky. Do podvědomí některých žáků se dostalo jeho umístění na webových stránkách školy.

Graf č. 16

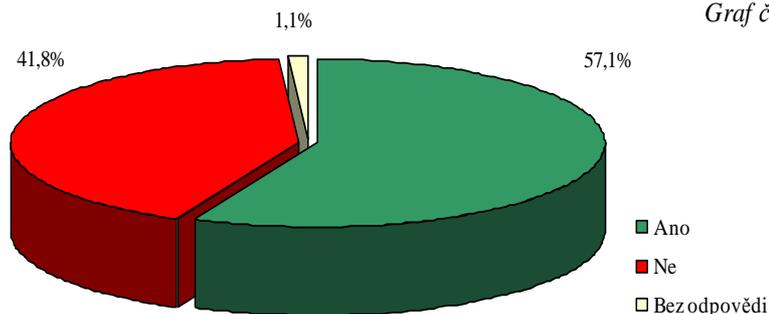

Otázka č. 8 Občas se stane, že žák ustanovení školního řádu překročí, i když ho zná. Stalo se Ti, že jsi v posledních dvou měsících udělal(a) něco, o čem jsi v tu chvíli věděla(a), že školní řád zakazuje?

Tabulka č. 17

Porušil(a) jsi někdy školní řád?	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Ano	17	30	40	9	25	29	150	57,0
Ne	10	19	18	6	24	33	110	41,8
Bez odpovědi	0	2	0	0	1	0	3	1,1
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Graf č.17

V této otázce jsem dětem nabídla hypotetickou možnost vědomého překročení ustanovení ŠŘ. Více než polovina dětí vědomě překročila ustanovení ŠŘ. Zbývající, dle jejich sdělení, ŠŘ neporušily. Jsou to ti, kteří ho skutečně znají, nebo si porušení ŠŘ nejsou vědomi, protože ho neznají.

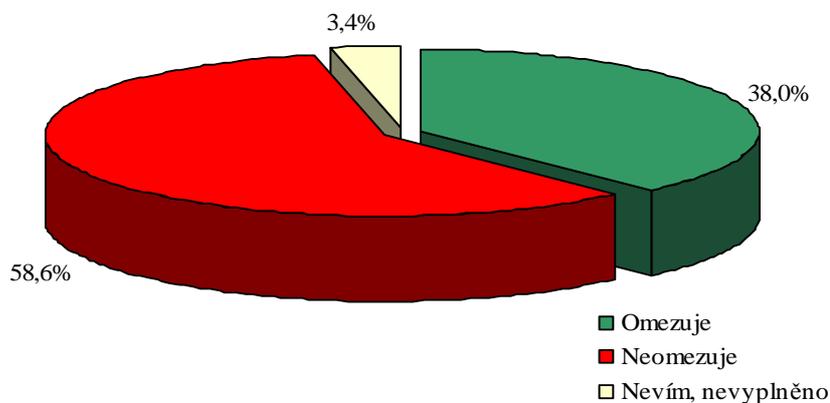
V následující otázce jsem se snažila zjistit, proč je školní řád porušován. Porušily ho děti proto, že je omezuje?

Otázka č. 9 Omezuje Tě nějak školní řád? Pokud ano uveď jak.

Tabulka č. 18

Omezuje tě školní řád? četnost odpovědí	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Omezuje	12	16	29	6	14	23	100	38,0
Neomezuje	15	31	29	9	34	36	154	58,6
Nevím, nevyplněno	0	4	0	0	2	3	9	3,4
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Graf č. 18

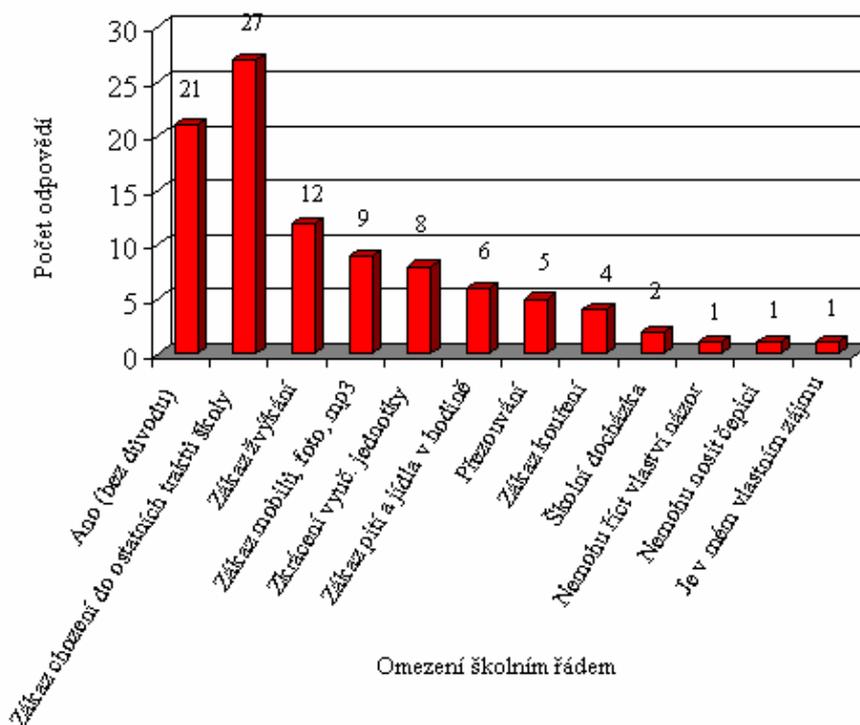

Více než polovina dětí uvedla, že je ŠŘ neomezuje. Ty, které vyhodnotily ŠŘ jako omezující uvedly jeden, max. 2 důvody omezení. Jejich počet je výrazně nižší než těch, které uvedly, že ŠŘ vědomě porušily. Omezující ustanovení uvedli více chlapci než děvčata, absolutně nejvíc chlapci IX. třídy.

Tabulka č. 19

Důvody omezení školním řádem	Počet odpovědí						Odpovědi celkem
	Chlapci			Dívky			
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	
Zákaz používání mobilů, foto, mp3	2	0	2	0	0	5	9
Zákaz žvýkání	2	1	7	0	0	2	12
Zkrácení vyučování	0	1	4	0	2	1	8
Zákaz kouření u školy	0	0	2	0	0	2	4
Zákaz chůze do ostatních traktů školy	0	7	7	0	7	6	27
Zákaz pití a jídla v hodině	1	1	2	2	0	0	6
Přezouvání	0	0	0	0	4	1	5
Nemůžu říct vlastní názor	0	1	0	0	0	0	1
Nemůžu nosit čepici	0	1	0	0	0	0	1
Školní docházka	0	0	2	0	0	0	2
Je v mém vlastním zájmu	0	0	0	0	0	1	1
Ano (bez důvodu)	2	3	7	2	1	6	21

Graf č. 19

Vyhodnocení důvodů omezení žáků ŠŘ, bylo velmi problematické pro velkou různorodost uváděných odpovědí. Žáci i žákyně poukazovali na omezení, která převážně souvisí s pravidly slušného chování - zejména zákaz žvýkání ve vyučování, zákaz používání mobilů, a kouření v okolí školy. Chlapcům nejvíce vadí zákaz žvýkání, dívkám povinnost přezouvat se, „deváčekám“ pak zákaz používání mobilů a mp3 přehrávačů. U žáků jedné ze škol (ZŠ Smíškova, Tišnov) se opakovalo omezení zákazu chůze do jiných školních traktů.

Pro vysvětlení uvádím, že škola je umístěna v několika mezi sebou chodbou propojených pavilonech.

Otázka č. 10 Znáš-li školní řád, jaké ustanovení bys:

- navrhl(a) k doplnění

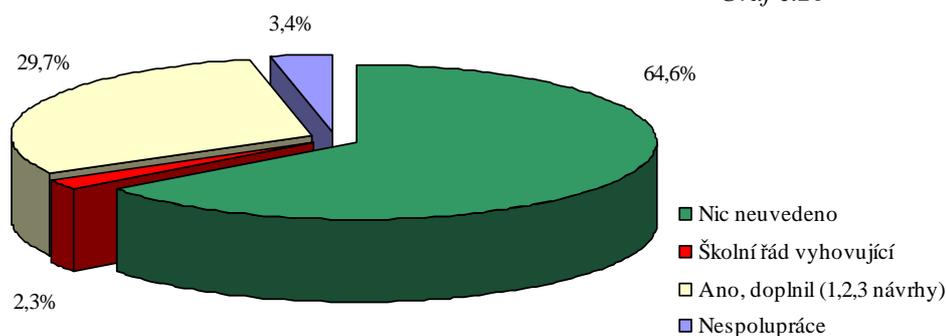
V tomto místě dotazníku jsem žákům nabídla možnost zamyslet se nad školním řádem hlouběji a v souvislosti s předchozí otázkou: „omezuje Tě školní řád?“ podat návrh na jeho úpravu doplněním ustanovení, nebo naopak jejich vypuštěním. Dotaz navazoval i na možné porušování školního řádu, viz otázka č.8. Z těchto důvodů jsem očekávala smysluplné důvody jeho úpravy. Děti však pojalý odpovědi po svém a téměř ve všech případech jsou návrhy neodůvodnitelné. Odpovědi na tuto otázku pro mne byly zklamáním. V odpovědích byly uvedeny i takové návrhy, které hraničí s anarchií a nepřátelstvím vůči společnosti. Ty jsou zařazeny ve skupině nespolupráce. Myslím si, že v kategorii školních dětí se jedná jen o pózu. Je opravdu nutné, aby učitelé s dětmi pracovali a možná nebezpečí těchto jevů u dětí eliminovali.

Sumarizace odpovědí:

Tabulka č. 20

Navržená doplnění školního řádu	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Nespolupráce	1	1	3	0	2	2	9	3,42
Nic neuvedeno	14	38	33	8	32	45	170	64,6
Školní řád vyhovuje	0	0	1	0	4	1	6	2,3
<i>1 návrh na doplnění</i>	10	10	12	7	11	10	60	22,8
<i>2 návrhy na doplnění</i>	2	2	8	0	1	3	16	6,1
<i>3 návrhy na doplnění</i>	0	0	1	0	0	1	2	0,8
1-3 návrhy celkem	12	12	21	7	12	14	78	29,7
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Graf č.20

Z výsledků je patrné, že jen třetina dětí nabídnutou možnost uvést změny ŠŘ využila. Tato skupina je přibližně srovnatelná s počtem žáků, které školní řád omezuje, viz graf č. 18. Z tabulky č. 20 nevyplývá, že by v odpovědích ve smyslu rozdělení podle pohlaví a věku byly výraznější výkyvy v počtu odpovědí.

Vyhodnocení návrhů bylo opět obtížné, neboť jednotlivé náměty jsou velmi různorodé a ne vždy jsou podloženy reálným požadavkem na změnu, viz tabulka č. 20a. Poznatkem je, že 9 žáků z celku, evidentně vyjádřilo vzdor k povinnostem vyplývajícím z povinné školní docházky. K doplnění ŠŘ navrhli náměty iracionální, jako např.: dělat si co chceme, zákaz buzerace, možnost pít alkoholu apod.

Návrh úpravy školního řádu doplněním:

Tabulka č. 20a

Navržená doplnění školního řádu	Počet odpovědí						Počet odpovědí celkem
	Chlapci			Dívky			
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	
Opuštění školy o přestávce	0	0	1	0	0	2	3
Povolení kouření v okolí školy	0	0	1	0	0	2	3
Ochrana před škodliv. vlivy	0	0	0	0	0	1	1
Zkrácení vyuč. jednotky, hodiny	4	1	5	1	4	3	18
Povolení notebooku na zápisky	1	0	0	0	0	1	2
Povolení žvýkání	1	0	4	1	2	3	11
Diskriminace (z hlediska finanční situace rodiny)	0	0	0	0	0	1	1
Volnější režim	0	1	0	0	1	3	5
Používání mobilů, foto, mp3	3	3	5	3	0	0	14
Rovnoprávnost u výdeje obědů	0	1	1	0	0	0	2
Opuštění třídy kvůli WC	2	2	1	1	1	0	7
Více hodin s PC	0	0	1	0	0	0	1
Nošení čepice	1	0	2	0	1	1	5
Povolení pít a jídla v hodině	1	2	0	1	1	0	5
Rovnoprávné zacházení s žáky	0	1	0	0	2	0	3
Chození v botách	1	0	0	0	0	0	1
Právo nechodit do školy	0	1	1		0	0	2
Chození do ostatních traktů školy	0	2	4	0	1	0	7
Kantýna -automat	0	0	1	0	0	1	2
Zákaz DÚ	0	0	1	0	0	0	1
Zavedení testů na drogy	0	0	1	0	0	0	1
Aby si učitel mohl stanovit vlastní pravidla	0	0	2	0	0	0	2
Kontrola učitele ředitelem	0	0	0	0	0	1	1

V uvedeném výčtu návrhů není dle mého názoru žádný, který by mohl být pro zařazení do ŠŘ akceptovatelný. Nejčastějším návrhem na doplnění ŠŘ je požadavek na zkrácení vyučování, zkrácením vyučovacích jednotek nebo prodloužením přestávek mezi jednotlivými vyučovacími hodinami. Dalším požadavkem s větší četností výskytu v odpovědích je používání mobilu, MP3 v době vyučování. S ohledem na výsledek reakce dětí na tuto otázku, považuji za odůvodnitelné ji do výsledků výzkumu zařadit jen okrajově. Všechna navržená doplnění žáků, uvedená v tabulce č. 20a, jsou pro zařazení do ŠŘ nevhodná.

- navrhl(a) z něj vypustit

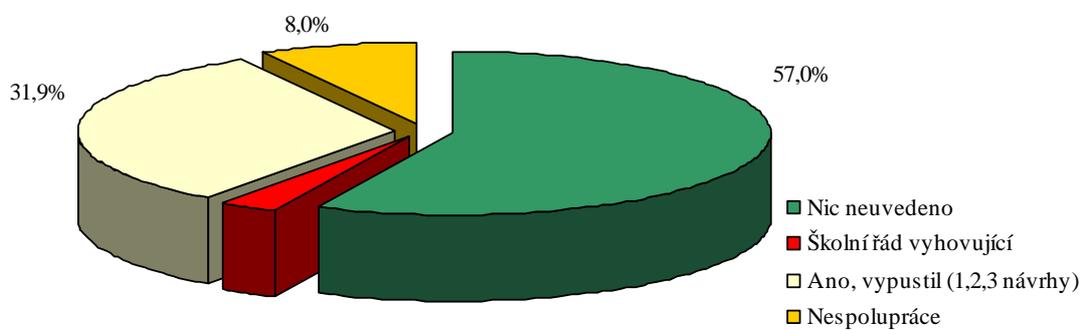
Tak jako možnost na doplnění ŠŘ jsem dětem nabídla i možnost úpravy ŠŘ vypuštěním některých ustanovení.

Sumarizace odpovědí:

Tabulka č. 21

Návrh na vypuštění ustanovení ze školního řádu	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Nespolupráce	4	4	4	5	2	2	21	8,0
Nic neuvedeno	11	34	33	5	27	40	150	57,0
Školní řád vyhovuje	0	0	2	0	3	3	8	3,0
<i>1 návrh na vypuštění</i>	12	12	15	4	13	9	65	24,7
<i>2 návrhy na vypuštění</i>	0	1	4	1	5	7	18	6,8
<i>3 návrhy na vypuštění</i>	0	0	0	0	0	1	1	0,4
1-3 návrhy celkem	12	13	19	5	18	17	84	31,9
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Graf č.21

Námět na úpravu vypuštěním ustanovení uvedla téměř 1/3 žáků. Několik žáků považuje ŠŘ své školy za vyhovující, není třeba ho měnit a více než polovina dotázaných se

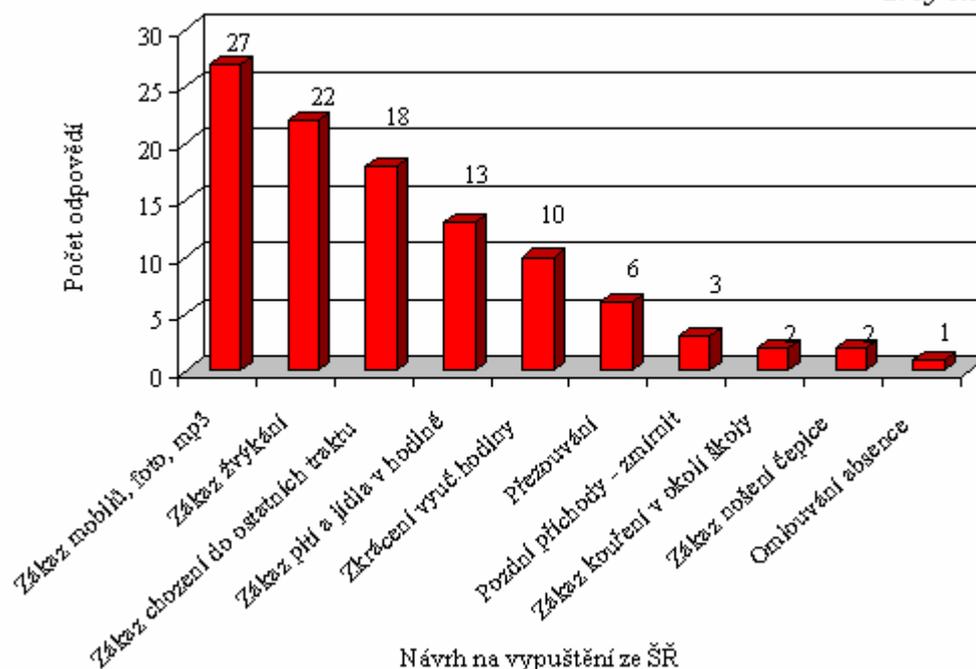
k návrhu vypuštění ustanovení ŠŘ vůbec nevyjádřila. Zbývající část žáků nepřistoupila ke spolupráci zodpovědně, v jejich dotaznících byly uvedeny nesmyslné požadavky, např.: odstranit ustanovení o slušném chování – pískání v hodině, nošení vhodného oblečení a hraní pokeru, dále konzumace alkoholu a drog, vypínání mobilů v hodině z důvodu, že časté vypínání ničí mobil. Tyto odpovědi vypovídají o tom, že jejich pisatelé je snad uvedli s nadsázkou.

Navržené návrhy na vypuštění ustanovení ŠŘ:

Tabulka č. 21a

Navržená vypuštění ustanovení ŠŘ	Počet odpovědí						Počet odpovědí celkem
	Chlapci			Dívky			
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	
Zákaz používání mobilů, foto, mp3	6	5	6	1	4	5	27
Zákaz žvýkání	4	2	7	2	1	6	22
Přezouvání	0	0	0	0	3	3	6
Zkrácení vyučování	0	0	2	0	3	5	10
Zákaz pití a jídla v hodině	2	2	1	2	4	2	13
Omlouvání absence	0	0	0	0	0	1	1
Zákaz kouření v okolí školy	0	0	1	0	0	1	2
Zákaz chůze do ostatních traktu školy, učebny,	0	2	6	0	7	3	18
Pozdní příchody - zmírnit	0	2	0	1	0	0	3
Zákaz nošení čepice	0	1	0	0	1	0	2

Graf č.21a

Navržená úprava ŠŘ odstraněním ustanovení, graf č.21a, které se v odpovědích nejčastěji opakují, úzce koresponduje s návrhy na doplnění ŠŘ, tabulka č. 20a. Jsou to odstranění zákazu používání mobilů, fotoaparátů a MP3, zákaz žvýkání a zákaz chození do ostatních traktů školy a zkrácení vyučování. Mezi dalšími požadavky na zrušení byly povinnost přezouvání, zákazu jídla a pití ve vyučování. Žádný z návrhů nepatří do kategorie, které by mohly být pro změnu ŠŘ akceptovatelné.

Otázka č. 11 Myslíš, že je možné, dosáhnout změny školního řádu?

Tato otázka měla v mém dotazníku dvě možnosti odpovědi: ano - ne. Pro zjištění rozsahu vědomostí o možnosti změny jsem nabídnuté odpovědi doplnila podotázkami. Když je možné dosáhnout změny – ano, tak jak, když ne, tak proč. Obě podotázky jsou vyhodnoceny v tabulce č. 22.

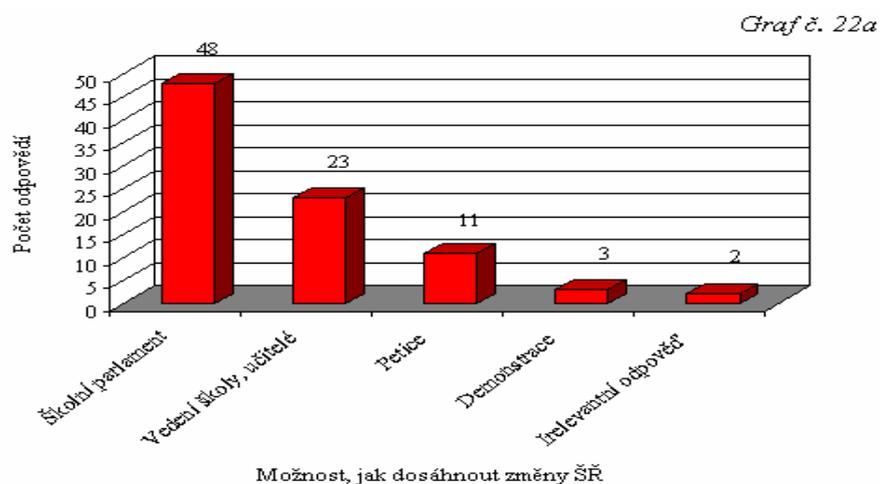
Je možné dosáhnout změny školního řádu:

Tabulka č. 22

Když ano, tak jak?	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Školní parlament	1	5	12	2	9	19	48	18,3
Prostřednictvím vedení školy	0	7	4	2	7	3	23	8,7
Petice	1	0	2	1	2	5	11	4,2
Demonstrace	0	2	0	1	0	0	3	1,1
Irelevantní důvod	0	1	0	0	1	0	2	0,8
Dílčí součet	2	15	18	6	19	17	87	33,1
Když ne, tak proč?								
Vyhovuje mi	2	2	3	0	2	1	10	3,8
Závazný – vytvořený MŠMT	0	0	0	0	0	6	6	2,3
Věc vedení školy	2	2	0	0	0	3	7	2,7
Nemám pravomoc na změnu	2	5	11	3	5	3	29	11,0
Nesouhlas učitelů, vedení školy	3	3	3	1	1	3	14	5,3
Ne, bez důvodu	0	5	7	1	3	1	17	6,5
Irelevantní důvod	2	5	3	1	8	8	27	10,3
Dílčí součet	11	21	27	6	19	25	100	41,9
Bez odpovědi	14	14	13	3	12	10	66	25,1
Celkem ano + ne							263	100%

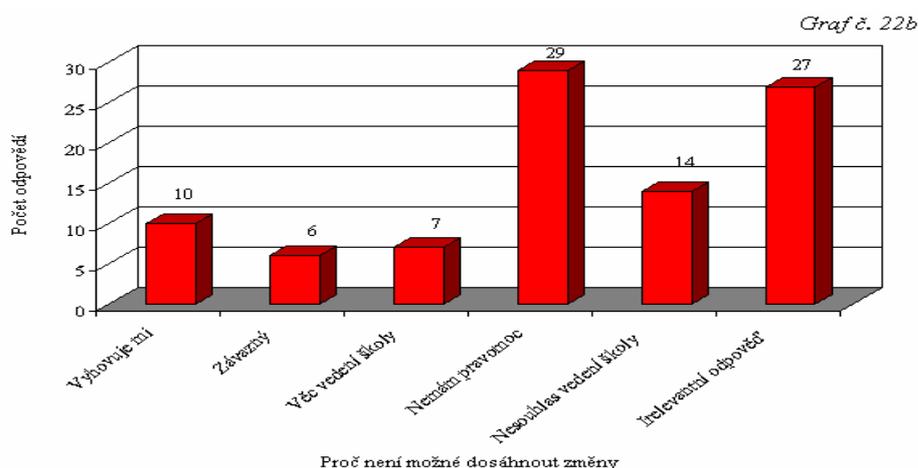
Celá 1/3 dotázaných, na otázku zda je možné dosáhnout změny ŠŘ, odpověděla kladně. Pouze pár z nich, uvedlo irrelevantní důvod. Že je změna ŠŘ nemožná, uvedla necelá polovina žáků, cca 42 % z celku. Zbývající dotázaní na tuto otázku vůbec neodpověděli.

Jak dosáhnout změny:

Změna ŠŘ pomocí školního parlamentu je nejčtenější odpovědí žáků, kteří souhlasili s možností jeho změny. Tuto možnost vyjádřili více žáci vyšších ročníků, kteří měli zřejmě možnost se za delší dobu školní docházky s působením školního parlamentu více seznámit, neboť dle školních řádů vybraných škol, školní parlament funguje v každé z nich. Část dětí uvedla, že změny by bylo možné dosáhnout prostřednictvím vedení školy, tzn., že se svým požadavkem by se obrátili na ředitele školy či některého z učitelů. Několik žáků uvedlo, že změny školního řádu bylo možné dosáhnout peticí. Demonstrace, jako nástroj změny ŠŘ je v podmínkách základních škol nepravděpodobná.

Proč není možné dosáhnout změny:

Z důvodů, které žáci uváděli jako nemožnost změny ŠŘ se nejvíce vyskytoval argument: „nemám pravomoc na změnu“. Dalšími důvody byl nesouhlas učitelů, školní řád je závazný - vytvořený ministerstvem školství a je to věc vedení školy. Uvedené odpovědi nejsou důvody, proč by školní řád nebylo možné změnit. Je to pouze subjektivní pohled dětí, který vyplývá z neznalosti.

Otázka č. 12 Víš co je školní parlament?

Tabulka č. 23

Vím, co je školní parlament	Počet odpovědí						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Ano	23	50	55	14	49	61	252	95,8
Ne	4	0	3	1	0	1	9	3,4
Bez odpovědi	0	1	0	0	1	0	2	0,8
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Odpověď na tuto otázku byla jednoduchá, buď se děti se školním parlamentem setkaly, anebo ne. Ze školních řádů ZŠ, ze kterých byli respondenti vybráni, mám ověřeno, že v nich školní parlament funguje. Žáci pokud byli seznámeni se ŠŘ a zajímají se o dění ve škole a ve své třídě, by o školním parlamentu vědět měli, protože zástupci jejich tříd je na jednáních zastupují. Odpovědi jednoznačně vyjadřují, že většina dětí ví, co školní parlament je. O těch, kteří na otázku odpověděli ne nebo tuto otázku nezodpověděli, nelze s jistotou nic říct. Jsou mezi nimi chlapci i děvčata všech tří dotázaných ročníků. Ve srovnání s počtem odpovědí na předchozí otázku, že změny ŠŘ je možné dosáhnout prostřednictvím školního parlamentu, kterou uvedlo pouze 48 žáků, vyplývá, že žáci sice vědí, co je školní parlament, jeho pravomoce si neuvědomují, nebo je neznají.

Otázka č. 13 Je školní parlament ve Vaší škole?

Tabulka č. 24

Je školní parlament ve Vaší škole	Počet						Vyhodnocení	
	Chlapci			Dívky			Počet odpovědí celkem	% z celku všech dotázaných
	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.	VII.tř.	VIII.tř.	IX.tř.		
Ano	27	50	56	14	49	59	255	97,0
Ne	0	0	0	0	0	1	1	0,4
Nevím	0	1	2	1	1	2	7	2,7
Celkem	27	51	58	15	50	62	263	100%

Odpovědi na tuto poslední otázku potvrzují výsledek otázky předchozí, že téměř všichni dotázaní vědí, že v jejich škole funguje školní parlament. Procento těch, kteří odpověděli ne, nebo nevím, odpovídá přibližně procentu těch, kteří v předchozí otázce nevěděli co je školní parlament, viz tabulka č. 23.

5.1.4 Diskuze a shrnutí

Při sestavování dotazníků a ověřování jejich srozumitelnosti pro první oddíl praktické části jsem se vzhledem ke své nezkušenosti dopustila několika chyb. Ukázalo se, že otázky, které se mi zdály být jednoduché, nebyly pro děti úplně srozumitelné a neposkytovaly možnost jednoznačné odpovědi. Rozsah zkoumaných názorů dětí byl zbytečně rozsáhlý, po vyhodnocení ne zcela nepřehledný. Rozdělení žáků do skupin nepřineslo očekávaný efekt, odpovědi žáků se lišily jen nepatrně. Toto dělení je ve vyhodnocování okruhů témat využito výjimečně.

Zjistila jsem, že většina z oslovených dětí si uvědomuje svá práva (graf č. 1) a že se o nich ve škole mluví (graf 2). Více možností na otázku, kde jsou práva dítěte uvedena, využila jen asi desetina všech dětí. Děti uvedly (29 z celkového počtu 263 dotázaných), jako zdroj informací o právech dítěte zákony, Ústavu ČR, Úmluvu o právech dítěte, Listinu základních práv a svobod. Na prvním místě, kde je možné práva dítěte najít, se umístil školní řád (graf č. 4). Protože však ŠŘ není základním dokumentem vymezující práva dítěte, usuzuji z výsledku odpovědí, že moje otázka nebyla položena vhodně. Byla zavádějící, protože se ptala na děti navštěvující školu a jejich práva, dětem připomněla především práva školní.

Z dětských práv, kterými jsou děti chráněny ve vztahu ke škole (graf č. 6) asi čtvrtina dětí vyzdvihla zejména právo na vzdělání a na svůj vlastní názor. Další skupina, která však již není početně výrazná, uvedla práva na ochranu před škodlivými vlivy, právo na svobodu slova a právo na informace. Některé děti dokázaly pojmenovat i další práva, z čehož je zřejmé, že se v problematice orientují a její rozsah v rámci svých možností a schopností znají. Děti uvedená práva korespondují s Úmluvou o právech dítěte a s právy žáků ve smyslu ŠZ. Celá třetina dotázaných na otázku, která vybízela k pojmenování práv, vůbec neodpověděla. Otázka zřejmě byla nad jejich možností. Tím bylo zpochybněno, že všechny děti mají o svých právech přehled.

Právo dítěte na soukromí se v odpovědích žáků objevilo jen sporadicky. Děti si toto právo nijak výjimečně neuvědomují, z toho lze odvodit, že není porušováno a pokud ano, tak pouze v mezích daných věkem a vyspělostí dítěte.

Více než práva si děti uvědomují školní povinnosti (graf č. 5). Dle Solfronka je důraz ze strany učitelů kladen především na plnění povinnosti žáků, práva dětí nejsou žákům ve

škole dostatečně zdůrazňována.⁵⁰ K jejich plnění je vedou nejen učitelé, ale i rodiče, kterým jsou výchova dětí a plnění školních povinností svěřeny ze zákona.

Jako svoji nejdůležitější povinnosti děti vyhodnotily povinnost chodit do školy, plnit úkoly a dodržovat školní řád. Dále si děti uvědomují, že se mají slušně chovat a poslouchat. Několik respondentů uvedlo jako svoji povinnost chodit čistě upravení, být ohleduplní k druhým, učitelům a dospělým a neomezovat svobodu druhých. Ve smyslu ŠZ je možné všechny uvedené povinnosti zařadit do povinností žáka, ve smyslu ŠZ, potažmo ŠŘ. Ze srovnání grafů č. 5 a č. 9 vychází, že v druhém případě celá třetina dětí neumí své povinnosti ve vztahu ke škole pojmenovat

Ve vztahu k rodině si svoje práva i povinnosti část dětí také uvědomuje. Jako prioritní děti uvedly právo na zajištění životních potřeb, v druhé řadě právo na vlastní názor. Děti definované nejdůležitější povinnosti ve vztahu k rodině jsou pomáhat rodičům a poslouchat je. Povinnost slušného chování by měla být pro děti ve vztahu k rodičům samozřejmostí, ne povinností. Vzhledem ke skutečnosti, že rodiče dohlížíjí na výchovu dětí a plnění úkolů, jsou všechny uvedené povinnosti i práva akceptovatelné. Myslím, že každé dítě by při hlubším zamyšlení a rozboru dokázalo do odpovědi uvést více svých práv a povinností ve vztahu k rodině.

Pro vyhodnocení znalosti ŠŘ byla dětem nabídnuta škála odpovědí. Tento zjevně jednoduchý dotaz byl dětmi vyhodnocen bez problému. Více jak polovina uvedla že ŠŘ zná docela dobře, více jak čtvrtina zhodnotila svoji znalost ŠŘ jako - moc ne. Z vyhodnocení této otázky, lze konstatovat, že žáci ve většině případů ŠŘ alespoň průměrně znají. V tištěné formě ho lze nalézt na nástěnce školy, někteří z žáků uvedli, že ŠŘ je součástí žákovské knížky. Do podvědomí některých žáků se dostalo i jeho umístění na webových stránkách školy. Výsledkem odpovědí na výše uvedenou otázku by měl být 100% souhlas vzhledem ke skutečnosti, že ve smyslu ŠZ je povinností školy žáky se ŠŘ prokazatelně seznámit. Je diskutabilní zda žáci ŠŘ vůbec neznají (5%) a neví, kde ho mohou najít (11%), jak někteří uvedli.

Překročení ustanovení ŠŘ si uvědomuje více než polovina dotázaných žáků. S ohledem na předešlá zjištění se lze domnívat, že respondenti, kteří odpověděli, že neudělali nic, co by školní řád zakazoval, mohou být i z kategorie těch, kteří ŠŘ dobře neznají, nebo ho neznají vůbec. Důležitým zjištěním v tomto případě je, že děti ŠŘ znají a současně, že ho

⁵⁰ Solfronk, 2006, str. 8

vědomě porušují. Uložení kázeňských opatření při porušení ŠŘ je plně v kompetenci školy. Vědomé překračování ŠŘ má souvislost s otázkou, zda jsou žáci ŠŘ omezováni a jak.

Téměř 3/4 dětí uvedlo, že ŠŘ je neomezuje. Žáků, kteří vědomě ŠŘ porušili je 2x více než těch, které školní řád omezuje. Z toho lze vyvodit, že žáci nedodržení ŠŘ berou jako běžnou věc, která je nepostizitelná a překračované ustanovení je neomezuje. Respondenti, kteří vyhodnotili ŠŘ jako omezující uvedli jeden, až dva důvody omezení. Vyhodnocení důvodů omezení žáků ŠŘ, nebylo pro velkou různorodost uváděných odpovědí jednoduché. Žáci a žákyně IX. třídy poukazovali na omezení převážně související s pravidly slušného chování, o kterých by diskuse vůbec neměla být. Patří sem zejména kouření v okolí školy, zákaz žvýkání, zákaz používání mobilů, nošení příkrývky hlavy. Dle mého názoru, dětmi uvedená omezení nejsou v pravém smyslu omezením, jejich dodržování patří spíše k zásadám slušného chování. Omezení žáků z jiného titulu uvedena nebyla. Omezení byla úzce spjata s návrhy na vypuštění některých ustanovení ze ŠŘ. Ani tyto nepatří do kategorie omezení, které by směřovaly k případné úpravě ŠŘ (graf č. 19).

V další otázce jsem dětem dala možnost podílet se na úpravě ŠŘ doplněním nebo vypuštěním ustanovení. Z celkového počtu dotázaných 2/3 žáků nevyužilo možnost na návrh změny. Téměř třetina žáků, své návrhy uvedla. Jejich vyhodnocení bylo obtížné stejně jako u předešlého šetření, neboť návrhy žáků byly velmi různorodé (tabulka č. 20a). Návrhy dělat si co chceme, zákaz buzerace, povinnost splachování na WC, možnost pití alkoholu nelze brát vážně a domnívám se, že vyjadřují vzdor dospívající mládeže ke školským povinnostem. V odpovědích, ve smyslu rozdělení podle pohlaví a věku, nebyly zřejmé výkyvy v četnosti odpovědí. Několik odpovědí ze skupiny chlapců bylo vyloženě nepřátelských. Otázkou je, zda jsou odrazem dnešní doby či nevyspělosti odpovídajících.

Nejčastějším návrhem na doplnění ŠŘ bylo zkrácení vyučování. Tohoto zkrácení by bylo možno dosáhnout, dle návrhů, zkrácením vyučovacích jednotek. Někteří z respondentů navrhovali prodloužením přestávek mezi jednotlivými vyučovacími hodinami. Zkrácení vyučování dle mého mínění není uskutečnitelné, s ohledem na rozsah vyučovací látky jednotlivých předmětů, které je nutno během školního roku probrat. Dalšími připomínkami bylo používání mobilu, MP3 v době vyučování, povolení žvýkání a opuštění třídy kvůli WC. Návrhy na zařazení nových ustanovení do školního řádu (tabulka č. 21a) korespondují s ustanoveními navrženými k vypuštění např. zákaz používání mobilů, zákaz žvýkání, zákaz chození do ostatních traktů. Závěrem lze shrnout, že výše jednotlivě popsané i všechny ostatní navržené úpravy ŠŘ, jsou irelevantní pro zařazení do ŠŘ.

Vyhodnocení otázek týkajících se školních parlamentů na školách, které dotazovaní žáci navštěvují, souvisí s informací, že ve všech třech ZŠ, v nichž jsou respondenti vybráni, školní parlament funguje. Většina žáků potvrdila existenci školního parlamentu ve škole, jež navštěvují a také uvedla, že ví, co je školní parlament. Možnost dosáhnout změny ŠŘ potvrdila třetina dětí (33%). Souvislost mezi školním parlamentem a změnou ŠŘ si ale uvědomilo pouze necelých 20% dotázaných (tabulka č. 22). Předpokládám, že to byli především zástupci jednotlivých tříd ve školním parlamentu. Z četnosti odpovědí, že změna ŠŘ pomocí školního parlamentu je možná, vyplývá, že největší povědomí měli žáci IX. tříd. Děti uvedené odpovědi proč nelze ŠŘ měnit nepovažují za zdůvodnitelné návrhy, jsou pouze subjektivním pohledem dětí, který vplývá z neznalosti.

Shrnutím výsledků výzkumu potvrdím platnost či neplatnost hypotéz uvedených ve výzkumných předpokladech této části výzkumu.

Hypotézu 1: Děti navštěvující základní školu znají svá práva chráněná zákonem, nejprve potvrdila odpověď na přímou otázku, kdy většina dětí odpověděla, že zná svá práva a na důkaz své znalosti některá z nich uvedla v další části dotazníku. Při bližším pohledu na doplňující otázky již znalost práv dětmi tak zřejmá není. Celá třetina dotázaných nedovedla pojmenovat žádné ze svých práv. Tento poznatek je vyvrácením hypotézy č. 1. Právo na soukromí bylo v odpovědích uvedeno jen ojedinele.

Děti, které znají svá práva uvedly jako zdroj informací o právech dětí, zákony ČR, Ústavu ČR, Úmluvu o právech dítěte, Listinu základních práv a svobod a také ŠŘ. Celých 40% všech žádnou možnost neuvádělo. Ve vztahu, s neznalostí práv a ne dobrou znalostí ŠŘ je tento výsledek odpovídající. Platnost hypotézy 2: Děti ví, kde jsou jejich práva uvedena se ve výzkumem nepotvrdila.

Na rozdíl od práv si děti svoje povinnosti ve vztahu ke škole uvědomují, což se odráží zejména v plnění školních povinností i přes to že někteří své povinnosti nedokáží specifikovat. Většina dětí jako základní povinnost uvedla povinnost školní docházky, plnění úkolů a dodržování ŠŘ. Tyto závěry potvrzují platnost hypotézy 3: Děti si uvědomují, že mají ve vztahu ke škole povinnosti.

Na dotaz, zda znají ŠŘ, uvedli téměř všichni žáci, že znají. Pomocí doplňujících otázek jsem však ověřila, že ne všichni ho znají dobře, a že někteří dokonce nevědí, kde ho mohou najít. Neznalost ustanovení ŠŘ se potvrdila i dalšími doplňujícími otázkami, kdy jsem se dotazovala na omezení dětí ŠŘ a na možné návrhy jeho úpravy. Z tohoto důvodu nelze

hypotézu 4: Žáci znají dobře školní řád své školy, a ví kde je uveden potvrdit. Neplatnost této hypotézy nepřímo potvrzuje i neplatnost hypotézy první.

Diskuse o změně ŠŘ přinesla řadu návrhů na vypuštění jeho ustanovení, nebo naopak na jeho doplnění. Žádný z návrhů, ale by nebyl dle mého názoru vedením základních škol akceptovatelný. Souhlas s přímou otázkou: zda je změny ŠŘ možné dosáhnout vyslovila pouze 1/3 dotázaných. Celé 2/3 dětí uvedly, že nemají možnost se na změně ŠŘ podílet, nebo na tuto otázku neodpověděly vůbec. Toto zjištění vyvrací hypotézu 5: Děti mohou dosáhnout změny školního řádu. Vyvrácení hypotézy 5 má přímou souvislost s neplatností předchozí hypotézy. Děti nevědí, že mohou dosáhnout změny ŠŘ, protože ho dobře neznají.

5.2 Práva dětí a školní řády – Učitelé

5.2.1 Výběr učitelů základních škol

Původní záměr výzkumu bylo oslovit učitele osobně a provést zjištění názorů na připravené otázky pomocí rozhovoru a vlastních záznamů. Tento záměr se však neuskutečnil pro nepřístupnost respondentů. Nepodařilo se mi získat učitele, kteří by byli ochotni spolupracovat. Vypracovala jsem tedy dotazník (příloha č. 3) a s žádostí o spolupráci pro tuto část mé diplomové práce jsem oslovila známé učitele ve svém okolí. Z 30-ti rozdaných dotazníků se mi vrátilo pouze 6 vyplněných. Dvacet čtyři oslovených dotazník nevyplnilo, ať už z důvodu pracovního vytížení nebo z důvodu nechuti se o zkoumaném tématu bavit. Z šesti získaných odpovědí tři vyplnily učitelky, které jsem požádala o spolupráci při distribuci dotazníků pro žáky, a tři na základě urgencye známí naší rodiny. Moje bývalá třídní učitelka mi k předávaným vyplněným dotazníkům uvedla: „Kolegyním se do dotazníku moc nechtělo, ale myslím, že máme na věci dost podobný názor“.

5.2.2 Výzkumné metody

Jak bylo uvedeno, byla původně připravena metoda rozhovoru. Stejně jako u předchozího výzkumu byl návrh připravených otázek konzultován s odborníkem. Příprava na rozhovor s učiteli a otázky byly sestaveny dobře. Bylo mi doporučeno při rozhovoru použít nahrávací zařízení, protože při pořizování poznámek rozhovoru většinou není čas na dodržování úpravy. Je vhodné, se při rozhovoru plně věnovat respondentovi. Byla jsem upozorněna na to, že učitelé by mohli s ohledem na téma rozhovoru – řeč o vnitřním chodu

školy mít dost zábrany mluvit otevřeně. Bylo mi doporučeno připravit si pro rozhovor k základním otázkám další podotázky, které je vhodné mít pro případ, že se respondent nerozpovídá a je potřeba klást doplňující otázky. Již při prvním kontaktu s učitelem jsem zjistila, že na školách je obecně ze strany učitelů odpor vůči jakémukoliv výzkumu studentů. Příkazů, nařízení a povinných hlášení mají dost z titulu svého zaměstnání. S ohledem na toto zjištění jsem byla nucena změnit výzkumnou metodu. Domnívala jsem se, že dotazníkovou metodou přiměji učitele ke spolupráci snadněji.

Připravené otázky jsem přeformulovala do dotazníku s 6-ti otevřenými otázkami. Metoda byla již zmíněna v předcházející části. V plném rozsahu zde platí zmínka o obtížnosti vyhodnocení položených otázek, protože respektování práv dětí v souvislosti se školní docházkou a chováním žáků je pro učitele leckdy problémem velmi citlivým. Výsledky mého snažení nejsou odpovídající vynaloženému úsilí. Získané odpovědi pedagogů představují pouze 20% z distribuovaných dotazníků.

5.2.3 Výzkumné předpoklady a výsledky

V této části výzkumu jsem se zaměřila na zjištění názoru pedagogů na práva dětí, zejména na právo dítěte na soukromí, v prostředí školy. Zohledňuje - li pedagog při výchovném procesu toto právo a v jakém rozsahu. Na základě teoretických znalostí a sestavených dotazů jsem vyslovila dvě hypotézy:

- Hypotéza 6: Učitelé respektují právo dítěte – žáka na soukromí.
- Hypotéza 7: Vedení školy se zabývá návrhy školního parlamentu.

Přehled respondentů:

Tabulka č. 25

Délka praxe	1-10 let	11-20 let	21-30 let	31-40 let	Celkem
Muž	1	0	0	1	2
Žena	1	1	1	1	4
Celkem	0	1	1	2	6

Otázka č.1 Jak přijímáte, v souvislosti se školní docházkou, práva dětí - žáků?

Získané odpovědi lze vyhodnotit tak, že všichni z dotázaných přijímají práva dítěte v souvislosti se školní docházkou jako samozřejmost, jako přirozenou součást moderního školního vzdělávání. Čtyři z dotázaných, kteří svoji odpověď rozvinuli, uvedli, že je třeba, aby si děti svoje práva uvědomovaly a zároveň nezapomínaly na to, že kromě práv mají

i povinnosti. Upozorňují na děti, které pochází z rodin, v nichž nefunguje rodinný řád a které z domova postrádají jasné mantinely mezi právy a povinnostmi.

Otázka č.2 Jak vnímáte právo dítěte – žáka na soukromí v prostředí vaší školy?

Z odpovědí vyplývá, že právo na soukromí je v rámci daných okolností ve školách považováno za samozřejmost. Učitelé toto právo respektují. Děti mají své šatní skříňky, na chodbách jsou zákoutí pro posezení skupinek dětí. V jedné ze škol je monitorovací kamerový systém, k jeho instalaci se rodiče i starší žáci mohli vyjádřit v dotazníkové akci. Připomínky proti nebyly, bylo pouze dohodnuto, že některá místa (WC, umývárny, šatny) nebudou sledovány, přestože především v uzavřených prostorách před WC může docházet např. k šikaně žáků a poškozování zařízení. Výsledek byl kompromisem vedení školy s žáky a jejich rodiči.

Otázka č.3 Je právo dítěte – žáka na soukromí zohledněno školním řádem Vaší školy?

Pět respondentů uvedlo, že právo dítěte na soukromí je v jejich školách ŠŘ zohledněno, i když tento termín není konkrétně užit. Každý pedagog může toto zohlednění pojmout dle svého uvážení. Dle sdělení jedné z učitel. Jiná z odpovídajících poukázala na ustanovení ŠŘ své školy upravující vztahy žáků s pedagogickými pracovníky školy. ŠŘ přímo uvádí, že všichni zaměstnanci školy se nebudou vměšovat do soukromí žáků.

Otázka č.4 Které právo dítěte - žáka považujete za nejdůležitější?

Za nejdůležitější právo bylo čtyřmi z dotázaných označeno právo na vzdělání. Ve dvou případech bylo doplněno, právem na svůj názor. Jeden z dotázaných uvedl, že nejdůležitější je právo na vlídný a zodpovědný přístup učitele ke všem dětem bez rozdílu. Toto právo nemusí být nikde napsáno, neboť dobrý pedagog ho považuje za samozřejmost. Dále tento respondent uvedl, že: „často se opravdu hrabeme v pokynech, předpisech, rádech... Tajemství dobré atmosféry na škole je v lidech, ne v lejtrech!“ Toto vyjádření učitele je dle mého názoru v souladu s výše uvedeným poznatkem o nechuti oslovených učitelů k účasti na mém výzkumu.

Otázka č.5 Je toto nejdůležitější právo upraveno školním řádem?

Ano, právo na vzdělání, uvedené většinou dotázaných je upraveno ve ŠŘ.

Otázka č.6 Pracuje ve Vaší škole školní parlament? Mají žáci možnost vyjádřit se ke školnímu řádu? S jakým výsledkem?

Na všech základních školách, jejichž učitelé byli osloveni, pracuje školní parlament. Žáci mají možnost prostřednictvím školního parlamentu vyjádřit se ke školnímu řádu a podávat různé návrhy, nebo iniciovat neobvyklé aktivity. O problémových bodech ŠŘ je diskutováno s vedením školy a jsou-li připomínky reálné, bývá jim vyhověno. Se závěry bývají učitelé seznámeni na poradách. Výsledkem návrhu školního parlamentu na jedné ze škol bylo například uskutečnění akcí na pomoc přírodě. Požadavek na více ředitelského volna naopak realizován nebyl. U další ze škol je zřízena schránka důvěry, do které mohou žáci psát své připomínky bez ohledu na existenci školního parlamentu. Negativní připomínky k práci školního parlamentu nebyly respondenty uvedeny.

5.2.4 Diskuze a shrnutí

Porovnáním odpovědí jednotlivých bodů dotazníků jsem zjistila, že všichni z dotázaných mají na problematiku a vnímání práv dítěte – žáka a práci školního parlamentu obdobný názor. Dětská práva musí být vyvážena povinnostmi dětí a tuto spojitost je nutné dětem neustále připomínat. Tento vztah je důležitý nejen pro období dětství, ale i dobu dospělosti.

Všichni učitelé ve svých odpovědích k právům dítěte – žáka uvedli, že jejich práva rozhodně nepopírají. Jako nejdůležitější uvedli právo dítěte na vzdělání. Toto právo bylo označeno za nejdůležitější i dětmi, v první části výzkumu (tabulky č. 6).

Z uvedeného vyhodnocení informací k právu dítěte na soukromí vyplývá, že všechny ŠŘ, ve kterých respondenti pracují, určitým způsobem o soukromí dítěte hovoří, i když tento termín není použit výslovně. Vstřícný a citlivý přístup bez jakýchkoliv náznaků psychického a fyzického násilí je základní povinností učitelů v přístupu k dětem. Dotázaní právo dítěte – žáka na soukromí vnímají v rámci daných možností jako samozřejmost. Tvrzení je posíleno informací jednoho z účastníků o existenci kamerového systému a s ním spojeného ohledu na soukromí žáků v některých prostorách školy. Výsledky šetření potvrzují šestou hypotézu, že učitelé právo dítěte – žáka na soukromí respektují.

Všichni dotázaní se shodli na tom, že žáci mají možností prostřednictvím školního parlamentu podávat návrhy vedení školy, které se jimi zabývá. Po vyhodnocení návrhů může provést změny, v případě jejich nereálnosti je odmítne. Tím se potvrdil sedmý předpoklad, že vedení školy se zabývá návrhy školního parlamentu.

5.3 Školní řády

5.3.1 Výběr školních řádů základních škol

Třetí zkoumaný výběrový soubor určený k porovnání úrovně ŠŘ je tvořen 20-ti školními řády základních škol, získanými prostřednictvím internetových stránek jednotlivých škol. Jedná se o náhodně vybrané školy v krajských a okresních městech a také o školy v malých obcích. Dvě ze škol jsou školy církevní.

Tabulka č. 26

Soupis ZŠ určených k výzkumu:

Poř. č.	Základní škola, adresa
1.	ZŠ Trutnov, Rudolfa Frimla 816, Trutnov
2.	ZŠ Kunovice, Červená cesta 853, Kunovice
3.	ZŠ Tišnov, Smíškova 840, Tišnov
4.	ZŠ Kneslova 28, Brno
5.	ZŠ Jičín, Železnická 460, Jičín
6.	ZŠ Moravské Budějovice, nám. Svobody 903, Moravské Budějovice
7.	ZŠ Rokytnice nad Rokytnou,
8.	ZŠ Praha-Slivenec, Ke Smíchovu 16, Praha
9.	ZŠ Strachotice 71
10.	ZŠ Tábořská 45, Praha
11.	ZŠ Úpice, Palackého 793, Úpice
12.	ZŠ Vidče
13.	Církevní ZŠ Zlín, Česká 4787, Zlín
14.	Církevní ZŠ Veselí nad Moravou, Park P.Bezruč 697, Veselí nad Moravou
15.	ZŠ Bosonožské nám. 44, Brno
16.	ZŠ Střelice, Komenského 585/2, Střelice u Brna
17.	ZŠ Tábor, Zborovská 2696, Tábor
18.	ZŠ Černotín
19.	ZŠ nám. Svornosti 7, Brno
20.	ZŠ Jihlava, Demlova 34

5.3.2 Výzkumné metody

Vybrané dokumenty – školní řády byly podrobeny analýze a posouzeny dle stanovených kritérií. „Analýza je metoda poznávání daných skutečností, jejíž podstatou je členění zkoumaných souborů na dílčí části a jejich postupný výzkum. Cílem analýzy je všestranné poznání skutečností. K poznání skutečnosti je třeba spolu s analýzou použít i syntézu, která na základě poznání dílčích částí umožňuje jejich postupným slučováním vysvětlovat různé stránky zkoumané skutečnosti. Hlavním nástrojem analýzy je abstrakce, jejímž produktem je popis skutečnosti, syntéza pak podává její vysvětlení.“⁵¹ Analýza

⁵¹ Řehoř, A. 2004, str. 58

a syntéza jsou nástrojem kvalitativní metody zpracování faktu. Kvalitativní výzkum však svým charakterem může být subjektivní, je ovlivněný osobou zpracovatele. Pro zobecnění výsledku by bylo třeba zopakování výzkumu několika výzkumníky a porovnání výsledků jednotlivých výzkumů. Teprve pak by platnost výsledku mohla být zobecněna pro všechny dokumenty zkoumaného souboru, v mém případě podkladem pro optimalizaci školních řádů.

Základními posuzovanými rysy ŠŘ byl jeho rozsah, struktura a počet příloh. Samostatně bylo vyhodnoceno uvedení práva a povinností žáků a povinností učitele ve zkoumaných dokumentech. Pozornost byla věnována právu dítěte na soukromí a s ním spojenou povinností učitele toto právo ctít. Jednotlivá kritéria byla zpracována do tabulek a následně grafů, které by měly potvrdit či vyvrátit níže stanovené hypotézy a být podkladem pro sestavení doplňujících všeobecných pravidel pro návrh ŠŘ.

5.3.3 Výzkumné předpoklady a výsledky

Podkladem pro vytvoření školního řádu je Školský zákon, který upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiném vzdělávání ve školách a školských zařízeních a stanoví podmínky, za nichž se vzdělání a výchova uskutečňuje a vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob apod.

Výzkum diplomové práce jsem zaměřila na ŠŘ základních škol. Zkoumaný soubor 20-ti náhodně vybraných ŠŘ, je vyhodnocen s ohledem na výše uvedenou zákonnou normu, obecně vymezující jeho formální a obsahovou stránku. Pro usnadnění práce se ŠŘ jsem je jednotně zpracovala do dílčích tabulek (příloha č. 4.1 – 4.20), které jsem použila při další analýze.

Rozsah ŠŘ je posuzován z důvodu zjištění, zda je pro žáky srozumitelný, jednoznačný a přehledný a zda jsou v něm uvedena všechna práva a povinnosti žáků vyplývajících ze ŠZ. Jak již bylo výše uvedeno, toto posouzení srozumitelnosti a přehlednosti může být subjektivní, protože nemám s tvorbou ŠŘ dosud žádné zkušenosti a odráží se v něm pouze můj osobní názor. Mým úkolem je navrhnout na základě rozboru ŠŘ doplňující všeobecná pravidla pro jejich sestavování.

Druhým posuzovaným tématickým okruhem, je ve smyslu tématu mé diplomové práce, právo dítěte na soukromí a školní řády. Proto jsem se v textu školních řádů zaměřila na vyhledání těchto pojmů a ustanovení s nimi spojenými. Právo na soukromí může být ve ŠŘ uvedeno jako právo dítěte - žáka, nebo jako povinnost učitele toto právo respektovat. Zjištěnými fakty ověřím následující hypotézu:

- Hypotéza 8: Všechny školní řády základních škol uvádějí právo dítěte na soukromí.

Formální stránka ŠŘ

Jak již bylo uvedeno, ŠZ předepisuje obsah ŠŘ, ne však jeho formu. Je samozřejmé, že každý tvůrce ŠŘ přistupuje k jeho sestavení s jiným náhledem, pramenícím se znalostí problematiky a vlastních zkušeností. Proto se rozsah školních řádů různých základních škol, jejich struktura i počet příloh výrazně liší.

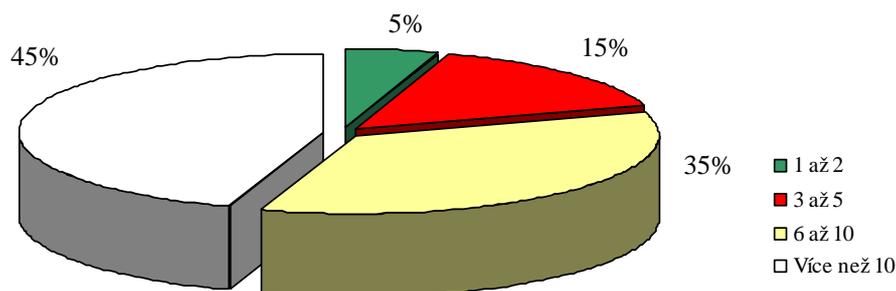
Rozsah ŠŘ

Následující tabulka byla sestavena na základě počtu stran jednotlivých dokumentů.

Tabulka č. 27

Počet stran	1 až 2	3 až 5	6 až 10	Více než 10
Počet ŠŘ	1	3	7	9

Graf č. 27

Z uvedené analýzy vyplývá, že téměř polovina ŠŘ je zpracována v rozsahu více než 10 stran. Školních řádů s minimálním počtem stran je nejméně. Rozsah stran bude jedním z faktorů posuzování ŠŘ z hlediska jeho přehlednosti v závěru této kapitoly.

Struktura ŠŘ

Škola má možnost vytvořit řád školy, zahrnující celou oblast školy a dále vyčlenit zvlášť specifické řády např. řád klasifikační, kázeňský, provozní, personální apod. Z hlediska těchto vymezených typů řádů školy jsem zjistila, že některé ze škol mají specifické řády uvedeny jako samostatné přílohy ŠŘ, jiné je mají zahrnuty do jednoho celkového řádu, viz vyhodnocení jednotlivých ŠŘ (příloha č. 4.1 – 4.20 řádky: struktura školního řádu a přílohy - počet)

Z hlediska struktury jednotlivých ŠŘ se analýza zaměřuje na členění řádů do kapitol, nebo oddílů, pokud jsou řády takto uspořádány. Tím jsem se snažila zjistit, do jaké míry jsou řády přehledné, logicky a věcně uspořádané. Z různorodosti ŠŘ jsem zjistila, že problémem je formulace kapitol. Jednotlivé kapitoly v sobě zahrnují více než jednu informaci, objevují se duplicity a různost významu. Z tohoto důvodu jsem kapitoly členila podle převládající frekvence informací a seřadila je do skupin shodného či podobného významu. Výsledek rozložení je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 28

	Kapitoly ŠŘ	Četnost výskytu
1	Práva a povinnosti žáků	10
2	Práva a povinnosti zákon. zástupci	9
3	Povinnosti učitelů	2
4	Práva a povinnosti žáků a zák. zástupců ve škole a pravidla vzájem. vztahu s pedagog. pracovníků	9
5	Omlouvání žáků a docházka	5
6	Provoz a vnitřní režim školy	14
7	Podmínky bezpečnosti	13
8	Podmínky zacházení s majetkem	11
9	Organizační řád zaměstnanců	4
10	Školní stravování	6
11	Školní družina	2
12	Organizace mimoškolní akce	2
13	Hodnocení a klasifikace	11
14	Závěrečná ustanovení	5
15	Atypické školní řády	3

Z přehledu je zřetelná velká různorodost informacích v položkách. Největší četnost výskytu kapitol ŠŘ se týká pravidel provozu školy (řádek 6, 7 a 8). Zajímavý je důraz, který kladou školy prostřednictvím ŠŘ na práci s rodiči (řádek 2 a 4). Počet těchto kapitol je téměř shodný s četností kapitol zaměřených žáky (řádek 1 a 4).

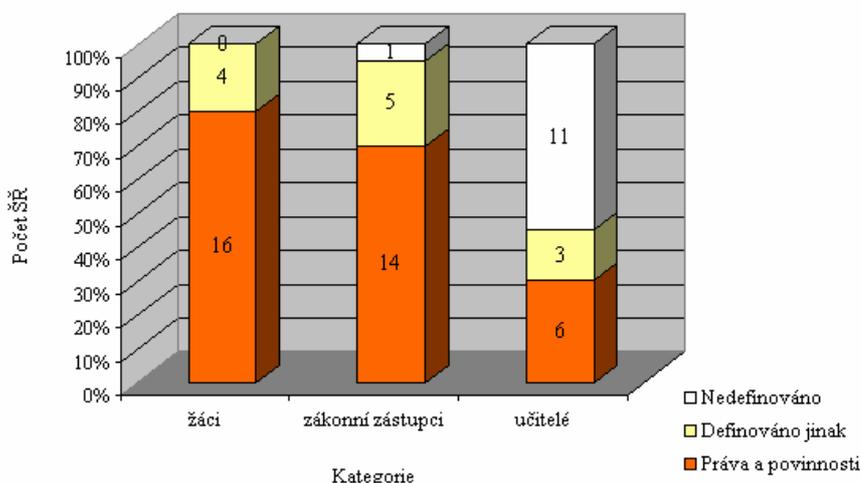
Významnou částí zkoumaných ŠŘ je hodnocení a klasifikace žáků (řádek 13), která jsou součástí ŠŘ ve více než polovině zkoumaného souboru. Domnívám se, že je vhodnější aby tato část byla samostatnou přílohou ŠŘ, jako klasifikační řád, protože upravuje pravidla pro hodnocení žáků a přímo se netýká vztahů mezi účastníky školního života. Stejně tak organizační řád zaměstnanců, školní stravování, provoz školní družiny, které byly jako samostatné kapitoly v několika ŠŘ uvedeny bych doporučila vydat jako samostatné přílohy ŠŘ, tak jak tomu je u většiny zkoumaných vzorků. Povinnosti učitelů jsou samostatně uvedeny pouze ve dvou ze zkoumaných ŠŘ. V devíti případech jsou práva a povinnosti součástí kapitoly vzájemné vztahy. Ostatní ŠŘ povinnosti ani práva učitelů neřeší.

S ohledem na tématickou různorodost jednotlivých kapitol jsem samostatně vyhodnotila kapitoly: práva a povinnosti žáků, zákonných zástupců, učitelů a jejich vzájemné vztahy (tabulka č. 28, řádek 1 – 4). Zde srovnávám, jak jsou práva a povinnosti žáků, zákonných zástupců a učitelů ve ŠŘ formulována. Buď jsou uvedena jednoznačně jako práva a povinnosti, nebo je ve ŠŘ uveden odkaz na jinou právní normu (předpisy a zákony platné pro oblast školství, Zákoník práce, aj.).

Tabulka č. 28a

Formulace ve ŠŘ	Žáci	Zákonní zástupci	Učitelé
Práva a povinnosti	16	14	6
Definováno jinak	4	5	3
Nedefinováno	0	1	11

Graf č.28 a

Závěr vyhodnocení srovnání grafu č. 28a je shodný se závěrem uvedeným u předchozí tabulky. Ve ŠŘ je věnován obdobný rozsah pozornosti právům a povinnostem žáků a jejich zákonných zástupců. Na druhé straně, práva a povinnosti učitelů nejsou ve více než polovině prověřovaných školních řádů vůbec definována. Domnívám se, že ustanovení nejen o povinnostech učitelů ke vztahu k žákům, ale i o jejich právech, by měla být součástí každého školního řádu, zejména z důvodu, aby si žáci uvědomili, že učitelé mají nejen povinnosti, ale i svá práva.

Výpovědi mnohých učitelů poukazují na skutečnost, že mnohé děti si díky svým vysoce postaveným rodičům silně uvědomují svoje možnosti a snaží se, někdy násilně, jejich prostřednictvím, neplnit svoje povinnosti, bagatelizovat požadavky učitelů a při řešení

různých výchovných situací analyzovat problém tak, že se odvolávají pouze na existenci svých práv.⁵²

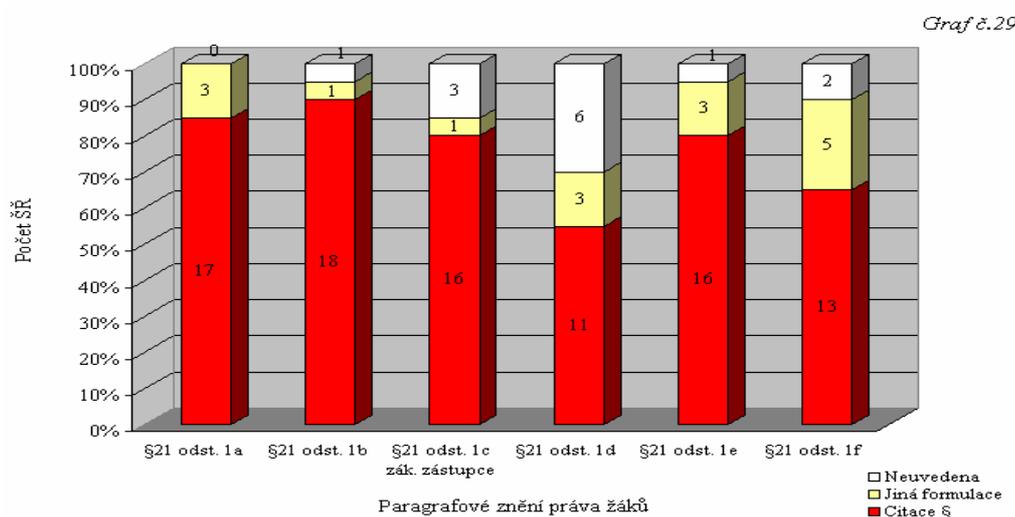
Odkaz na práva učitelů je důležitý, zejména se vzrůstající agresivitou žáků, která může vyústit až v šikanování učitelů, např. natáčení učitelů na mobil a umístění nahrávek na internet, jak se dovídáme z médií.⁵³

Obsahová stránka ŠŘ

Dalším pohledem k posouzení vybraných ŠŘ byla jejich obsahová stránka. S ohledem na téma diplomové práce jsem se zaměřila na práva a povinnosti žáků, povinnosti učitelů obecně a se zřetelem na práva dítěte na soukromí.

Tabulka č. 29

Práva uvedená ve ŠŘ	§21 odst. 1a na vzdělání	§21 odst. 1b na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	§21 odst. 1c být voleni do školské rady - zák. zástupce	§21 odst. 1d zakládat samosprávné orgány	§21 odst. 1e vyjadřovat se k rozhodnutím	§21 odst. 1f na informaci, poradenskou pomoc školy
Citace §	17	18	16	11	16	13
Jiná formulace	3	1	1	3	3	5
Neuvedena	0	1	3	6	1	2
Celkem	20	20	20	20	20	20

S uvedeného srovnání četnosti práv žáků obsažených ve ŠŘ je zřejmé, že většina autorů ŠŘ použila v dokumentu citaci školního zákona §21 odst.1a–1f. Dle mého názoru je použití citace stručné a přitom výstižné. Přesto se domnívám, že je srozumitelné spíše pro žáky vyšších ročníků, zatímco mladší děti by s jejich pochopením mohly mít problém.

⁵² Bakošová, 2005, str. 139

⁵³ <http://tn.nova.cz>

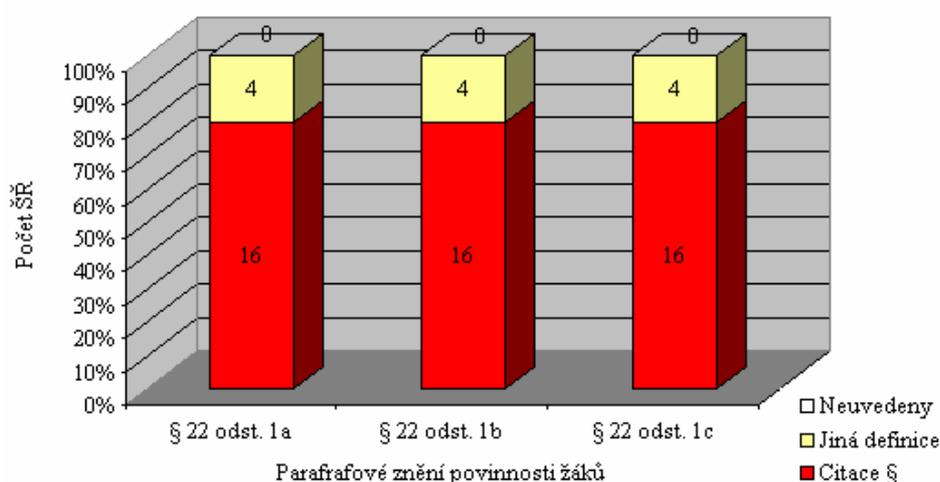
Přikláním se proto k názoru, uvést práva dětí ve školním řádu výstižně vlastními slovy, i když tento názor ve zkoumaném vzorku není většinový – školní řády, ve kterých byla ustanovení zákona popsána vlastními slovy, jsou zařazeny do kategorie jiná formulace, viz tabulka č. 29. Z grafu vyplývá, že ne ve všech ŠŘ jsou doslovně uvedena, nebo jinak formulována všechna práva žáků ve smyslu ŠZ. Bez výjimky je uvedeno pouze právo na vzdělání. U jedné z církevních škol jsou některá práva i povinnosti uvedena pouze jako obecná doporučení. Právem s největší absencí ve ŠŘ je právo zakládat samosprávně orgány.

Stejným způsobem jako práva žáků jsem jako doplňující otázku posoudila i uvedení povinností žáků ve ŠŘ.

Tabulka č. 30

Povinnosti uvedené ve ŠŘ	§ 22 odst. 1a řádná docházka	§ 22 odst. 1b dodržování ŠŘ	§ 22 odst. 1c plnit pokyny
Citace §	16	16	16
Jiná definice	4	4	4
Neuvedeny	0	0	0
Celkem	20	20	20

Graf č.30

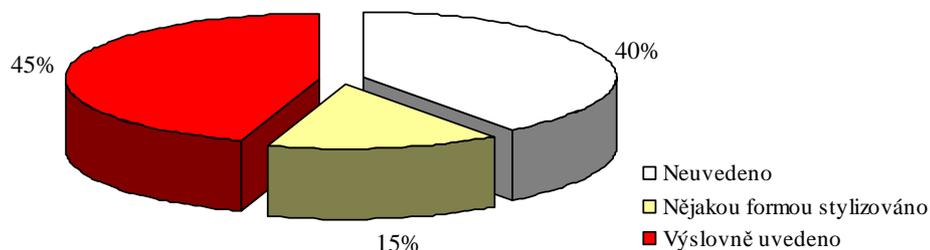
Z uvedeného grafu vyplývá, že všechny ŠŘ obsahují citaci či jinou definici povinností žáků dle §22 odst. 1a–1c ŠZ. I když většina ŠŘ povinnosti cituje, přikláním se opět k uvedení povinností ve ŠŘ vlastními slovy, pro lepší srozumitelnost zejména pro mladší děti.

V další části se zaměřuji na právo dítěte na soukromí. Do tabulky jsem seřadila veškeré informace o výskytu tohoto pojmu ve ŠŘ. Právo dítěte na soukromí z hlediska ŠŘ je nejen právem dítěte, jeho dodržování je i povinností učitele.

Tabulka č. 31

Právo dítěte na soukromí	Neuvedeno	Nějakou formou stylizováno	Výslovně uvedeno
Počet ŠŘ	8	3	9
Zastoupení	40%	15%	45%

Graf č.31

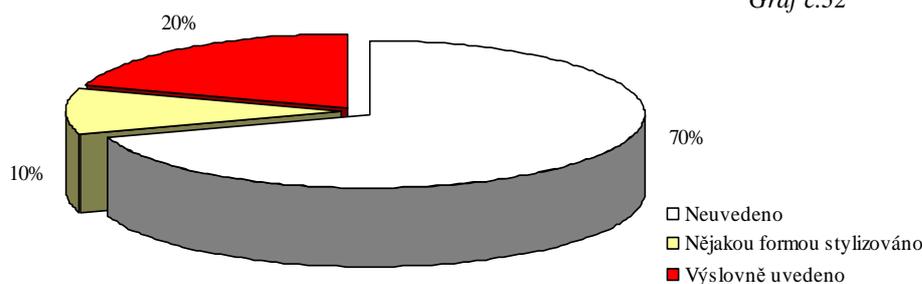
Z vyhodnocení grafu vyplývá, že právo na soukromí je ve vybraném vzorku ŠŘ uvedeno celkem v 60%. Kromě výslovného uvedení je toto právo uvedeno jinou formou, např. pomocí odkazu na Úmluvu. Skutečnosti, že v ostatních ŠŘ se toto ustanovení neobjevuje, připisují tomu, že vymezení obsahu práva na soukromí v prostředí školy je obtížné a jeho respektování učiteli v některých případech diskutabilní. Dítě se neustále pohybuje v kolektivu a je konfrontováno s ostatními. S ohledem na možnost sbírání dat pro školní matriku, zavedení turniketů, kamerových systémů a práci dětí s internetem si myslím, že toto je právo velmi důležité a ve školním řádu by zdůrazněno být mělo. I pouhé uvedení odkazu na Úmluvu je zobecněním tohoto práva.

V souvislosti s právem dítěte na soukromí jsem se zaměřila také na povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí uvedenou ve ŠŘ.

Tabulka č. 32

Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Neuvedeno	Nějakou formou stylizováno	Výslovně uvedeno	Celkem
Počet ŠŘ	14	2	4	20
Vyhodnocení	70%	10%	20%	100%

Graf č.32

Zpracování informací ukázalo, že povinnost učitele ctít právo dítěte na soukromí je uvedena pouze v 1/3 ŠŘ. Vedle uvedení formulace: nevměšování se do soukromí dítěte a jeho rodiny, je ve ŠŘ odkaz na Úmluvu: učitel je povinen dodržovat práva dětí z Úmluvy vyplývajících.

Povinnost ctít právo dítěte na soukromí souvisí s právem ochrany osobního a rodinného soukromí dítěte. Učitelé ve své praxi jsou povinni toto právo na soukromí respektovat, zejména tehdy, pokud vedou záznamy o dětech, pomáhají jim při řešení osobních problémů apod. Zohlednění tohoto práva dítěte záleží na posouzení každého učitele. Je třeba, aby toto zvážení bylo přiměřené situaci a věku dítěte.

5.3.4 Diskuze a shrnutí

Provedená analýza vzorku ŠŘ nezachycuje celou problematiku jejich sestavování. Přesto se pokusím, na základě zvolených kritérií a zjištěných faktů částečně posoudit jejich formální a obsahovou stránku a navrhnout doplnění všeobecných pravidel ŠŘ.

ŠŘ by měl být stručný, přesto výstižný. Domnívám se, že optimální rozsah ŠŘ, upravujícího vztahy mezi žáky, zákonnými zástupci a učiteli, podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí atd. je 6 až 10 stran. Ostatní náležitosti by měly být upraveny v samostatných přílohách, např. klasifikační řád, řád školní družiny apod. Tak lze dosáhnout toho, že ŠŘ bude přehledný a srozumitelný. Žáci by se s jeho ustanoveními měli ztotožnit.

Z hlediska struktury ŠŘ jsem zjistila, že ŠŘ věnují velkou pozornost povinnostem žáků a jejich zákonným zástupcům, které jsou uvedeny v různých kapitolách. Kromě práv a povinností žáků, které jsou taxativně podle ŠZ uvedeny v jedné až dvou kapitolách, obsahují také ostatní kapitoly další povinnosti žáků např.: omlouvání žáků a docházka, podmínky zacházení s majetkem, stravování, školní družina, organizaci mimoškolních akcí, chování mimo budovu, doučování apod. Odlišné oddíly ŠŘ svědčí o samostatnosti a různosti výkladu toho, co má ŠŘ obsahovat. ŠŘ vyjadřují převažující model autoritativního způsobu řízení, který se projevuje v důrazu na pravidla chování žáků, na jejich povinnosti a dodržování příkazů. Ve srovnání s povinnostmi jsou práva v jednotlivých kapitolách méně zastoupena.

Výzkum potvrdil, že povinné obsahové náležitosti ve smyslu ustanovení §30 odst. 1 ŠZ jsou ve zkoumaných ŠŘ obsaženy. Doslovná citace paragrafů zabývajících se právy a povinnostmi dětí dle mého názoru není mladším žákům zcela pochopitelná.

Z hlediska řízení školy je v řádech uvedena možnost zřizování žákovských samospráv, avšak schází stanovení kompetencí a vymezení podílu na řízení. Závažným poznatkem je absence práv učitelů.

Právo na soukromí je ve školních řádech vymezeno různým způsobem. Kromě výslovného uvedení a odkazu na Úmluvu je vyjádřeno povinností učitele ctít právo dítěte na soukromí. Ve zkoumaném vzorku 20-ti ŠŘ není toto právo uvedeno žádným z uvedených způsobů v 7-mi případech což je 1/3 z celku.

Po předchozím shrnutí zkoumání ŠŘ konstatuji, že stanovený předpoklad 8: Všechny školní řády uvádějí právo dítěte na soukromí, se nepotvrdil.

5.3.5 Všeobecná pravidla návrhu školního řádu

Cílem empirické části diplomové části bylo zejména zjištění povědomí dětí o svých právech a povinnostech. Na základě teoretických znalostí, získaných informací (názory a postoje žáků a učitelů ve zkoumané oblasti) a vlastního průzkumu vzorku ŠŘ se pokusím o sestavení podkladu pro návrh školního řádu.

Z hlediska řízení obsahují ŠŘ velké množství informací, které lze zhruba rozdělit do tří skupin. První nejobsáhlejší je skupina informací vyžadující požadované normy a standardy. Jsou to ustanovení o právech a povinnostech všech skupin, kterých se ŠŘ týkají. V této skupině je nutné definovat i zpětné vazby, uplatnění sankcí za nesprávné chování a zároveň oceňování vyžadovaného chování. Druhou skupinou jsou informace o organizaci a řízení školy a třetí poznatky o škole, které nemají vztah k řízení a organizaci školy. V odborné literatuře se objevují různé požadavky na formulaci a tvorbu ŠŘ (Bendl - kázeň, Solfronk – obsah a struktura, aj.).

Ze závěrů výzkumu své diplomové práce se pokusím vyvodit doplnění všeobecných pravidel návrhu školního řádu:

1. ŠŘ by měl být stručný, přesto přesný a výstižný, s jednoznačnou formulací. Práva a povinnosti zejména pro žáky by měly být formulovány vlastními slovy. Přesná citace zákonů, nebo jen odkaz na ně, jsou zejména pro mladší děti nesrozumitelné. ŠŘ se doporučují řadit do samostatných kapitol, práva a povinnosti žáků, práva a povinnosti pracovníků školy, vnější vztahy (komunikace), podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí atd. Jako optimální rozsah považuji vypracování ŠŘ do 10 stran. Z hlediska řízení se jedná o první skupinu informací.

2. Z důvodu přehlednosti ŠŘ je vhodné řešit další náležitosti ŠŘ samostatnými přílohami: pracovní nebo organizační řád školy, klasifikační řád, řád školní družiny a školního stravování. Z hlediska řízení se jedná o druhou a třetí skupinu informací.

3. Protože je ŠŘ závazným dokumentem školy, měli by se na jeho vzniku a úpravách podílet všichni, kterým je určen. Žáci mohou být účastni prostřednictvím školního parlamentu, který musí být na škole funkční. ŠŘ by měl dále jasně upravovat kompetence školního parlamentu.

4. Z obsahu ŠŘ by mělo být jasné, že se týká všech zúčastněných a že jeho dodržování je všem prospěšné, že je závazný, jak pro žáky a jejich zákonné zástupce, tak i pro pedagogy a další školní personál. Měl by být doplněn informací o tom, že všichni zúčastnění s ním byli prokazatelně seznámeni.

Sebelepší pravidla na sestavení ŠŘ nevedou tento dokument do života. Se ŠŘ je nutno pracovat v rámci třídnických hodin, prostřednictvím školního časopisu nebo školního rozhlasového vysílání. Jen tak se podaří seznámit žáky s jeho ustanoveními a informovat je o povinnostech, ale i právech daných jim zákonem. Je třeba aby se žáci dozvěděli, že i učitelé mají nejen povinnosti, ale i svá práva, která musí být respektována. Žáci by se dále měli podrobněji seznámit s funkcí a pravomocemi školního parlamentu a prostřednictvím zástupců svých tříd se podílet na řízení školy.

Výchovnou práci je třeba orientovat na problémy dětí při respektování jejich zájmů a na případnou nápravu zkresleného pohledu na svět a mezilidské vztahy. Je třeba vytvářet prostředí, v němž se děti cítí dobře, bez nejistoty a strachu. Výsledkem pak bude škola, kam žáci rádi chodí a kde učitelé rádi učí. Uvědomělý žák je pak takový, který se ztotožní s jeho pravidly a dodržování ŠŘ se pro něj stane samozřejmostí.

6. Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo pojednání o vztahu práva dítěte na soukromí a školních řádů a zjištění rozsahu znalostí dětí o svých právech, zejména o právu na soukromí v souvislosti se školní docházkou a rozbor ŠŘ se stanovením doplnění všeobecných pravidel pro sestavování ŠŘ. Téma se přímo dotýká studovaného oboru Sociální pedagogika a koresponduje s kompetencemi sociálního pedagoga v oblasti poradenství a prevence.

Na základě teoretických znalostí práv dítěte a Školského zákona jsem stanovila hypotézy, které mi pomohly klasifikovat, zda si žáci svá práva uvědomují a v jakém rozsahu. Žákům VII., VIII. a IX. tříd jsem prostřednictvím dotazníků položila otázky, dotazující se na dětská práva, znalost školních povinností, školních řádů a školního parlamentu. Pomocí doplňujících otázek jsem se snažila docílit rozšíření odpovědí žáků o podrobnější informace z uvedených okruhů. Tato část výzkumu byla nejrozsáhlejší.

Vyhodnocování odpovědí žáků s sebou přineslo problémy. Někteří žáci vyjádřili svoji nechuť ke spolupráci tím, že v odpovědích uvedli zjevné nesmysly a tím znevážili výsledky mého výzkumu a některé závěry měly malou vypovídací schopnost. Přes to se domnívám, že se mi podařilo pomocí dotazníkové metody shromáždit dostatek informací a na základě jejich rozboru potvrdit či vyvrátit stanovené domněnky.

Rozbor ukázal že všichni žáci neznají dobře práva dítěte a neví, kde jsou tato práva uvedena. Na žádost o uvedení nejdůležitějších práv uvedly ve většině případů právo na vzdělání a na zajištění životních potřeb. Práva na soukromí bylo v odpovědích uvedeno jen ojedinele, nejvíce u žáků IX. tříd.

V souvislosti se školní docházkou a plněním školních povinností si uvědomují své povinnosti žáka, ale neznají svá práva žáka. V souvislosti s touto skutečností lze konstatovat, že nemohou znát dobře ani školní řád, což se potvrdilo řadou dalších doplňujících dotazů. Děti nedokázaly smysluplně reagovat na žádost uvést ustanovení ŠŘ, která je omezují a neuvedly ani žádný reálný požadavek na změnu ŠŘ vypuštěním některého z ustanovení, nebo naopak jeho doplněním.

Oslovením učitelů jsem chtěla v další části výzkumu diplomové práce uvést informace o dodržování práva dítěte na soukromí na školách a doplnit poznatky o činnosti školních parlamentů. Setkala jsem však se s nechtěním učitelů zapojit se do výzkumu. Výsledný

zkoumaný soubor učitelů není reprezentativní, i tak jsem se s jeho pomocí pokusila vyhodnotit otázky, týkající se vztahu učitelů k právům dítěte - žáka, a jejich respektování. Názory všech byly téměř shodné. Potvrdily domněnku, že práva žáků jsou učiteli uznávána, včetně práva na soukromí, a že práce školního parlamentu na školách, na nichž učitelé působí je vedením školy respektována. Potvrzení této domněnky by bylo dobré doplnit ověřením pomocí dotazů položených žákům, ale až po té, co by se žáci se svými právy řádně seznámili a mohli odpovídat uvědoměle.

Třetí oddíl praktické části byl zaměřen na výzkum školních řádů. Provedla jsem kvalitativní analýzu vzorku 20-ti náhodně vybraných školních řádů a v závěru této stati vyvrátila stanovený předpoklad, že všechny školní řády uvádějí právo dítěte na soukromí. Z výsledků analýzy jsem se pokusila vyvodit doplnění pro existující pravidla návrhu školních řádů. Navrhla jsem zestručnění školního řádu na maximálně 10 stran, s uvedením práv a povinností žáků, práv a povinností pracovníků školy, vnějších vztahů (komunikace) a podmínek zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí. ŠŘ bych podle návrhu doplnila samostatnými přílohami jako např.: klasifikační řád, organizační řád atd. Prostřednictvím školního parlamentu by se na jeho vzniku a úpravách měli podílet i žáci, kompetence školního parlamentu by měly být ŠŘ přesně stanoveny. Vzhledem k tomu, že je ŠŘ pro všechny závazný bylo by vhodné doplnit ho informací, že všichni zúčastnění s ním byli prokazatelně seznámeni. Může se ukázat, že navržená pravidla jsou diskutabilní, protože mohou být ovlivněna mojí nezkušeností a subjektivním pohledem na věc. Jejich platnost by se mohla potvrdit v případě doplnění výzkumu dalšími nezávislými pracemi s obdobnou problematikou a jejich vzájemným srovnáním.

Závěrem je třeba zdůraznit, že výsledky výzkumu ukázaly velké nedostatky ve znalostech dětí o svých právech, ale i o školních řádech. Je proto nutné, aby učitelé základních škol děti s problematikou dětských práv seznamovali ve větší míře než dosud a pomohli jim tak, i za pomoci školního řádu, najít cestu jejich naplnění. Děti potřebují podporu, aby byly schopny svá práva užívat a naplnit tak své možnosti růstu a rozvoje.

Resumé

Práce pojednává o právech dítěte v souvislosti se školními řády, se zaměřením na právo dítěte na soukromí. Základní práva dítěte jsou definována Úmluvou o právech dítěte, která je mezinárodní obecně závaznou právní normou. Každé dítě má právo na respektování svého soukromí a rodinného života, obydlí a korespondence.

V souvislosti s povinnou školní docházkou se práce návazně zabývá školními řády, ve kterých jsou práva ale i povinnosti dětí - žáků uvedeny. Školní řád základní školy představuje závazný dokument školy k jejímu řízení. Upravuje chování žáků, učitelů a personálu školy. Výzkum zjistil, že žáci svá práva a povinnosti obecně znají, v souvislosti se školními řády však mají mezery. Právo dítěte na soukromí je školními řády respektováno. Dále potvrdil, že je třeba, aby se žáci v rámci samosprávných orgánů podíleli na vzniku a úpravách školního řádu. Zapojení žáků do tohoto procesu přinese větší uvědomění si práv a povinností i pozice žáka ve škole a pozitivně ovlivní školní život. V závěru práce jsou naznačena možná dílčí pravidla pro návrh školních řádů, jak vyplynula z výzkumu.

Anotace

Téma: Právo dítěte na soukromí a školní řády

Diplomová práce se zabývá zhodnocením sociálních a právních aspektů práv a povinností dítěte ve školních zařízeních a jejich aplikací v předpisech upravujících chování dětí v těchto zařízeních – školní řády. Zdůrazněna jsou práva dítěte na soukromí. V teoretické části je zmíněna historie a vývoj dětských práv do současnosti. Stejným způsobem je v této části diplomové práce pojednáno o školních řádech. Praktická část je zaměřena na výzkum souvislostí mezi právy dětí a školními řády, dále na vyhodnocení školních řádů s pokusem o vypracování všeobecné metodiky pro návrh školního řádu.

Klíčová slova: právo, povinnost, dítě, žák, učitel, soukromí, školní řád

Annotation

Subject: The right of the child for the privacy and school regulations

The Diploma thesis deals with review of social and legal aspects of the child's rights and duties in school establishments and also of their application in prescripts for child behavior in these establishments i.e. school regulations. The child's rights for privacy are emphasized. In theoretical part engaged in historical evolution of the child's rights and school regulations till today. Practical part is focused on research of connection between child's rights and school regulations. In this part is also stated school regulations evaluation with a suggestion for elaboration of the general proposal of the school regulations methodology.

Key words: right, duty, child, pupil, teacher, privacy, school regulations

Literatura a prameny

1. Listina základních práv a svobod. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
2. Ústava České republiky. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb. a 515/2002 Sb.
3. Album lidských práv. Praha: Dokumentační a informační středisko Rady Evropy, 1996. ISBN 80-902139-0-1.
4. Bakošová, Z. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. Bratislava: Stimul, FF UK, 2005. ISBN 80-89236-00-6.
5. Bendl, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV 2001. ISBN 80-85866-80-3.
6. Benkovičová J., a kol. Výchova a práva dieťaťa. Bratislava: Ústřední metodické centrum MŠaV SR 1992. ISBN 80-85756-01-3.
7. Bělohávek, M., a kol. Ahoj Úmluvo - výklad o právech dítěte. Praha: Parta, 2001. ISBN 80-85989-91-3.
8. Bulisová, J., a kol. Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích A-L. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003. ISBN 80-7181-938.
9. Bulisová, J., a kol. Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích M-Z. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003. ISBN 80-7181-947-6.
10. Bůžek, A., Michalík, J. Informatorium (nejen) o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělávání. 1. vyd. Olomouc: UP, 2000. ISBN 80-244-0054-5.
11. Čačka, O. Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika. Brno: doplněk, 1997. ISBN 80-7239-107-0.
12. David, R. Práva dítěte. 1. vyd. Nakladatelství Olomouc 1999. ISBN 80-7182-076-8.
13. Hanzová, M., Kodým, M., Kremličková, M. Práva a povinnosti našich dětí. Praha: Viktoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-007-2.
14. Hradečná M., Hejlová H., Novotná-Dědečková. Práce učitele s právy dítěte. Praha: SVI, PedF UK, 1996. ISBN 80-86039-16-1.

15. Hradečná M., a kol. Vybrané problémy sociální pedagogiky. Praha: Karolinum, PedF UK, 1995. ISBN 80-7184-015-7.
16. Hubálková, E. Evropská úmluva o lidských právech a Česká Republika. Judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva. Praha: Linde, a.s., 2003. ISBN 80-7201-417-X.
17. Katzová, P. Školský zákon. Komentář. 1. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2008. ISBN 978-80-7357-421-3.
18. Kodým, M. Úmluva o právech dítěte. 1. vyd. Brno: Teofakt 1991.
19. Kraus, B., Poláčková, V. Člověk – prostředí – výchova. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
20. Kupka, J.A. Školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské i pro školy (třídy) pomocné. Doplněný podrobným výkladem a úplným abecedním rejstříkem. Velké Meziříčí: nakladatelství Aloise Šaška – knihkupectví, 1937.
21. Pasch, M., Gardner, T.G., Langerová, G. Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-127-4.
22. Plecítý, V. Právo na soukromí. Praha: Policejní akademie ČR 1995.
23. Práva dítěte v dokumentech. Praha: Themis, nakladatelství Tiskárny MV, p.o., 1999. ISBN 80-8521-56-7.
24. Radvan E., Vavřík M., Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách. Brno: IMS, 2009.
25. Řehoř, A. Metodologie I. Brno: IMS, 2004
26. Solfronk, J. Školní řady a řízení. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita, 2006. ISBN 80-7372-054-X.
27. Skřivánek, J. Školní a vyučovací řád. Výňatky z předpisů školních – soukromý archiv. Brno: vydaný Vydavatelským odborem ÚSJU v zemi Moravskoslezské, Melantrich a.s., 1937.
28. Školní řád pro žáky jednotné školy I. a II.stupeň. Praha: vydaný ministerstvem školství, věd a umění, Státním nakladatelství učebnic, 1951.
29. Vaníčková, E., Interpersonální násilí na dětech. Praha: Úřad vlády v rámci vládní kampaně Stop násilí na dětech, 2009. ISBN 978-80-7440-001-8.

30. Jílek, D. Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. Právník, 1990, č.4., str. 365 - 374.
31. Knapp, V. Člověk, občan a právo. Právník, 1992, č.1 str. 1-15.
32. Právo - noviny z 20.1.2009 „školská veřejnost zděšena sbírání údajů“.
33. Děti a jejich soukromí [online]. www.uzijisoukromi.cz [cit. 13.12.2009].
<<http://www.uzijisoukromi.cz/deti-a-jejich-soukromi/>>.
34. Dokumenty OSN [online]. www.osn.cz/dokumenty-osn/ © 2005 [cit. 13.12.2009].
35. Doubrava, L. Kdo neklade důraz na dodržování práv, nemůže je vyučovat [online]. UN č. 21/2003. www.ucitelskenoviny.cz [cit. 18.11.2008].
36. Historie základní školy Žlutava [online]. www.zlutava.cz/zakladniskola © 2009 [cit. 28.12.2009].
<<http://www.zlutava.cz/zakladniskola/index.php?nid=5210&lid=CZ&oid=710346>>
37. Jánský, P., Zbavuje kamerový systém děti práva na soukromí [online]. UN č. 38/2003. www.ucitelskenoviny.cz [cit. 18.11.2008].
38. Lidská práva. Nástroje na ochranu lidských práv [online]. www.osn.cz/lidska-prava © 2005 [cit. 8.2.2010]. <<http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=6&subkap=31>>.
39. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. www.msmt.cz © 2006.
40. O dětských právech pro: děti, náctileté, rodiče, pedagogy [online]. www.detskaprava.cz © 2002 – 2006
41. Otevřená encyklopedie [online]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana>.
42. Úřad pro ochranu osobních údajů – pro mládež [online]. www.uoou.cz © 2000 – 2010 [cit. 8.2.2010]. <<http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=287>>.
43. Úřad pro ochranu osobních údajů – Informační bulletin [online]. www.uoou.cz © 2000 – 2010 [cit. 8.2.2010]. <http://www.uoou.cz/zpravodaj/bulletin_2006_02.pdf>.
44. Studenti šikanují učitele na internetu[online]. <http://tn.nova.cz> © 2010. [cit. 15.3.2010].
<<http://tn.nova.cz/zpravy/domaci/studenti-sikanuji-ucitele-na-interentu-kvuli-obleceni.html>>.
45. Školní řád [online]. www.4zsrf.cz [cit. 13.12.2009].
<<http://www.4zsrf.cz/Dokumenty/Skolnirad/tabid/3485/Default.aspx>>.

46. Školní řád [online]. www.zskunovice.cz © 2006 [cit. 13.12.2009].
<<http://www.zskunovice.cz/?page=skolni-rad>>.
47. Školní řád [online]. <http://zssmiskova.cz/> [cit. 13.12.2009].
<<http://zssmiskova.cz/dokumenty/skolni-rad/>>.
48. Školní řád [online]. www.zskneslova.cz © 2008 [cit. 13.12.2009].
<<http://www.zskneslova.cz/cz/o-skole/skolni-rad/>>.
49. Školní řád [online]. <http://4zs.jicin.cz/> [cit. 13.12.2009].
50. Školní řád [online]. www.zsmb.cz [cit. 13.12.2009].
<http://www.zsmb.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=400052&id_ktg=1016&p1=1025>
51. Školní řád [online]. www.zsrokytnicenr.cz © 2009 [cit. 13.12.2009].
52. Školní řád [online]. www.skolaslivenec.cz/zakladni-skola © 2009 [cit. 13.12.2009].
<<http://www.skolaslivenec.cz/zakladni-skola/dokumenty-skoly/skolni-rad/>>.
53. Školní řád [online]. www.zsstrachotice.cz [cit. 13.12.2009].
<<http://www.zsstrachotice.cz/skolni-rad/>>.
54. Školní řád [online]. www.zstaborska.cz © 2009 [cit. 13.12.2009].
<<http://www.zstaborska.cz/o-skole/skolni-rady/skolni-rad/>>.
55. Školní řád [online]. www.zsul.cz © 2005 [cit. 13.12.2009].
56. Školní řád [online]. www.vidce.cz [cit. 13.12.2009].
<http://www.vidce.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=18152&id=1357&p1=1262>.
57. Školní řád [online]. www.czsulin.cz © 2006 [cit. 13.12.2009].
<<http://www.czsulin.cz/documenty.html>>.
58. Školní řád [online]. <http://czsveseli.cz/> © 2009 [cit. 13.12.2009].
<<http://czsveseli.cz/doc/23/>>.
59. Školní řád [online]. www.zsbosonohy.cz [cit. 13.12.2009].
<<http://www.zsbosonohy.cz/dokumenty.php>>.
60. Školní řád [online]. www.zs.streliceubrna.cz [cit. 13.12.2009].
61. Školní řád [online]. www.zstabor.cz © 2009 [cit. 13.12.2009].

62. Školní řád [online]. www.zsnsvor.brno.indos.cz [cit. 13.12.2009].
<http://www.zsnsvor.brno.indos.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=34&lang=cs>.
63. Školní řád [online]. www.zsobreziny.cz [cit. 13.12.2009].
64. Štefflová, J. Školní realita dětských práv [online]. UN č. 21/2003.
www.ucitelskenoviny.cz [cit. 18.11.2008].

Přílohy

Příloha č. 1	Školní řád Českého království
Příloha č. 2	Dotazník – práva dětí a školní řád - žáci
Příloha č. 3	Dotazník – práva dětí a školní řád - učitelé
Příloha č. 4.1 – 4.20	Dílčí tabulky školního řádu jednotlivých ZŠ

Tento dotazník bude sloužit k vypracování magisterské diplomové práce na Institutu mezioborových studií při Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Informace z něj nebudou poskytnuty další osobě.

Dotazník – práva dětí a školní řád

Třída:	Chlapec/dívka	Věk:
--------	---------------	------

1. Mají děti navštěvující základní školu svá práva chráněná zákonem?

Ano	Ne
-----	----

2. Mluvili jste o těchto právech ve škole?

Ano	Ne
-----	----

3. Víš, kde jsou tato práva uvedena? Pokud ano, uveď, kde je možné je najít.

Ano	Ne
Kde ?	

4. Mají děti ve vztahu ke škole i nějaké povinnosti?

Ano	Ne
-----	----

5. Napiš do sloupců svá nejdůležitější práva a povinnosti, o kterých víš:

	Práva dětí	Povinnosti dětí
Ve škole		
V rodině		

6. Vaše škola má svůj školní řád. Myslíš, že ho znáš a jak?

Velmi dobře	Docela dobře	Moc ne	Vůbec ne
-------------	--------------	--------	----------

7. Víš kde je možné školní řád najít? Pokud ano, uveď kde.

Ano	Ne
Kde?	

8. Občas se stane, že žák ustanovení školního řádu překročí, i když ho zná. Stalo se Ti, že jsi v posledních dvou měsících udělal(a) něco, o čem jsi v tu chvíli věděl(a), že školní řád zakazuje?

Ano	Ne
-----	----

9. Omezuje Tě nějak školní řád? Pokud ano, uveď jak.

Ano	Ne
Jak:	

10. Znáš –li školní řád, jaké ustanovení bys:

navrhoval(a) aby tam bylo	
navrhoval(a) z něj vypustit	

11. Myslíš, že je možné, kdybys chtěl(a) dosáhnout změny školního řádu?

Když ano , tak jak:
Když ne , tak proč:

12. Víš, co to je školní parlament?

Ano	Ne
-----	----

13. Je školní parlament ve Vaší škole?

Ano	Ne	Nevím
-----	----	-------

Děkuji Vám za Váš čas, který jste tomuto dotazníku věnovali, a děkuji za jeho svědomité vyplnění.

Bc. Radka Nováčková, Dis.

Děkuji Vám za Váš čas, který jste tomuto dotazníku věnovali, a děkuji za jeho svědomité vyplnění.

Bc. Radka Nováčková, Dis.

1. ZŠ Trutnov

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	9	
Struktura školního řádu	4. kapitoly I. práva a povinnosti žáků, jejich zákonných zástupců a pedagog. pracovníků II. provoz a vnitřní režim školy III. Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, ochrana před soc. patologickými jevy, před projevy diskriminace, nepřátelství a násilí IV. Závěrečná ustanovení	
Přílohy-počet	2 Pravidla hodnocení žáků Řád odborných učeben	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano – jiná
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (žák. zástupce)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
Povinnosti žáků	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano – jiná formulace
	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	ano
Práva a povinnosti učitele	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	ano
	odkaz na Zákoník práce a školský zákon	
Různé	Práva a povinnosti zákonných zástupců	

Hodnocení se smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Výslovně ne, pouze – právo respektování své osobnosti a svobody
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Pouze odkaz na Zákoník práce a Školský zákon
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Přehledný, jasný

2. ZŠ Kunovice, Červená cesta 853

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	14 – školní řád součástí provozního řádu
Struktura školního řádu	3 části Organizační řád školy Klasifikační řád školy Provozní řád – 14 str. tj. 21 článků
Přílohy-počet	0
Práva žáků	Nejsou specificky definovány, uvedeny u jednotlivých článků: docházka do školy, chování žáků ve škole, oběd, zacházení se školními pomůckami a majetkem školy
Povinnosti žáků	Nejsou specificky definovány, uvedeny u jednotlivých článků: docházka do školy, chování žáků ve škole, oběd, zacházení se školními pomůckami a majetkem školy
Práva a povinnosti učitele	Nejsou definována
Různé	ŠŘ jedna část nazvaná Úmluvu o právech dítěte
	Ve třídách vyvěšen výňatek z provozního řádu školy – Pravidla chování pro žáky školy (viz. odst. C str. 2)

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ano – odkaz na Úmluvu o právech dítěte - dílčí citace odst. R uvedeno 7 vybraných práv (bodů)
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ne
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Velmi obsáhlý a nepřehledný – špatná orientace v kapitolách, bez obsahu (strašný)

3. ZŠ Tišnov, Smíškova 840

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	13	
Struktura školního řádu	7. kapitoly I. Práva a povinnosti žáků a zákon. Zástupců ve škole a podrobnosti o pravidle vzájemných vztahu s pedagog. pracovníky II. Provoz a vnitřní režim školy III. Režim při akcích mimo školu IV. Docházka do školy – omlouvání žáků V. Zaměstnanci školy VI. Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a jejich ochrany před sociálně patolog. Jevy VII. Podmínky zacházení s majetkem školy	
Přílohy-počet	1. Klasifikační řád	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (žák. zástupce)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
Povinnosti žáků	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano
	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
Práva a povinnosti učitele	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
	Uvedeny ve více kapitolách V kap. V. Vztah žáku a zákon. zástupců s pedagog. pracovníky (4. odst.) uvedeno taxativně	
Různé	Školní parlament - ano	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ne
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ano – nebudou se vměšovat do jejich soukromí
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Rozsáhlý, přesto dobrá orientace.

4. ZŠ Brno, Kneslova 28

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	14	
Struktura školního řádu	4. kapitola I. Provoz a vnitřní režim školy II. Ochrana zdraví a bezpečnosti III. Péče o osobní a svěřený majetek školy IV. Hodnocení a klasifikace žáků Součástí ŠŘ je kapitola Základní a organizační pravidla týkající se práv a povinností vzájemných vztahů – 2 str.	
Přílohy-počet	6. Řád školní družiny Řád školní jídelny Řád počítačových učeben Řád odborné učebny chemie a fyziky Řád školní dílny a cvičné kuchyně Řád školní tělocvičny a sport areálu	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (zák. zástupce)	Ne
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano – jiná formulace
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano – jiná formulace
	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ne
Povinnosti žáků	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano – jiná formulace
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano – jiná formulace
	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
Práva a povinnosti učitele	Nejsou definována	
Různé	Škola respektuje Úmluvu o právech dítěte	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ne výslovně – odkaz na Úmluvu o právech dítěte
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ne
Kamerný systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Velmi obecný, odkazující se na úmluvu o právech dítěte, práva a povinnosti nejsou jasně vymezena

5. ZŠ Jičín, Železnická

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	2	
Struktura školního řádu	5. kapitol I. Práva žáků a zákonných zástupců nezletilých žáků II. Povinnosti žáků a zákonných zástupců nezletilých žáků III. Provoz a vnitřní režim školy IV. Pravidla pro zařazování a přeřazování žáků do tříd a skupin V. Závěrečná ustanovení	
Přílohy-počet	1 Pravidla hodnocení žáků	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (žák. zástupce)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
Povinnosti ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano
	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
Práva a povinnosti učitele	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
Různé	Nejsou definována	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ne
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ne
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Velmi stručně práva a povinnosti, odkaz na školský zákon, neřeší práva a povinnosti učitelů

6. ZŠ Moravské Budějovice

Obecné hodnocení

Rozsah - počet stran	13 (část 1)	
Struktura školního řádu	1. části – školní řád 4. kapitoly I. Práva a povinnosti žáků a jejich zákonných zástupců ve škole a pravidla vzájemných vztahů žáků a zákonných zástupců žáků s pedagog. pracovníky II. Provoz a vnitřní režim školy III. Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a jejich.... IV. Podmínky zacházení s majetkem školy 2. část – Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků	
Přílohy-počet	Řád školy pro žáky – výťah jak se správně chovat	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (žák. zástupce)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano
Povinnosti žáků	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
Práva a povinnosti učitele	Uvedeny v článku Vztahy žáků a zák. zástupců s pedagog. pracovníky školy	
Různé	Školní parlament funguje	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ano – žáci mají právo, aby byl respektován žákův soukromí život a život jeho rodiny.
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ano – Nebudou se vměšovat do jejich soukromí a jejich korespondence
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Celek - nepřehledné, zbytečně rozsáhlé a zabíhající do podrobností. Část práva a povinnosti dětí – přehledné a snadno pochopitelné.

7. Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	12	
Struktura školního řádu	1. část – klasifikační řád 2. část – školní řád 7. kapitol I. Práva a povinnosti žáků a jejich zákonných zástupců ve škole a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahu s pedagog. pracovníky II. Provoz a vnitřní režim školy III. Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a jejich.... IV. Podmínky zacházení s majetkem školy V. Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků – viz klasifikační řád VI. Školní stravování VII. Závěrečná ustanovení	
Přílohy-počet	Směrnice pro školy v přírodě, Směrnice školní výlety	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (zák. zástupce)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ne
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
Povinnosti žáků	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano
	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
Práva a povinnosti učitele	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
	Nejsou definována Odkaz na jiné zákonné předpisy Všichni pracovníci se řídí Úmluvou o právech dítěte a nesmí ji porušit	
Různé	ŠŘ uložen v hale školy + web	
	Všichni pracovníci se řídí Úmluvou o právech dítěte a nesmí ji porušit	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ano – žáci mají právo, aby byl ze strany pedagog. Pracovníků respektována jeho osobnost a soukromý život jeho rodiny
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ano – viz práva dítěte. Doporučení respektování osobnosti Všichni pracovníci se řídí Úmluvou o právech dítěte a nesmí ji porušit
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Celek - přehledné, zbytečně rozsáhlé a zabíhající do podrobností. Část práva a povinnosti dětí – přehledné a snadno pochopitelné.

8. ZŠ Slivenec, Ke Smíchov 61

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	13	
Struktura školního řádu	4. kapitoly I. Pravidla pro žáky II. Organizace výuky III. Pravidla pro rodiče IV. Hodnocení žáků	
Přílohy-počet	4. Vnitřní řád školní družiny ŠŘ MŠ Řád školní jídelny Pravidla pro návštěvy	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano – jiná formulace
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (žák. zástupci)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano – jiná formulace
Povinnosti žáků	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
Práva a povinnosti učitele	Nejsou definována	
Různé	Školní parlament – ano, obsáhle	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ano – Právo na to aby bylo respektováno tvé soukromí – respektuj soukromí jiných dětí i učitelů.
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ne
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Přehledný, moc obsáhlý- zabíhající do podrobností. Více než polovina ŠŘ se zabývá kapitolou IV. Hodnocení žáků. Způsob výkladu pravidel pro děti těžko srozumitelný - povinnosti jsou uvedeny prostřednictvím práv při dodržení daných podmínek

9. ZŠ Strachotice 71, Znojmo

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	9	
Struktura školního řádu	11. kapitol I. Práva,povinnosti a chování žáků II. Režim akcí mimo školu III. Zacházení se školním majetkem IV. Zákonní zástupci žáka V. Docházka do školy VI. Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků – příloha 1. VII. Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí VIII. postup školy při výskytu podezřelé látky a při podezření na užití omamné látky žákem IX. povinnosti a práva pracovníků školy X. Třídní učitelé XI. Závěrečná ustanovení	
Přílohy-počet	1 klasifikační řád školy	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (žák. zástupci)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ne
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
Povinnosti žáků	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano (žák. zástupce)
	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
Práva a povinnosti učitele	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
různé	Jsou definována	
	ŠŘ uložen na nástěnka školy a sborovně + web Školní parlament - ne	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ano – Ochranu proti svévolnému zasahování do soukromého života.
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ne
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Přehledný, Práva a povinnosti žáka přehledné.

10. ZŠ Praha, Tábořská

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	10	
Struktura školního řádu	11. kapitoly I. Chování žáků II. Docházka do školy, příchod a odchod ze školy, pobyt ve škole III. Pravidla omlouvání a uvolňování žáků IV. Pravidla a povinnosti žáka V. Žákům je zakázáno VI. Pravidla chování ve třídě VII. Pravidla chování o přestávkách VIII. Pravidla pro stravování ve školní jídelně IX. Zacházení se školním majetkem, učebnicemi a školními potřebami X. A) Práva a povinnosti zákonného zástupce (rodiče) žáka B) Daruj škole XI. Povinnosti zaměstnanců školy	
Přílohy-počet	7 Rozvrh hodin Vnitřní řád školní družiny Vnitřní rády specializovaných učeben Traumatologický plán Kázeňský řád Klasifikační řád Pravidla pro organizaci akcí mimo školu	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano (zák. zástupce)
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (zák. zástupce)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano – jiná formulace
Povinnosti žáků	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano – jiná formulace
	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano – jiná formulace
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano – jiná formulace
Práva a povinnosti učitele	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano – jiná formulace
	Odkaz na Zákoník práce, pracovní řád – Práva a povinnosti zaměstnanců ZŠ Tábořská, Předpisy BOZP, Vnitřním řáde a pravidly spol. chování	
Různé	Práva a povinnosti žáka - výslovný odkaz na Úmluvu o právech dítěte	
	Je fakultní školou pedagogické fakulty UK v Praze	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ano – Být chráněn před vměšováním se do soukromí
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ne
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Přehledný, srozumitelný – dobré pochopení pro děti. Nenásilně doporučuje dodržování pravidel slušného chování

11. ZŠ Úpice, Palackého 793

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	7	
Struktura školního řádu	12. kapitol I. Práva žáků a zákon. Zástupců a nezletilých dětí (školského zákona) II. Povinnosti žáků a zákon. Zástupců a nezletilých dětí (školského zákona) III. Docházka do školy IV. Chování žáka V. Podmínky a zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků VI. Zacházení se školním majetkem VII. Režim školy VIII. Školní družina IX. Školní jídelna X. Hodnocení a vzdělávání žáků XI. Klasifikace a hodnocení žáků XII. Platnost školního řádu	
Přílohy-počet	1 Klasifikační řád	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (žák. zástupce)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano
Povinnosti žáků	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
Práva a povinnosti učitele	Nejsou definována	
různé		

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ne
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ne
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Přehledný, rozsáhlý – podrobný. Práva žáků-přesně korespondují se školským zákonem.

12. ZŠ Vidče 181, okres Vsetín

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	22	
Struktura školního řádu	5. kapitola I. Práva a povinnosti žáků a jejich zákonných zástupců ve škole a pravidla vzájemných vztahů s pedagog. pracovníky II. Provoz a vnitřní režim školy a) organizační řád pro žáky b) Postup při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví c) Provozní řád základní školy d) Provozní řád školní družin e) Provozní řád školní jídelny III. Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí IV. Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků V. Organizační řád pro pracovníky Součástí ŠŘ je kapitola Základní a organizační pravidla týkající se práv a povinností vzájemných vztahů – 2 str.	
Přílohy-počet	0	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady	Ne
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
Povinnosti žáků	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano
	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
Práva a povinnosti učitele	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
	neuvezeny	
Různé	Školní parlament = školní rada - ano	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ne
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ne
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Práva a povinnost přesně korespondují se školským zákonem. Přehledný, podrobný.

13. Církevní ZŠ Zlín, Česká 4787

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	5	
Struktura školního řádu	3. kapitoly I. Úvodní ustanovení II. Organizační řád III. Práva a povinnosti žáků	
Přílohy-počet	1 klasifikační řád	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ne
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady	Ne
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ne
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ne
	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano – jiná formulace
Povinnosti žáků	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano – jiná formulace
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano – jiná formulace
	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano – jiná formulace
Práva a povinnosti učitele	Nejsou definována	
Různé	ŠŘ zveřejněn v každé učebně	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ano – Žák má právo být chráněn před svévolným zasahováním do svého soukromého života, rodiny, domova.
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Není uvedena
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Nepřehledný - Práva a povinnosti žáků v nejsou rozděleny, práva a povinnosti zák. zástupců součástí organizačního řádu, OŘ obsahuje i povinnosti žáků, které nejsou uvedeny v jeho právech a povinnostech

14. Církevní ZŠ Veselí nad Moravou – Park P. Bezruč 697

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	9	
Struktura školního řádu	4. kapitoly I. Práva a povinnosti žáků a zákon. Zástupců, vztahy žáků a zákon. zástupců s pedagog. pracovníky II. Provoz a vnitřní režim III. Podmínky a zajištění bezpečnosti a zdraví žáků IV. Návrhy kázeňských opatření	
Přílohy-počet	Není uvedeno	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (žák. zástupci)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
Povinnosti žáků	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano
	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
Práva a povinnosti učitele	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
	nedefinovány	
Různé	Práva a povinnosti zákonných zástupců rozdělena a výslovně uvedena	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ano – Žák má právo na to, aby byl respektován jeho soukromí život.
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ano – přímo: bude respektovat jejich soukromí
Kameryový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Obsáhlý ale přehledný. Jednotlivé kapitoly srozumitelné.

15. ZŠ Brno, Bosonožského nám. 44

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	9	
Struktura školního řádu	9. kapitol I. Obecná ustanovení II. Práva a povinnosti žáků a jejich zákon. Zástupců III. Provoz a vnitřní režim školy IV. Podmínky a zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků,... V. Podmínky zacházení s majetkem školy nebo školského zařízení ze strany žáků VI. Školní družina VII. Školní jídelny VIII. Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků a studentů IX. Závěrečná ustanovení	
Přílohy-počet	3 Školní družina Řád školní jídelny Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (žák. zástupce)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ne
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano
Povinnosti žáků	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
Práva a povinnosti učitele	neuvedeny	
Různé	Práva a povinnosti zákonných zástupců rozdělena výslovně uvedena	
	Osobní problémy - je zde uvedena konkrétní osoba, na kterou se obrátit + tel. čísla linek důvěry	
	Školní parlament - ne	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ne
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ne
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Přehledný

16. ZŠ Střelice u Brna, Komenského 585/2

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	31	
Struktura školního řádu	5. kapitol I. Práva a povinnosti žáků a zákon. Zástupců, vztahy žáků a zákon. zástupců s pedagog. Pracovníky II. Provoz a vnitřní režim školy III. Podmínky a zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků... IV. Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků V. Podmínky zacházení s majetkem školy za strany žáka	
Přílohy-počet	2 Výtah pro žáky - Jak se správně chováme ve škole - Jak se správně chováme ve školní družině	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány (žák. zástupce)	Ano
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
Povinnosti žáků	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano
	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
Práva a povinnosti učitele	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
	Jsou definována dále uvedeno - řídí se ustanoveními zákona o pedagog. pracovnících, O stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagog. pracovníků. Vyhláškou o předškolním vzdělávání, Základním vzdělávání a některých záležitostech plnění povinné školní docházky, O vzdělávání dětí, žáků a studentů se spec. vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, O zájmovém vzdělávání a Zákoníkem práce	
Různé	Práva a povinnosti zákonných zástupců rozdělena výslovně uvedena	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ano (vztahy žáků a zák. zástupců s pedegog. prac.) Nebudou se vměšovat do jejich soukromí a jejich korespondence
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ano (vztahy žáků a zák. zástupců s pedegog. prac.) Nebudou se vměšovat do jejich soukromí a jejich korespondence
Kameryový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Velmi obsáhlý ale přehledný – pro děti vypravovaný stručný výtah. Jednotlivé kapitoly srozumitelné.

17. ZŠ Tábor, Zborovská 2696

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	10	
Struktura školního řádu	8. kapitola I. Obecná ustanovení II. Práva a povinnosti žáků a jejich zákon. Zástupců ve škole a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů s pedagog. pracovníky III. Provoz a vnitřní režim školy IV. Povinnosti a práva zákonných zástupců dítěte V. Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků... VI. Podmínky zacházení s majetkem školy nebo školského zařízení ze strany žáků VII. Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků VIII. Školní stravování	
Přílohy-počet	2 Směrnice - Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků vyhláška o školním stravování	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (žák. zástupce)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
Povinnosti žáků	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano
	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
Práva a povinnosti učitele	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
	Nejsou definována	
Různé	Podkapitola -postup školy při výskytu podezřelé látky a při podezření na užití omamné látky žákem – velmi podrobně.	
	Školní parlament = žakovská rada - ano	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ne
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ne
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Některé kapitoly až moc obsáhlé ale přehledné.

18. ZŠ Černotín

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	5	
Struktura školního řádu	3. kapitoly I. Práva a povinnosti žáků a zákonných zástupců II. Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví III. Zacházení s učebnicemi, školními potřebami a školním majetkem	
Přílohy-počet	4 Vnitřní režim školy Vnitřní režim školní družiny Provozní řád Pravidla pro hodnocení a klasifikaci	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (zák.zástupce)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ne
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ne
Povinnosti žáků	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano – jiná formulace
Práva a povinnosti učitele	Nejsou uvedena	
Různé	Práva a povinnosti zákonných zástupců	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Výslovně ne, pouze – právo respektování své osobnosti ze strany učitele
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Není uvedena
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Přehledný, věcný

19. ZŠ Brno, nám Svornosti 7

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	4	
Struktura školního řádu	5. kapitoly I. Škola a žáci II. Škola a rodiče (zák. zástupci) III. Škola a pracovníci školy IV. Vedení školy V. Režim školy	
Přílohy-počet	Není uvedeno	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (zák.zástupce)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano – jiná formulace
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
Povinnosti žáků	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano (zák.zástupce)
	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
Práva a povinnosti učitele	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
	Definována – stručně odkaz na prac. řád pro zaměstnance školy a právní předpisy související	
Různé	Být voleni a volit - právo na účast na rozhodování o životě školy.	
	Školní parlament - ano	

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ne
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ne
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Věcný a přehledný.

20. ZŠ Jihlava, Demlova 34

Obecné hodnocení

Rozsah-počet stran	11	
Struktura školního řádu	10. kapitol I. Práva žáků a zákon. Zástupců II. Povinnosti žáků III. Povinnosti zákon. zástupců IV. Chování žáků V. Docházka do školy VI. Zacházení se školním a osobním majetkem VII. Hygienické a bezpečnostní zásady VIII. Povinnosti žákovských služeb IX. Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků X. Přílohy školního řádu	
Přílohy-počet	3 klasifikační řád (v informačním centru) pravidla chování při práci v počítačové síti (v počítačových učebnách a v IC) vnitřní řád školní jídelny (na informační nástěnce ve školní jídelně)	
Práva žáků ve smyslu ŠŘ	§21,odst.1a - Na vzdělání	Ano
	§21,odst.1b - Na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání	Ano
	§21,odst.1c - Být voleni do školské rady (žák.zástupce)	Ano
	§21,odst.1d - Zakládat samosprávné orgány	Ano
	§21,odst.1e - Vyjadřovat se k rozhodnutím	Ano
	§21,odst.1f - Na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání	Ano – jiná formulace
Povinnosti žáků	§22,odst.1a – Řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat	Ano
	§22,odst.1b – Dodržovat školní a vnitřní řád	Ano
	§22,odst.1c – Plnit pokyny pedagog. pracovníků	Ano
Práva a povinnosti učitele	Nejsou definována	
Různé		

Hodnocení ve smyslu DP

Právo dítěte na soukromí	Ne
Povinnost učitele ctít právo žáka na soukromí	Ne
Kamerový systém	Ne
Docházka do školy – turnikety	Ne

Hodnocení ŠŘ

Přehledný
